

V kakšni Sloveniji želimo živeti v letu 2030

Vizija 2030

19. 3. 2022

Gibanje
SVOBODA!

Predgovor

Program stranke Gibanje Svoboda V kakšni Sloveniji želimo živeti v letu 2030: Vizija 2030 predstavlja vizijo Slovenije, kot jo vidimo članice in člani ter podpornice in podporniki Gibanja Svoboda. Obdani smo z množico izzivov: podnebne in demografske spremembe, migracije, spremenljivost trga dela, ki ga vse bolj zaznamujeta digitalizacija in nove tehnologije ter potreba po nenehnem razvijanju novih znanj in spretnosti. V zadnjih tednih je vedno bolj pomembno tudi vprašanje varnosti, tako naše osebne kot tudi energetske in prehranske. Vojna v Ukrajini postavlja prioritete na glavo. In prav ta nepredvidljivost, ki jo narekujejo zunanje okoliščine, nas utrjuje v prepričanju, da je pred vami dokument, ki bo v prihodnje predmet ustreznih nadgradenj in konkretizacije.

Program V kakšni Sloveniji želimo živeti v letu 2030: Vizija 2030 je nastajal s pomočjo 104 strokovnjakov. Na njem so delali članice in člani stranke, podpornice in podporniki Gibanja Svoboda, predstavniki nevladnikov, podjetniki, strokovnjaki iz različnih strok, kot so ekonomisti, družboslovci, naravoslovci, šolniki. V zadnjih tednih smo skupaj v dinamičnem procesu s postavljenimi izjemno kratkimi roki za odziv ustvarili ambiciozno in razvojno usmerjeno Vizijo 2030, ki gradi na skupnosti, ljudeh, okolju in gospodarstvu. Ustvarili smo vizijo Slovenije, ki je socialno pravična, solidarna, svobodna, sodelujoča in odprta družba, njeno gospodarstvo pa je odporno na vplive finančnih, energetskih, prehranskih ter vojnih kriz, blaži stiske ljudi in je pripravljeno na razvojne izzive. Dokument je dokaz, da so spremembe v načinu vodenja dialoga, sodelovanja ter vključevanja nujne. In prav zato se zahvaljujemo vsem sodelujočim, ker ste pokazali, da način in volja za boljši jutri obstajata.

Program V kakšni Sloveniji želimo živeti v letu 2030. Vizija 2030 je sestavljen iz petih poglavij, ki so medsebojno povezana, se medsebojno dopolnjujejo in tudi omogočajo. Prvo poglavje predstavlja skupnost, ki je osnova za vsa ostala poglavja. Gibanje Svoboda v ospredje svojega političnega delovanja postavlja svobodo, odprto družbo, zaupanje v sočloveka, skupnost in državo ter njene institucije, spoštovanje, kulturo dialoga in odgovorno sodelovanje. Našega največjega potenciala, ljudi, do sedaj nismo dovolj izkoriščali v smislu aktivnejšega sodelovanja ljudi pri soupravljanju javnih zadev, kakor tudi ne v smislu sodelovanja političnih strank in nevladnih organizacij, civilnodružbenih gibanj, mladih, starih in posameznikov ter posameznic s področja gospodarstva, športa, kulture, znanosti, izobraževanja. Drugo poglavje je namenjeno medgeneracijskemu zavezništvu, ki ponovno vzpostavlja zavezništvo med različnimi starostnimi skupinami prebivalcev in prebivalcev. Odgovarja na izzive demografskih sprememb, migracij in spremenljivosti trga dela. Vzpostavlja aktivno stanovanjsko politiko. Tretje poglavje ima naslov vzgoja, izobraževanje, visoko šolstvo, znanost in šport, ki so ključni za uspešen razvoj države – znanje je namreč glavni nosilec razvoja in uspeha. Področje vzgoje in izobraževanja v Sloveniji potrebuje celovito prenovo, ki bo zajemala dolgoročne rešitve in bo poleg tradicionalnih vsebin vsebovala seznanjanje z ogroženostjo planeta, zeleno ekonomijo, digitalizacijo, državljsko vzgojo in človekovimi pravicami, sodelovanjem in solidarnostjo. Četrto poglavje predstavlja zeleni preboj. Tu si v Gibanju Svoboda postavljamo ambiciozne, a uresničljive cilje. Vse napore usmerjamo v prizadevanja za znižanje ekološkega odtisa in emisij toplogrednih plinov, hkrati pa v spremenjenih geopolitičnih razmerah skrbimo za energetske varnost, ki se bo odražala v okolju prijazni izrabi virov. Zeleni preboj bo lažji tudi z močno podporo slovenskega gospodarstva, ki ima prav v njem priložnost za uvrstitev Slovenije med 20 globalno najkonkurenčnejših držav na svetu. Peto poglavje je namenjeno zdravju, v okviru katerega obravnavamo tako akutno stanje slovenskega zdravstva kot sistemsko ureditev področja. Javno slovensko zdravstvo bo postalo moderno, dostopno, finančno vzdržno in učinkovito.

Ekipa Gibanja Svoboda

Skupnost

1. POLITIČNI SISTEM
2. CIVILNA DRUŽBA KOT STROKA IN PARTNER
3. MEDNARODNI UGLED IN VARNOST
4. SOCIALNA IN VKLJUČUJOČA SKUPNOST
5. VLADAVINA PRAVA IN PRAVIČNA SKUPNOST
6. POLICENTRIČEN REGIONALNI RAZVOJ IN RAZVOJNA PROSTORSKA POLITIKA
7. UČINKOVIT JAVNI SERVIS IN ZDRAVE JAVNE FINANCE
8. DIGITALNA PREOBRAZBA
9. KULTURNA IN USTVARJALNA SLOVENIJA

1. POLITIČNI SISTEM

Sodobna skupnost je postavljena pred zahtevne naloge, zato je pomembno, da so njene demokratične institucije in nosilci oblasti sposobni definirati in reševati ključne probleme. Razvojni cilji morajo biti oblikovani v doseženem družbenem konsenzu, pri tem pa se jih mora dosledno uresničevati, kar zahteva zagotovitev politične stabilnosti ter zaupanja v demokratične institucije. Trenutno je Slovenija uvrščena med države, kjer je zaupanje v demokratične institucije nizko. To velja predvsem za vlado ter državni zbor, ki sta najtesneje povezana s političnimi strankami. Žal je v zadnjih dveh letih vpliv vsakodnevne politike očiten tudi v drugih državnih institucijah. Ugled države načenjajo zlasti avtoritarne težnje nekaterih vodilnih politikov, nizka politična kultura, neetičnost, koruptivnost, vsakodnevna zloraba oblasti, klientelizem, nepotizem nekaterih politikov in nosilcev javnih funkcij. Zaradi grozečega uvajanja neliberalne demokracije, umetno ustvarjene politične polarizacije, naraščajoče družbene in politične nestrpnosti ter družbene neenakosti moramo okrečiti napore za ohranjanje svobodne, demokratične socialno-liberalne družbe.

Zato moramo:

- Zagotoviti politično stabilnost in povrniti zaupanje v demokratične institucije in nosilce oblasti, ki sta temeljni pogoj za normalno delovanje države, in oblikovati sistem oblasti tako, da bo sposoben odpravljati politične blokade in krize. To bo omogočilo normalno delovanje demokratičnih institucij, spoštovanje vladavine prava, delovanje v javnem interesu, učinkovito delovanje javnih služb, izvrševanje pravice do svobodne gospodarske pobude, zagotavljanje nacionalne varnosti in zastopanje interesov države in ne posameznih političnih strank v mednarodni skupnosti.
- Oblikovati politični sistem, ki bo jasno odražal politično identiteto in programe političnih strank, ki temeljijo na vrednotah spoštovanja, dialoga med konkurenčnimi političnimi strankami, premoščanja medsebojnih razlik na demokratičnih načelih, programsko zavezanost in hkrati tudi sposobnost sklepanja kompromisov pri izvrševanju javnih politik s širokim vključevanjem raznolikih družbenih deležnikov pri oblikovanju kot tudi izvrševanju javnih politik.

- Povrniti zaupanje in integriteto politikom in nosilcem javnih funkcij, da bodo ti delovali skladno z zavezami, ki so jih dali volilcem pred izvolitvijo. Na volitvahda bodo lahko kandidirali samo posamezniki in posameznice, ki niso zagrešili kaznivih dejanj, ki ravnajo etično in odgovorno oziroma si prizadevajo za preprečevanje in odpravljanje korupcijskih tveganj in nasprotja interesov in ki javne funkcije ter oblasti ne bodo izvrševali v nasprotju z zakonom, etičnimi kodeksi ter v škodo skupnosti.
- Zagotoviti način uresničevanje volilne pravice kot temeljne človekove in politične pravice tako, da se bo povečalo vključevanje mladih v demokratične procese in institucije oziroma povečalo politično participacijo mladih, da se bo povečala volilna udeležba oziroma olajšalo sodelovanje na volitvah in referendumih, da bodo razmerja med nosilci javnih funkcij dosegle enakost med obema spoloma in da bodo izvoljeni kandidatke in kandidati oziroma poslanke in poslanci ki so jim volivci namenili največ glasov, oziroma da bo odločilen njihov glas in ne izbor političnih strank.
- Zagotoviti večjo politično predvidljivost in stabilnost, večjo enotnost in koordinirano delovanje koalicijskih vlad in pravočasno, ustrezno, učinkovito in zakonito ukrepanje v kriznih in negotovih razmerah.

ZA! Učinkovito, povezano in koordinirano delo vlade

Sprejeli bomo nov Zakon o vladi, ki bo zagotovil vlado z več enotnosti in koordinirano delovanje koalicijske vlade.

ZA! Krepitev vloge predsednika republike kot poroka neodvisnosti sodstva in ustavnosti

Želimo, da predsednik republike prevzame imenovanje sodnikov. S spremembo Zakona o zagotavljanju pogojev za opravljanje funkcije predsednika republike bi predsedniku podelili tudi možnost ustavnega veta.

ZA! Krepitev integritete javnih funkcionarjev

Zakonodajo bomo spremenili tako, da pravnomočno obsojeni za naklepna in zavržena kazniva dejanja ne bodo smeli kandidirati za javne funkcije. V primeru hujših kaznivih dejanj bi odpravili procesno imuniteto poslancev. Uvedli bomo tudi možnost odpoklica župana.

ZA! Spoštovanje odločb Ustavnega sodišča

Odločbe Ustavnega sodišča morajo biti uresničene v najkrajšem možnem roku in ne glede na to, ali se z vsebino ustavne odločbe strinjamo ali ne.

ZA! Demokratizacijo volilnega sistema

Zagovarjamo proporcionalni politični sistem s preferenčnim glasom. Izvolitev si zaslužijo zgolj poslanke in poslanci z najvišjo podporo volivcev in ne zgolj političnih strank.

ZA! Krepitev neposrednega odločanja ljudi

Z razširitvijo referendumskih pravice tudi na odločanje o spremembah ustave bomo okrepiли neposredno demokracijo .

2. CIVILNA DRUŽBA KOT STROKA IN PARTNER

Padanje volilne udeležbe v zadnjih letih kaže na erozijo splošnega zaupanja v politike. To ni presenetljivo, saj so iz ključnih korakov načrtovanja ukrepov vse bolj izključeni zainteresirana civilna družba ter tudi različni strokovnjaki. Vsem relevantnim deležnikom moramo omogočiti krepitev njihovega glasu v politiki. Izgraditi želimo politični sistem, ki strankam omogoča oblikovanje politične identitete skozi »programsko« zavezanost politike. Gibanje Svoboda zagovarja oblikovanje politik ob upoštevanju znanstvenih, strokovnih in izkustvenih podlag. K diskusijam o naši prihodnosti mora nujno prispevati čim večji del skupnosti.

Zato moramo:

- Zagotoviti tesnejšo vključenost stroke v procese načrtovanja vseh javnih politik. Interdisciplinarni strokovni timi so namreč predpogoj, da lahko politika sprejema učinkovite, smiselne ter konsistentne ukrepe.
- Sistematično vključevati civilno družbo v procese odločanja. Vključevanje zainteresirane javnosti spodbuja sodelovanje oblasti in javnosti oziroma civilne družbe, krepi strokovnost in legitimnost sprejetih odločitev in predstavlja dopolnitev predstavniške demokracije.

ZA! Tvornejše sodelovanje politike, civilne družbe in stroke

Sprejeli bomo zakon o vključevanju zainteresirane javnosti v oblikovanje in sprejemanje predpisov. Ob tem bomo ustrezno spremenili tudi področno zakonodajo, ki ureja delovanje političnih strank, vlade, državne uprave in državnega zbora.

ZA! Krepitev strokovnih argumentov pri političnem odločanju

V vladi bomo poskrbeli za sprejem predpisov, ki bodo imeli vsebinsko podlago v znanstvenih, strokovnih in izkustvenih podlagah. Posebno pozornost bomo namenili tvorni vključitvi domačih strokovnjakov na vse ravni odločanja.

3. MEDNARODNI UGLED IN VARNOST

Naša osnovna zunanjepolitična interes sta varnost in blaginja naših državljanov. To zagotavljamo z urejenimi odnosi z neposrednimi sosedi in širšo soseščino, prispevanjem k stabilizaciji in napredku regije Zahodnega Balkana, konstruktivnim sodelovanjem z drugimi partnerji in spoštovanjem suverenosti ter ozemeljske celovitosti držav, zavezanosti mirnemu reševanju sporov in spoštovanju mednarodnega prava.

Ključnega pomena je stabilen položaj Slovenije v družbi vodilnih držav EU, ki nenehno prispevajo k razvoju in reformam EU in ki temeljijo na zgoraj omenjenih načelih ter na zavezi k zeleni prihodnosti Evrope. Zelene zaveze na področju energetike in mobilnosti bodo temelji, na katerih mora Slovenija presoјati svojo podporo politikam EU na prav vseh področjih prihodnjih reform. Varnost in vzdržen razvoj je tretji ključni interes Slovenije. Slovenska zunanja politika je privržena učinkovitemu multilateralizmu, saj ključne globalne izzive lahko rešujemo le s tesnim sodelovanjem skupaj z našimi mednarodnimi partnerji. Varnost razumemo v tesnem prepletu s človekovimi pravicami ter gospodarskim in socialnim razvojem. Slovenija bo ostala aktivna članica zveze NATO, ki ostaja hrbtenica obrambe v Evropi. Okrepili bomo delovanje Slovenije v OZN in drugih multilateralnih organizacijah. Slovenska zunanja politika bo podpirala gospodarsko, znanstveno in kulturno sodelovanje ter odpiranje v mednarodni prostor. Izvajali bomo zunanjo politiko, ki krepi ugled naše države, spoštuje vrednote ter išče široko politično in družbeno soglasje glede temeljnih zunanjepolitičnih usmeritev. Slovenski nacionalni interes bomo zastopali enotno, kot to določa Deklaracija o zunanji politiki Republike Slovenije.

Zato moramo:

- V razpravah o prihodnosti EU aktivno zagovarjati razvojno usmerjenost EU in večjo pozornost usmerjati v projekte zelene prihodnosti, tako na področju energetike kot na področju varovanja okolja. Zelena prihodnost postaja evropska usmeritev, ki presega tradicionalne evropske ideološke razdore in hkrati – kar je najpomembnejše – pritegne mlade, v katerih se budi novo zanimanje za politiko in politično delovanje.
- Graditi ugled države, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic in dobrobiti ter varnosti našega planeta. Koncept človekove varnosti ne zmanjšuje pomena trde, vojaške varnosti, krepi pa zavedanje, da dolgoročne stabilnosti in razvoja ni brez spoštovanja temeljnih pravic in svoboščin. Treba bo okrepiti skrhane odnose z najpomembnejšimi partnerji Slovenije v zvezi NATO in EU s poudarkom na sodelovanju pri razvoju novih konceptov in vlogi zveze NATO glede na zaostreno varnostno okolje. Iskali bomo model bolj ambiciozne in učinkovite skupne zunanje in varnostne politike Evropske unije.
- Okrepiti vlogo Republike Slovenije v alpsko-jadransko-podonavskem prostoru in v Sredozemlju, s poudarkom na sodelovanju z obalnimi državami severnega Jadrana in s posebno pozornostjo do pomena koprskega pristanišča.

- Zagovarjati učinkovit multilateralni sistem in krepi aktivnosti v OZN zlasti tam, kjer naša država lahko ponudi dodano vrednost: to so področja človekovih pravic, vključno z enakostjo spolov in s pravicami pripadnikov etničnih in družbenih manjšin, razvojne pomoči, okoljske problematike in umetne inteligence.
- Podpreti kandidaturo Slovenije za nestalno članico Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov (OZN) za obdobje 2024–2025.
- Vzpostaviti učinkovito gospodarsko, kulturno in znanstveno diplomacijo z boljšim povezovanjem med ministrstvi in drugimi državnimi institucijami, gospodarstvom ter kulturnimi in visokošolskimi ustanovami.
- Poskrbeti za digitalizacijo naših diplomatskih predstavništev.
- Ciljno usmeriti mednarodne razvojne pomoči, ki bo prejemnike pomoči opolnomočila za samostojno razvojno delovanje. Slovenija mora mednarodno pomoč pogojevati tudi s spoštovanjem vrednot mednarodnega prava ter človekovih pravic. Aktivno bomo sodelovali pri nujenju humanitarne pomoči.
- Ustrezno posodobiti koncept obrambne politike, ki bo usklajen z zunanjepolitično strategijo Slovenije. Transformacija slovenskih obrambnih sil in nevojaških nalog (npr. civilna zaščita) v bojne obrambne sile bo primarno namenjena varnosti pred vsemi vrstami groženj – poleg vojaških so to še kibernetске, naravne, teroristične itn..
- Poskrbeti za izgradnjo skupnih obrambnih zmogljivosti EU v okviru skupne varnostne in obrambne politike (SVOP) Evropske unije ter okrepljeno sodelovanje med Evropsko unijo in zvezo NATO na področju varnosti in obrambe.
- Ohraniti profesionalno slovensko vojsko, saj ima naborništvo negativne ekonomske učinke, krši svobodno odločitev posameznika, moti izobraževalni in delovni proces ter nenazadnje zmanjšuje kvaliteto vojske kot obrambne sile.
- Povečati financiranje delovanja poklicnih in prostovoljnih gasilcev preko požarnega sklada in na novo razdelati sistem financiranja obnove sredstev ter opreme, ki se je uničila v večjih intervencijah.
- Povečati in posodobiti floto helikopterjev, ki delujejo pri nalogah zaščite in reševanja.

ZA! Učinkovito gospodarsko, kulturno in znanstveno diplomacijo

Prenovili bomo Strategijo zunanje politike, in sicer v smeri večje prepoznavnosti Slovenije v svetu za njen prispevek k mednarodnemu razvoju. Med ključnimi prioritetami bosta gospodarska diplomacija ter znanstvena diplomacija. Slovenija bo postala polnopravna članica Evropske vesoljske agencije.

ZA! Digitalizacijo naše diplomacije

Uredili bomo digitalno diplomacijo preko „virtualnih ambasad“ na spletu, ki bodo dostopne vsem uporabnikom z digitalnim podpisom.

ZA! Prepoznavnejši vpliv Slovenije v naši neposredni okolici

Slovenija potrebuje jasnejšo mednarodno politiko do vseh sosednjih držav ter širše regije (Alpe, Sredozemlje in Zahodni Balkan). Poudarek slovenske diplomacije na teh področjih mora biti predvsem na gospodarski, znanstveni in kulturni diplomaciji in čezmejnih stikih.

ZA! Aktivno članstvo v EU

Zavzeli se bomo za proaktivno držo znotraj EU na področjih, kjer je nujno potrebna večja učinkovitost za to, da EU ostane razvojno konkurenčna na svetovni ravni. Dosledno bomo zagovarjali aktivacijo političnih in finančnih sankcij v primeru nespoštovanja vladavine prava s strani držav članic EU. Zavzeli se bomo za oblikovanje zelene evropske zunanje politike, v kateri bodo kriteriji za prihodnje sklepanje političnih, gospodarskih ali trgovinskih sporazumov s tretjimi državami okrepljeni s pogoji spoštovanja okoljevarstvenih kriterijev.

ZA! Zaveznitvo v severnoatlantskih povezavah

V okviru zveze NATO se bomo močneje uveljavljali na tistih nišnih področjih, kjer s svojim znanjem lahko prispevamo k višji dodani vrednosti. Bolj bomo aktivni v Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi.

ZA! Usmerjeno mednarodno pomoč ter nudenje humanitarne pomoči

Spremenili bomo Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči tako, da bo prejemnik opolnomočen za samostojno razvojno delovanje.

ZA! Posodobitev obrambnega koncepta

Slovensko vojsko bomo modernizirali v skladu s sodobnimi obrambnimi potrebami in tehnološkimi trendi. Na področju nakupa vojaške opreme bomo med prednostnimi kriteriji zahtevali opremo slovenskih visokotehnoloških in inovativnih podjetij. Prednost bomo dali opremi in zmogljivostim Slovenske vojske, ki zagotavljajo dvojno uporabnost – za njihovo osnovno poslanstvo ter za zaščito in reševanje.

ZA! Bolje organizirano in financirano gasilstvo ter civilno zaščito

Preko požarnega sklada bomo povečali financiranje vseh gasilskih organizacij. Vojakom, gasilcem, civilni zaščiti, reševalcem ter vsem ostalim zaposlenim in prostovoljcem v varnostnih in obrambnih sistemih bomo zagotovili ustrezne materialne in delovne pogoje ter jim uredili status in karijerne poti. Izboljšali bomo ureditev odsotnosti z dela za prostovoljne gasilce in druge prostovoljce v varnostnih in obrambnih sistemih. Poskrbeli bomo za zadostno število helikopterjev, ki bodo namenjeni zaščiti in reševanju.

4. SOCIALNA IN VKLJUČUJOČA SKUPNOST

Sistem socialnega varstva mora nuditi zaščito ranljivim skupinam prebivalstva, saj z ukrepi za zmanjševanje družbenih neenakosti in socialne izključenosti pomembno prispevamo k trajnostni in vključujoči rasti. Potem ko se je po krizi tveganje revščine v povprečju zmanjšalo, je bil ta napredek neenakomeren in počasnejši v gospodinjstvih z nizko izobrazbo in z brezposelnimi ter pri starejših. Socialna vključenost krepi medsebojno solidarnost, zato je z namenom krepitev storitev v skupnosti potrebna nadgradnja socialnovarstvenih storitev in programov, ki jih je treba čim bolj približati ljudem. Vključujoča skupnost ima prav tako ničelno toleranco do sovražnega govora, še posebej do ranljivih družbenih skupin.

Zato moramo:

- Sistem socialnih, družinskih in invalidskih transferjev bomo nadomestili z „enotnim socialnim transferjem“. V tej smeri zagovarjamo univerzalni temeljni dohodek (UTD) za otroke in mlade do 20 let starosti ter za dolgotrajno brezposelne.
- Poskrbeti za več terenskega dela socialnih delavcev. Centri za socialno delo morajo ponovno postati ključna ustanova za zagotavljanje podpore vsem ljudem v stiskah. Socialni delavci morajo imeti čas in kadrovske zmožnosti za proaktivno identifikacijo vseh socialnih problemov, ki se dogajajo na njihovem območju. V tem smislu bi bilo smiselno vzpostaviti tesnejše povezovanje z nevladnimi organizacijami, kar bo omogočilo učinkovito reševanje socialnega položaja najranjivejših posameznikov in družin. Sinergijski učinki bodo izboljšali delovanje javnih organov (CSD) ter okrepili vlogo civilne družbe.
- Posodobiti informacijski sistem za onemogočanje prejema transferjev za isti namen iz več mehanizmov. Izvesti je treba oceno vpliva dohodninskih olajšav na družinsko politiko.
- Krepitev različne oblike aktivacije in oblike zaposlovanja za bolj učinkovito delovno in socialno integracijo ranljivih skupin. Izboljšati moramo ukrepe, ki urejajo skrb otrok s posebnimi potrebami.
- Imeti ničelno toleranco do sovražnega govora in diskriminacije, kar bomo podprli z ustreznimi kampanjami in dodatki k učnim programom. V ta namen bomo spodbujali preventivne medkulturne programe, tudi s področja kulture.
- Odstraniti tehnične ovire na schengenski meji med Slovenijo in Hrvaško, saj so se izkazale za neučinkovite. Nezakonite migracije je treba preprečevati predvsem s pregonom organiziranih kriminalnih združb, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem ljudi.
- Beguncem, ki jim bomo podelili azil ali pravico do mednarodne pomoči, bomo pomagali pri aktivnem vključevanju v družbo.

- Poiskati celovite rešitve za učinkovito upravljanje migracijskih tokov ter izdelati migracijsko strategijo, ki bo upoštevala spreminjajoč globalni kontekst ter dogajanje v naši okolici.
- Od institucij Evropske unije zahtevati, da zagotavljajo sredstva in pomoč državam članicam za nadzor na schengenskih in zunanjih mejah EU in preprečevanje nezakonitih migracij. Beguncem in iskalcem mednarodne zaščite bomo omogočili hitro obravnavo in odločanje o njihovih prošnjah ter preprečevali zlorabe.

ZA! Izboljšanje socialnega sistema

Spremenili bomo Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev v smeri poenotenja socialnih transferjev ter administrativne razbremenitve zaposlenih v CSD. Zakon bo zasledoval načelo „socialna storitev glede na potrebe uporabnika“. Delovali bomo na večji osveščenosti državljanek in državljanov glede tovrstnih pravic ter se zavzemali za poenoten in pravičen sistem porabe javnih sredstev.

ZA! Univerzalni temeljni dohodek otrok, mladih in dolgotrajno brezposelnih

Vsem otrokom in mladim do vključno 20. leta starosti ter dolgotrajno brezposelnim bomo zagotovili univerzalni temeljni dohodek. Na ta način bomo razbremenili CSD in uporabnike, zagotovili redni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje. Zaposleni v CSD bodo tako več časa in kadrovskega resursov usmerili v delo z upravičenci na terenu.

ZA! Ureditev migracij

Prosilcem za azil bomo omogočili hitrejši in učinkovitejši postopek za ugotavljanje upravičenosti do njihovega statusa. Beguncem ter žrtvam vojne bomo omogočili sistematično integracijo v slovensko družbo.

ZA! Prenehanje z nesmiselnimi mejnimi politikami

Na meji bomo odstranili tehnične ovire ter jih nadomestili z dokazano učinkovitejšimi metodami (npr. daljinski nadzor).

ZA! Več solidarnosti EU pri obvladovanju migracijskih tokov

Od držav članic EU bomo zahtevali dosledno spoštovanje mednarodnih zavez in konvencij za obravnavo migrantov in beguncev.

5. VLADAVINA PRAVA IN PRAVIČNA SKUPNOST

Izvršna in v določeni meri tudi zakonodajna oblast spodkopavata temelje pravne države s tem, da pod krinko epidemije namerno sprejemata odločitve, ki niso skladne z Ustavo, in neutemeljeno posegata v človekove pravice in svoboščine. Trenutna oblast v zadnjem času nad državljani pogosto izvaja represijo in z nespoštovanjem sodnih odločb ruši sodstvo. Gibanje Svoboda je zavezano liberalnim načelom in v ospredje postavlja osebno svobodo posameznika ter sprejemanje svobodnih odločitev za lastno življenje. Diskriminacija na podlagi katere koli osebne okoliščine je v svobodni družbi nesprejemljiva. Spričo trenda naraščajoče družbene nestrpnosti in rahljanja pravic in svoboščin v času zadnje epidemije je treba okrepiti napore za ohranjanje in krepitev pluralne družbe svobodnih in enakopravnih posameznikov. Epidemija je na preizkus postavila temeljne svoboščine, načela demokratičnosti ter pravne države, hkrati pa je na tla tudi vrednota človeškega dostojanstva. Pospešiti je treba vrnitev pravic na enako ali še višjo raven kot pred epidemijo. Zdrava družba ima dobro delujoč imunski sistem – živahno civilno družbo, neodvisne nadzorne institucije, svobodne in neodvisne medije, avtonomni akademski svet in druge aktivne člene družbe.

Zato moramo:

- V najkrajšem možnem času povrniti raven vseh pravic, ki so bile v času epidemije omejene z oblastnimi dejanji in za katere je bilo ugotovljeno, da je bilo njihovo ženskomejevanje v neskladju z Ustavo. Posebno pozornost bomo namenili varovanju pravice do protesta in javnega izražanja mnenja. Država mora opustiti vse prekrškovne in kazenske postopke v zvezi z javnim izražanjem mnenja in zborovanjem.
- Zagotoviti neodvisnost institucij ter dosledno delitev oblasti.
- Uvesti obvezne kvote za povečanje spolne raznolikosti ter zastopanosti žensk v vodstvenih in nadzornih organih podjetij in javnih institucij. Zaustaviti moramo vse oblike diskriminacije na podlagi osebnih okoliščin ter preprečiti delovanje vseh organizacij, ki širijo diskriminacijo ali promovirajo fašistično/nacistično ideologijo.
- Posodobiti ocenjevanje uspešnosti sodnikov in vzpostaviti pravični plačni sistem za vse uslužbence sodne veje oblasti ter zunanjih deležnikov. Sodišča morajo imeti dovolj sredstev za nemoteno in učinkovito delovanje. Pomembno je tudi ustrezno digitalizirati vse nivoje sodnih postopkov.
- Uvesti institut enovitega državnega tožilca, kar bo bistveno izboljšalo učinkovitost sodnega pregona po uradni dolžnosti.
- Pospešiti odločanje v upravnih sporih.

- Prenoviti sistem vročanja sodne pošte, saj trenutni sistem omogoča zavestno izigravanje postopkov, kar nepotrebno obremenjuje delovanje sodne veje oblasti ter onemogoča zaključek sojenja v zakonsko določenih okvirih (pride do zastaranja).
- Posodobiti instrument odvzema premoženja nezakonitega izvora v smeri večje učinkovitosti. Poskrbeti pa je treba tudi za učinkovito upravljanje zaplenjenih sredstev.

ZA! Prenehanje izigravanja pravne države

S posodobitvijo postopkov na področju vročanja sodne pošte bomo preprečili nepotrebno zavlačevanje sodnih procesov.

ZA! Učinkovito sodstvo

V proračunu bomo zagotovili zadostna sredstva za nemoteno delovanje sodne veje oblasti.

ZA! Odpravo zaostankov in enostavnejše odločanje v upravnih sporih

V upravnih sporih bomo omogočili odločanje sodnika posameznika.

ZA! Učinkovit pregon kriminala

S spremembo Zakona o tožilstvu bomo uvedli instrument enotnega državnega tožilca ter bistveno izboljšali učinkovitost sodnega pregona po uradni dolžnosti.

ZA! Konec razpolaganja z nezakonitim premoženjem

Spremenili bomo Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, ki bo poskrbel za učinkovitejši zaseg vsega premoženja nezakonitega izvora.

6. POLICENTRIČEN REGIONALNI RAZVOJ IN RAZVOJNA PROSTORSKA POLITIKA

Slovenija je bila v preteklosti prepoznana po policentričnem razvojnem pristopu, ki je omogočil trajnostni razvoj podeželskih skupnosti. Industrializacija in neoliberalna razvojna usmeritev v času tranzicije sta v veliki meri porušila ta trajnostni koncept. Še posebej obmejne in hribovske vasi se praznijo, raven storitev pada in s tem tudi privlačnost nekdanjih naselij za bivanje mladih družin. Slovenija mora razviti t. i. pametne skupnosti, kjer ob upoštevanju ekonomske, ekološke in socialne vzdržnosti dosežemo trajnostni koncept bivanja. V ta namen želimo razviti osnovne storitve, bistveno dvigniti kakovost življenja in zagotoviti razvoj kvalitetne infrastrukture po celotni Sloveniji. S tem želimo povečati socialno vključenost prebivalcev vseh starosti ter spodbuditi zaposlovanje na podeželju. Pomembno vlogo pri načrtovanju javnih investicij na podeželju bo v prihodnosti igrala digitalna tehnologija. S prenosom znanja med generacijami želimo zagotoviti tudi trajnostni napredek kmetijstva. Zagotoviti je treba policentričen razvoj Slovenije ter spodbuditi revitalizacijo demografsko ogroženih oz. opustelih vasi ter podeželskih naselij.

Zato moramo:

- Poskrbeti za učinkovitejše upravljanje s prostorom s poudarkom na najsodobnejših urbanističnih praksah, ki bodo zagotovile kvalitetno življenje ob maksimalnem varovanju nepozidane krajine in okolja. Zagotoviti moramo tudi časovno, kadrovsko ter finančno manj obremenjujoče postopke pri sprejemanju različnih prostorskih aktov. Prostorsko urejanje mora biti razumljivo čim širšemu segmentu naše skupnosti, zlasti nosilcem urejanja prostora.
- Pripraviti celovite načrte za revitalizacijo in pametno gospodarsko specializacijo mest, ki zaostajajo v razvoju oz. se srečujejo z izzivom pametne gospodarske specializacije po vzoru najboljših praks EU (npr. Nemčija, Nizozemska, Francija). Posebno pozornost bomo namenili identifikaciji, aktiviranju ter inovacijski nadgradnji spečih razvojnih potencialov mest, ki bodo povečali ustvarjeno dodano vrednost in kvaliteto bivanja v vseh naseljih.
- Poskrbeti moramo za vrnitev institucij znanja v manj razvite regije.
- Pospešiti celovito digitalno evidentiranje vseh stavb in drugih objektov v katastru nepremičnin. Slovenija še vedno nima urejenih katastrskih evidenc, kar močno otežuje številne postopke ter pravično uvedbo nepremičninskega davka. Zato bomo poskrbeli za čim bolj učinkovito ter celovito digitalizacijo katastra po najvišjih mednarodnih standardih georeferenciranja ter po dejanskem stanju. Uskladili bomo metodologije izračuna površine stavb, saj zaradi različnih načinov zajemanja podatkov zakonodaji prihaja do neskladnih podatkov v uradnih evidencah. Vzpostaviti moramo integrirano in enotno nepremičninsko evidenco (zemljiška knjiga, katster, prostorski načrti).

- Urediti medsebojno neuskrajene predpise iz področja prostorske, gradbene in geodetske zakonodaje. Veliko oviro za hitrejše umeščanje v prostor ter samo gradnjo predstavljajo nepotrebni procesni zapleti v prostorskih in gradbenih postopkih. Zagotovili bomo harmonizacijo strokovne terminologije ter očistili ves balast z zakonodajnega področja prostorskega in gradbenega načrtovanja ter evidentiranja v kataster nepremičnin. Sledili bomo načelu „podvajanje postopkov je nepotrebno“.
- Poskrbeti za strokoven in prijazen upravni servis, ki bo državljanom in državljanom nudil resnično strokovne in učinkovite nasvete zlasti pri postopkih umeščanja v prostor in pridobivanju gradbenih dovoljenj.
- Zagotoviti pogoje za razvoj strokovnega kadra na področju arhitekture in gradbeništva. Izgradnja infrastrukture, novogradnje in prenove stavb vseh namembnosti že danes zahtevajo vse razpoložljive slovenske strokovnjake, ki jih na trgu dela izjemno primanjkuje. Številni inženirji in inženirke imajo, kljub številnim praktičnim in delovnim izkušnjam, zaradi prestroge regulacije poklica zaprta vrata pri napredovanju do poklicnega pooblastila.

ZA! Skladen in enakomeren regionalni razvoj

Prizadevali si bomo za pospešitev vzpostavitve regij v državi, kar bo omogočilo decentralizacijo razvoja na področju vseh vrst politik.

ZA! Revitalizacijo podeželskih naselij

Na demografsko ogrožena obmejna območja in na podeželje bomo usmerjali sredstva EU ter pripravili učinkovite spodbude za gospodarske dejavnosti, odpravili razvojne zaostanke in izpeljali ključne regionalne in lokalne projekte. Z javno-zasebnim partnerstvom ali socialnim podjetništvom bomo na podeželju zagotavljali osnovne storitve, kot so poštne, bančne, trgovske in podobne.

ZA! Dekoncentracijo državnih institucij

Državne institucije in njene organizacijske enote bomo razporedili po območju celotne Slovenije.

ZA! Uveljavljanje najvišjih standardov urbanizma na območju urbane in podeželske krajine

Pripravili bomo nacionalne smernice sodobnega urbanističnega načrtovanja, ki bodo sledile načelom trajnosti, funkcionalnosti, estetike in gradnje po meri ljudi. Zgledovali se bomo po že uvedenih dobrih praksah iz tujine.

ZA! Nov koncept upravljanja s prostorom

Dosedanji način urejanja prostora po treh zakonskih spremembah še vedno prinaša parcialne rešitve, zato bomo sprejeli nov koncept prostorske zakonodaje, ki bo poenostavil in pospešil prostorsko načrtovanje ter s tem povezane postopke brez škodljivih vplivov na varovanje okolja. Novi koncept bo umeščen v sedanjo prostorsko zakonodajo na način, da bodo spremembe uvedene postopno z namenom, da se nanj ustrezno pripravijo vsi nosilci urejanja prostora.

ZA! Medsebojno usklajeno prostorsko, gradbeno, geodetsko, stanovanjsko zakonodajo

Nemudoma bomo prevetрили vse zakonodajne predpise, ki urejajo prostorsko, gradbeno, geodetsko, stanovanjsko zakonodajo, in jih po potrebi očistili podvajanj postopkov ter uvedli enotno terminologijo. Z zakoni in ostalimi predpisi zahtevani standardi morajo postati brezplačno dostopni. Že sama uskladitev medsebojne zakonodaje bo na vseh področjih prinesla preglednejše postopke. Zaradi jasnejših in enostavnejših pravil bodo bistveno skrajšani in manj zapleteni tudi vsi upravni postopki, povezani z izdajo gradbenih in uporabnih dovoljenj ter evidentiranj v kataster nepremičnin. Nepremičninski informacijski sistem je treba integrirati in odpreti, kar bo pomembno vplivalo na transparentnost in preglednost.

ZA! Uporabnikom prijazen upravni servis na področju izdaje gradbenih dovoljenj in umeščanja v prostor

Na ravni upravnih enot bomo vzpostavili enotne kontaktne točke, kjer bo investitor na enem mestu (pri)dobil vse podatke, ki jih potrebuje za svojo investicijsko namero. Tam bo strokovno usposobljen kader nudil strokoven in celovit servis.

ZA! Več kompetentnih poklicnih inženirjev

Zagotovili bomo pogoje za razvoj strokovnega kadra na področju arhitekture in gradbeništva. Izgradnja infrastrukture, novogradnje in prenove stavb vseh namembnosti že danes zahtevajo vse razpoložljive slovenske strokovnjake, ki jih izjemno primanjkuje na trgu dela. Številni inženirji in inženirke imajo, kljub številnim praktičnim in delovnim izkušnjam, zaradi prestroge regulacije poklica zaprta vrata pri napredovanju do poklicnega pooblastila.

7. UČINKOVIT JAVNI SERVIS IN ZDRAVE JAVNE FINANCE

Zeleni prehod od vseh nas zahteva prilagoditve na osebni in sistemski ravni. Spremeniti moramo naše navade, kar pa ni mogoče ob odsotnosti institucionalnih sprememb, ki tiho usmerjajo velik del naših samoumevnih vsakodnevnih odločitev. Zato zagovarjamo:

- *Stimulativne davčne politike, ki bodo spodbujale gospodarski razvoj in rast ter onemogočale prekomerno onesnaževanje okolja. Enostavna in predvidljiva davčna zakonodaja mora zagotoviti stabilno gospodarsko okolje tudi v procesu zelenega prehoda. Gospodarski napredek v zelenem prehodu bo s polnjenjem različnih javnih blagajn okrepil javne finance in zagotovil socialno pravično in družbeno odgovorno ekonomijo. Država mora zagotoviti trajnosten in vzdržen proračun, saj je to predpogoj ohranitve ter krepitve naše suverenosti.*
- *Razvojno usmerjen proračun, saj moramo vedeti, čemu katera javna politika služi, s kakšnimi ukrepi jo izvajamo in koliko nas stane. Nujno je namreč vrednotiti in ocenjevati doseženo ter to upoštevati pri sledenju zastavljenih ciljev in načrtovanju novih ukrepov.*
- *Učinkovit sistem javnih naročil, ki je v Sloveniji neučinkovit, saj so postopki predolgi, naslavljanje korupcijskih tveganj pa neuspešno.*
- *Učinkovitejšo porabo dodeljenih evropskih sredstev, ki so ključen razvojni kapital za razvoj Slovenije in vseh njenih prebivalcev.*

Zato moramo:

- Izvesti pokojninsko reformo, ki bo spodbujala pokojninsko varčevanje in omogočila vzdržno izvajanje medgeneracijskega zavezništva s ciljem dostojnega življenja vseh upokoencev.
- Prenoviti sistem obdavčitve premoženja z namenom pravične zagotovitve virov za izvajanje razvojnih politik in ohranjanje medgeneracijske solidarnosti.
- Prenoviti sistem davčnih olajšav pri davku od dohodka pravnih oseb. Davčna politika mora spodbujati vlaganje v digitalni in zeleni prehod, razvoj in inovacije ter zaposlovanje težje zaposljivih oseb. Davčne olajšave bodo podpirale tudi razvoj zagonskih podjetij ter spodbujale vlaganja v ta podjetja.
- Prenoviti sistem obdavčitve samostojnih podjetnikov z namenom povečanja davčne pravičnosti.
- Aktivirati in okrepiti je treba slovenski kapital, da bo zeleni prehod čim hitreje pridobil zadostna sredstva za izvedbo večjih investicijskih potreb v gospodarstvu, na stanovanjskem področju in v javnem sektorju.

- Poenostaviti sistem obdavčitve v smeri večje preglednosti, predvidljivosti ter hitrosti postopkov in davčne varnosti.
- Vzpostaviti ustrezen nivo zavor in ravnovesij znotraj pristojnih državnih organov.
- Oblikovati delovno okolje in uveljaviti kompetenčni in karierni model, ki bo omogočil strokovno delo javnih uslužbencev in omejil politični vpliv na kadrovanje ter njihove odločitve.
- Ukiniti vsa poročila, ki niso potrebna, saj se lahko podatki pridobijo iz drugih obstoječih baz in virov.
- Vzpostaviti enostavnejši način oddaje različnih obveznih poročil podjetij preko enotnega portala (FURS, AJPES, SURS, Banka Slovenije, Intrastat ...).
- Podjetjem omogočiti maksimalno preglednost nad njihovimi davčnimi obveznostmi in predvidljivost odločitev davčnih organov.
- Uvesti davčne poenostavitve postopkov znotraj določenih, zlasti obrtniških podjetniških panog.
- Pripraviti okvir za javno financiranje produktivnih naložb tako v infrastrukturo in opremo kot v domače znanje ter človeški kapital.
- Okrepiti mehanizme, ki služijo kot podporni mehanizmi države pri realizaciji njenih razvojnih politik.
- Poskrbeti za depolitizacijo organov, ki bdijo nad finančnim poslovanjem podjetij.
- Podpirati digitalizacijo finančnega sektorja.
- Smiselno poenostaviti administrativne postopke z namenom pospešitve investiranja in zmanjšanja negotovosti investorjev.
- Učinkoviteje zagotavljati vse vrste javnih storitev kot podporo gospodarskemu in siceršnjemu družbenemu razvoju.
- Aktivirati alternativne investicijske sklade, ki so trenutno neizkoriščen potencial za spodbujanje investicij v razvojne projekte.
- Uskladiti fiskalne politike z realistično zastavljenimi razvojnimi načrti države.
- Okrepiti vlaganja v inovacije, znanost, razvoj in šolstvo z namenom krepitev zelenega preboja države.
- Poskrbeti za uvedbo obremenitev okoljsko obremenjujočih dejavnosti.

- Vzpostaviti kakovosten in učinkovit javni servis za uporabnike in sankcionirati uradniško ignoranco, nepotrebno zavlačenje postopkov in prelaganje odgovornosti.
- Krepi učinkovitejši sistem javnega naročanja: vzpostaviti inšpekcijski organ, ki bo pristojen za nadzor na področju izvajanja javnega naročanja ter bo neodvisno nadzoroval in izvajal inšpekcijske preglede.
- Ločiti funkcijo systemskega urejanja področja javnega naročanja (npr. pripravljane predpisov s področja javnega naročanja) od izvajanja posameznih postopkov oddaje javnih naročil ter nudenja strokovne podpore (zlasti manjšim) javnim naročnikom in gospodarskim subjektom v zvezi z udeležbo v teh postopkih.
- Prenoviti plačni sistem javnih uslužbencev na način, da bodo upoštevane specifikke vseh skupin zaposlenih, da bodo odpravljena porušena plačna nesorazmerja, da javni uslužbenci v plačni skupini J ne bodo več spregledani, da bodo avtomatizme napredovanja in nagrajevanja nadomestili motivacija in rezultati dela ter karierni razvoj, da bo privlačnejši tudi za strokovnjake iz zasebnega sektorja. Spodbuditi moramo dinamiko in motiviranost za rezultate (npr. obvezno usposabljanje zaposlenih).
- Uporabiti sredstva EU kot razvojni kapital, ki ga bomo usmerili v ključne razvojne potrebe.
- Digitalizirati večji del javnega sektorja. Zavzemamo se za celovito digitalizacijo javnih storitev in vzpostavitev centralnega portala za državljane in gospodarske subjekte. Nujno je poenotiti državne informacijske sisteme ter uvesti sistem vnaprejšnjega preverjanja večjih državnih naročil.

ZA! Pravičen in finančno vzdržan pokojninski sistem

Vlada bo pripravila in s socialnimi partnerji uskladila pokojninsko reformo, ki bo omogočala dostojno starost in bo finančno vzdržna.

ZA! Večjo varnost davčnih zavezancev

Poenostavili bomo davčno zakonodajo in davčne postopke. Uvedli bomo organ varuha pravic davčnih zavezancev, ki bo bdel nad postopki Davčne uprave in varoval pravice davčnih zavezancev. Vpeljali bomo instrument zavezujočih vnaprejšnjih davčnih mnenj s strani FURS-a (*Advance Tax Ruling*), kar bo zmanjšalo davčna tveganja podjetij in prispevalo k hitrejšemu razvoju in večji privlačnosti Slovenije za tuje naložbe.

ZA! Prenovo obdavčevanja dohodka od pravnih oseb

Spremenili bomo sistem davčnih olajšav na področju dohodka od pravnih oseb z namenom:

- spodbujanja vlaganj v digitalni in zeleni prehod,
- spodbujanja vlaganj v razvoj in inovacije,
- podpore razvoju zagonskih podjetij,
- spodbujanja vlaganj v zagonska podjetja ter
- spodbujanja zaposlovanja težje zaposljivih skupin.

ZA! Pravičen davčni sistem za podjetnike

Prenova obdavčitve samostojnih podjetnikov bo poskrbela za večjo davčno pravičnost in spodbujanje podjetniškega razvoja.

ZA! Krepitev slovenskega kapitalskega trga in večjo vlogo zaposlenih v lastništvu podjetij

Uvedli bomo stimulatívno obdavčitev prejemkov v obliki delnic oz. deležev, opcij na delnice oz. deleže ter udeležbo zaposlenih v dobičku podjetij z namenom spodbujanja delavskega lastništva, razvoja podjetništva in krepitev kapitalskih trgov. Menimo, da morajo biti tovrstni dohodki obdavčeni kot dohodki iz kapitala in ne kot dohodki iz dela.

ZA! Aktivacijo spečega kapitala

Prenovili bomo zakonodajo o alternativnih investicijskih skladih (AIS) za spodbujanje investicij v razvojne projekte.

ZA! Robusten sistem javnega financiranja razvojnih projektov

Pripravili bomo zakonske podlage za izdajo namenskih obveznic za financiranje zelenega prehoda (*green bonds*) in socialnih projektov (npr. gradnje neprofitnih stanovanj, študentskih domov ipd. s *social bonds*). Okrepili bomo tudi razvojno vlogo banke SID za podporo državnim razvojnim politikam.

ZA! Uvedbo razvojno usmerjene fiskalne politike

Uskladili bomo fiskalno politiko ter fiskalno pravilo z razvojnim načrtom države. Naš cilj je postopno zmanjševanje javnega dolga in zagotovitev dolgoročno vzdržnega proračuna glede na pričakovani obseg BDP. Med neizkoriščenimi proračunskimi viri vidimo predvsem učinkovitejšo obdavčitev okoljskega obremenjevanja ter prenavo sistema trošarin z namenom podpore razvojnim politikam zelenega in digitalnega prehoda družbe. Vlada bo pod našim vodstvom sprejela in implementirala večletni razvojni proračun.

ZA! Sistem javnih naročil, ki je učinkovit in obvladuje korupcijska tveganja

Ustanovili bomo inšpekcijski organ, ki bo neodvisno izvajal nadzor izvajanja javnega naročanja. Zagotovili bomo tudi funkcijsko ločitev systemske ureditve javnega naročanja od izvajanja skupnih javnih naročil in izvajanja podporne strokovne, razvojne in izvršilne naloge v zvezi z izvajanjem javnih naročil za potrebe javne uprave ter kot podpora naročnikom in ponudnikom.

ZA! Uporabo sredstev EU kot razvojnega kapitala

Nemudoma moramo s pristojnimi institucijami EU izpogajati novi razvojni okvir pri Načrtu za okrepanje in odpornost in ga uskladiti z Operativnim programom novega programskega obdobja. Sredstva bomo ciljno usmerili v zeleni prehod, digitalizacijo javnega, zasebnega in kmetijskega sektorja ter v zagotavljanje skladnega regionalnega razvoja celotne Slovenije.

ZA! Kvaliteten javni servis z zadovoljnimi uslužbenci

Uvedli bomo pravičen sistem javnih uslužbencev, ki bo nagrajeval meritokracijo v javnem sektorju.

ZA! Vlaganje v inovacije in razvoj

Postopno bomo povečali delež javnih sredstev za inovacije, znanost, razvoj in šolstvo predvsem z namenom podpore zelene in digitalne preobrazbe družbe.

ZA! Digitalne javne storitve

Nemudoma bomo poenotili državne informacijske sisteme ter vzpostavili centralen portal za državljane in gospodarske subjekte.

ZA! Uporabo digitalnih orodij za izboljšanje javnih investicij

Pri izvedbi večjih javnih investicij bo obvezno uporabiti modele digitalnega načrtovanja (npr. BIM). Uvedli bomo tudi sistem vnaprejšnjega elektronskega preverjanja večjih državnih naročil.

8. DIGITALNA PREOBRAZBA

Digitalni javni servis mora nuditi podporo digitalnemu gospodarstvu, ki je močno vpeto v mednarodne tokove, kar bo omogočilo povečevanje dodane vrednosti izvoza z lažjem doseganjem novih trgov in potrošnikov ter oblikovanje novih, digitalnih produktov in s tem tudi več delovnih mest, ki bodo ustvarila višjo dodano vrednost in posledično večji davčni priliv v javne blagajne. Povečani prihodki od digitalno podprtega gospodarstva bodo predstavljali temelj za sodobno socialno državo, ki bo uspešno opolnomočila šibke skupine. Javne službe v prihodnosti ne bodo zgolj bolj dostopne, ampak bodo na račun digitalne dostopnosti tudi bolj učinkovite ter kakovostne. Tehnologija mora postati v javnem sektorju uporabno orodje in ne ovira pri storitvah širšega ter ožjega javnega sektorja. Cilj Gibanja Svoboda je zagotoviti svobodno, vključevalno, solidarno in odprto družbo, ki bo demokratično, družbeno in ekonomsko participatorna in zato odprta za uvajanje za državljane koristnih in pomembnih sprememb, kot je podnebni prehod.

Zato moramo:

- Zagotoviti digitalno usposobljeno prebivalstvo. Celovito moramo prenoviti šolske vsebine na vseh izobraževalnih nivojih in poskrbeti, da bodo vzgajale digitalne kompetence ter digitalno pismenost. Posebno pozornost bo treba nameniti motivaciji mladih žensk za poklice v IKT in znanosti.
- Slovenija mora postati privlačna država za visoko usposobljene strokovnjake na digitalnem področju. Strokovnjaki morajo prepoznati dovolj poklicnih izzivov ter zadostno kvaliteto bivanja, da Slovenije ne bodo zapuščali.
- Poskrbeti za ustrezno digitalno infrastrukturo vseh slovenskih gospodinjstev. Razvijati moramo tudi infrastrukturo, ki bo omogočila hiter prenos podatkov storitev ne glede na lokacijo. Digitalna infrastruktura mora imeti čim manj negativnih učinkov na okolje (postopki umeščanja v prostor) ter mora biti podnebno nevtralna pri svojem delovanju (uporaba obnovljivih virov električne energije).
- Zagotoviti visoko stopnjo digitaliziranosti javnih storitev. V javni upravi želimo dosledno izvajati načelo »za podatke se vpraša le enkrat«. Standardizirani, odprti formati, primerni za strojno branje, bodo kmalu univerzalen standard v državni upravi. Vzpostavili bomo sledljivost javnih sredstev po načelu „javni denar, javni dostop“ in povečali transparentnost poslovanja koristnikov javnih sredstev, kjer to še ni dosledno izvedeno.
- Spodbujati tehnologije prihodnosti, zlasti krepitev naložb z merljivimi učinki za družbo. Med takšne tehnologije prištevamo umetno inteligenco, kibernetsko varnost, digitalno projektiranje (npr. BIM) in druge tehnologije prihodnosti.

- Poskrbeti za ustrezen nivo varnosti ter zasebnosti na internetu. Preprečiti moramo zlorabo masovnega nepooblaščenega zbiranja ter prodaje podatkov in rabo biometričnih informacij za izvajanje represivnih nalog. Vzpostaviti moramo civilni nadzor nad vsako uporabo nadzornih tehnik, posebej za varnostne namene.

ZA! Digitalne vsebine že v šolskih klopih

Naš cilj je, da bo do leta 2030 vsaj 80 % ljudi, starih 6 let ali več imelo vsaj osnovna digitalna znanja in spretnosti.

ZA! Dostopno digitalno infrastrukturo

Vsa slovenska gospodinjstva bodo pokrita z gigabitnim omrežjem, vsa naseljena območja z omrežjem 5G. Uvedli bomo tudi varna robna vozlišča, ki bodo razporejena tako, da se zagotovi dostop do hitrih podatkovnih storitev, ne glede na to, kje se podjetja nahajajo.

ZA! Digitalno preobrazbo podjetij

Preko namenskih razpisov bomo podpirali digitalizacijo inovativnih podjetij. Cilj je doseči, da vsaj 75 % podjetij uporablja storitve računalništva v oblaku, „velike“ podatke, umetno inteligenco, digitalno projektiranje ali katero koli drugo tehnologijo prihodnosti. Podprli bomo tudi mala in srednja podjetja (MSP). Cilj je da več kot 90 % MSP doseže vsaj osnovno raven digitalne intenzivnosti.

ZA! Digitalizacija javnih storitev

Gibanje Svoboda bo poskrbelo, da bo 100 % ključnih javnih storitev zagotovljenih na spletu in dostopnih državljanom in podjetjem. Vsi državljani bodo pridobili tudi dostop do svoje zdravstvene dokumentacije (tj. elektronskih zdravstvenih zapisov). Naša ambicija je, da vsaj 80 % državljanov uporablja digitalno identiteto pri reševanju različnih upravnih postopkov.

9. KULTURNA IN USTVARJALNA SLOVENIJA

Slovenska kultura sodi med državotvorne resorje. V 19. in 20. stoletju je vzpostavila in utrdila narodno (samo)zavest in odigrala še posebej pomembno vlogo ob osamosvojitvi in ustanovitvi samostojne države. Novi zagon in kvalitativni vzpon je kultura, še posebej umetniška ustvarjalnost, naredila v procesu vključevanja Slovenije v Evropsko unijo. Desetletja prizadevanj za evropeizacijo in široko mednarodno prepoznavnost je slovenska kultura kronala z vključevanjem v številne mednarodne povezave in z nastopi na najzahtevnejših prizoriščih za posredovanje najboljših kulturnih (umetniških) stvaritev z vseh področij. Na mednarodnih predstavitvah so želi uspehe in prestali najzahtevnejše kritične presoje tako gledališče, film, književnost, ples kot tudi likovne stvaritve. Kultura je postala močan promotor Slovenije po vsem svetu.

Na začetku drugega desetletja novega stoletja se je zgodil preobrat, v katerem se je slovenska politika skozi svoje politike vse bolj odrekala kulturi in začela zanemarjati skrb za njen razvoj. To je imelo številne negativne posledice, ki so pripeljale do kolektivne pozabe in postopnega brisanja vseh tistih ambicij, ki jih je kultura mukoma in pogosto kljubovaje uveljavljala še posebej v drugi polovici prejšnjega stoletja.

Posledice večletnega zanemarjanja kulturnega razvoja lahko strnemo v dve točki:

1. Slovenska kultura je danes zaradi tega političnega obrata v slabi kondiciji, mehanizmi njenega delovanja so zarjaveli, produkcijska sredstva iztrošena, kar je posledica slabega upravljanja in vzdrževanja, nezavzetega gospodarjenja in nestrokovnega vodenja resorjev, še posebej nacionalnih javnih zavodov in nevladnega sektorja. Nekateri pomembni segmenti kulturne produkcije delujejo zgolj po inerciji in brez ustrezne motivacije na ravni povprečnosti. Politično je kultura iz središča potisnjena na družbeni rob in prepuščena sama sebi. Izgubila je stik z mednarodnim okoljem in z najvišjimi standardi umetniške produkcije, ki jih je dosegla v preteklih desetletjih.
2. Propadanje kulturnega sektorja je posledica zgrešenih in občasno sovražnih (destruktivnih) kulturnih politik v zadnjih dveh desetletjih, še posebej naslednjih ravnanj:
 - imenovanj nekompetentnih oseb na vodilna mesta v kulturnih ustanovah in javnih medijih po merilih politične primernosti in ubogljive podrejenosti;
 - negativne kadrovske selekcije na vseh ravneh;
 - zmanjšanja financiranja žive kulturne produkcije, zaradi česar so se produkcijski standardi znižali do nevarne meje deprofesionalizacije;
 - opustitve nujnih vlaganj v infrastrukturo in tehnološko opremo javnih zavodov, kar je nekatere dejavnosti dodatno deprofesionaliziralo;
 - prekinitve stikov z mednarodnim, še posebej evropskim prostorom. Kolikor je takšnih povezav še ostalo, so rezultat posamičnih, osebnih in zasebnih pobud in interesov. Rezultat je zapiranje kulture v lokalne (nacionalne) mehurčke, brez pretoka in

izmenjave informacij z drugimi okolji, brez kritičnega vrednotenja (refleksije) kulturnih vsebin (umetniških dogodkov) po merilih, ki veljajo v razvitih kulturnih okoljih;

- zanemarjanja strokovnosti in vednosti (znanja) pri kadrovanju in zaposlovanju;
- političnih diskvalifikacij posameznih udeležencev v kulturni produkciji, čeprav so dosegali dobre rezultate in predlagali zanimive programe;
- pretirane in nepotrebne birokratizacije sektorja;
- favoriziranja (pol)zasebnih prevzemov institucij na račun javnega interesa;
- nekritičnega favoriziranja novih medijev in digitalnih vsebin na račun »žive« kulture, ki je povzročilo erozijo ali že kar razpad in ukinitvev javnega prostora, ki je prostor demokratičnih soočanj, kritičnega mišljenja in civilne družbe;
- političnih prevzemov javnih medijev (RTV, STA).

Zato moramo:

- Odpraviti najbolj sporne kulturno politične odločitve.
- Sprožiti vse mehanizme, ki bodo vzpostavili optimalno delovanje obstoječe kulturne mreže: optimiziranje programe javnih zavodov in nevladnega sektorja v smeri kvalitetnejše produkcije in njene široke distribucije, podpiranje tistih deležnikov s finančnimi spodbudami, ki predlagajo inovativne programe in dokažejo usposobljenost za njihovo izvedbo. Na primarno mesto je treba postaviti na umetniško ustvarjanje in vso živo umetnost, hkrati pa obdržati dosedanja raven revitalizacije kulturne dediščine in skrbi zanjo.
- Prenoviti in modernizirati kulturni sektor z novim temeljnim zakonom o uresničevanju javnega interesa v kulturi, ki bo delovanje kulture sinhroniziral z najrazvitejšimi kulturnimi okolji v Evropi, hkrati pa ohranil in zaščitil tiste nacionalne specifike, ki so življenjskega pomena za kulturo majhnega naroda.
- Odpraviti nepotrebne birokratske ovire, ki onemogočajo kulturno produkcijo in umetniško ustvarjalnost.
- Zagotoviti več sredstev in drugih pogojev za izobraževanje v povezavi z mednarodnim omrežjem izobraževalnih ustanov za poklice v kulturi.
- Zagotoviti več sredstev za produkcijo t. i. žive kulture in izboljšati pogoje za delo.
- Zagotoviti ustrezno raven in trajno stabilnost financiranja slovenskega filma.
- Investicije v kulturno infrastrukturo:
 - Preučili bomo vse možnosti za izgradnja NUK 2 in (obnovo) SNG Drama Ljubljana.
 - Uredili bomo takšen status RTV in drugih javnih medijev (STA itd.), ki bo onemogočil nenehna politična vmešavanja in sovražna prevzemanja neodvisnih javnih medijev.

ZA! Odpravo spornih ter neučinkovitih odločitev

Spremenili bomo sporne kulturno politične odločitve in ravnanja iz obdobja 2020–2022 s kadrovskega področja, področja financiranja filma, nevladnih organizacij in statusa samozaposlenih v kulturi.

ZA! Medijsko reformo

Pripravili bomo novo medijsko zakonodajo, ki bo omejila sovražni govor in lažne novice ter politični nadzor medijev. Temu zakonu bosta sledila zakona o RTV in STA z namenom krepitev njune vsebinske avtonomije ter zmanjšanja političnega vpliva na delovanje. Spremenili bomo način financiranja medijskih vsebin, ki so v javnem interesu, in medijev posebnega pomena ter podprli inovativne neodvisne medijske in novinarske projekte. Področje medijev bomo v celoti prenesli na ministrstvo, ki bo izvajalo ukrepe informacijske družbe.

ZA! Prenovo in modernizacijo kulturnega sektorja

Potreben je nov temeljni zakon o uresničevanju javnega interesa v kulturi, ki bo delovanje kulture sinhroniziral z najrazvitejšimi kulturnimi okolji v Evropi, hkrati pa ohranil in zaščitil tiste narodne specifičnosti, ki so življenjskega pomena za kulturo majhnega naroda. Uveljaviti je treba mehanizme, ki bodo vzpostavili optimalno delovanje obstoječe kulturne mreže, programe javnih zavodov in nevladnega sektorja pa vodilo v smeri bolj kakovostne produkcije in njene široke distribucije.

ZA! Investicije v kulturi

Infrastruktura v kulturi je zastarela in propada. Potrebno je povečanje sredstev za investicije in dokončanje postopkov za NUK 2 in obnovo Drame ter številnih drugih objektov. V sodelovanju z zainteresiranimi deležniki bomo na podlagi jasnih meril pripravili večletni investicijski načrt vlaganj v kulturno infrastrukturo.

ZA! Prenovo kulturne politike

Prenovili bomo krovni pravni akt za področje kulture. Javnim zavodom, skladom in agencijam bomo omogočili večjo samostojnost pri upravljanju s tržnimi viri.

ZA! Sistemsko prenavo statusa in dela samozaposlenih v kulturi

Vrhunskih ustvarjalcev ne bomo omejevali na status revežev – uvedli bomo progresivno lestvico cen za plačevanje prispevkov. Omogočili bomo štipendijske sheme, ki nudijo mladim ustvarjalcem možnost uveljavljanja v domačem in mednarodnem prostoru. Zagotovili bomo medresorsko prečeno za kreativni kulturni sektor, ki omogoča vzajemne spodbude (Ministrstvo za kulturo, Spirit, podjetniški sklad), pri čemer se pomanjkanje kaže predvsem na področju oblikovanja.

Medgeneracijsko zavezništvo

1. MLADI STE NAŠA PRIHODNOST**2. STANOVANJSKA POLITIKA****3. TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE****4. DOLGOTRAJNA OSKRBA PO MERI LJUDI****5. DOSTOJNO ŽIVLJENJE****6. DOSTOJNA UPOKOJITEV****7. ZA ŽIVLJENJE BREZ OVIR****8. BITKA ZA TALENTE****9. MIGRACIJSKE POLITIKE**

Medgeneracijsko zavezništvo je naš družbeni dogovor in je zato ključno za nemoteno delovanje skupnosti. A žal ni samoumevno. V preteklih letih je medgeneracijsko zavezništvo močno načela naraščajoča prekarnost in brezupna situacija na nepremičninskem trgu, ki mladim daje vse manj upanja za življenje v Sloveniji. Socialna negotovost je vse bolj prisotna tudi pri preostalem prebivalstvu. V stiskah je tudi veliko mladostnikov, ki sedaj čutijo še posledice epidemije. Odsotnost odgovorov vladajočih glede dostojne starosti sproža dvome o trdnosti pokojninskega sistema. Odprta so tudi številna vprašanja o dolgotrajni oskrbi. Pomanjkanje politične volje ter zapostavljanje velikega števila prebivalcev pospešeno načanja trdnost našega družbenega dogovora, neposredna posledica pa je vse manjše zaupanje v zmožnost skupnosti, da učinkovito rešuje svoje kolektivne probleme.

V Gibanju Svoboda bomo medgeneracijsko zavezništvo obnovili. Naši mladi potrebujejo varno infrastrukturo, prenovljen izobraževalni sistem ter izboljššan dostop do storitev duševnega zdravja. Z aktivno stanovanjsko politiko bomo naslovili najbolj pereče probleme našega nepremičninskega trga ter poskrbeli za najšibkejšo z gradnjo študentskih domov in javnih stanovanj. Spremenili bomo trg dela, in sicer v smeri spodbujanja zaposlovanja mladih ter odpravo prekarnih zaposlitev. Ukrepi morajo podpirati zaposlitve, ki bodo omogočale dostojno življenje. Potrebujemo tudi načrt celostne delovne in socialna integracije ljudi skozi njihovo celotno življenjsko obdobje. Doseženo kvalitetno in privlačno okolje doma vidimo kot predpogoj za privabljanje tujih talentov ter vrnitev naših zdomcev. Pri demografskem izzivu starajoče se družbe rešitve vidimo v posodobitvah pokojninskega sistema ter v finančno vzdržnem, kadrovsko zadostno podprtem ter uporabniku prijaznem sistemu dolgotrajne oskrbe. V Gibanju Svoboda se zavedamo, da je potreben nov družbeni dogovor o medgeneracijskem zavezništvu. Dogovor, ki ne bo nikogar pustil zadaj. Dogovor, ki bo kljuboval zahtevnim izzivom časa in zagotavljal boljše življenje vsem.

1. MLADI STE NAŠA PRIHODNOST

V svobodni Sloveniji morajo vsi mladi imeti perspektivo. Današnja prekarnost, negotove bivalne pogoje, zanemarjen javni promet, izgubo osebne avtonomije in nedostopnost štipendij mora zamenjati nov celovit pristop politike za mlade in z mladimi. Zato smo v Gibanju Svoboda sledeče poglavje pripravili v neposrednem sodelovanju z mladimi. Mladi ste naša prihodnost. Izborimo si jo skupaj!

Zato moramo:

- Urediti otroški dodatek, da ta postane univerzalna pravica vsakega otroka in mladega do dopolnjenega 20. leta starosti.
- Omogočiti hitrejše pridobivanje nadomestila preživnine iz preživninskega sklada.
- Prenoviti izobraževalni kurikulum tako, da upošteva nova spoznanja na področju izobraževanja ter nova znanja, ki jih mladi potrebujejo za aktivno sodelovanje v družbi.
- Mladim olajšati prehod na trg dela.
- Izboljšati sistem štipendiranja.
- Spodbujati raziskovalno dejavnost mladih.
- Omogočiti dostopnost zdravstvenega varstva na področju duševnega zdravja.
- Nasloviti probleme „sedeče družbe“.
- Mladim omogočiti reševanje njihovega bivanjskega problema.
- Povečati dostopnost stanovanj in študentskih domov za mlade.
- Spodbujati raznolike oblike reševanja bivanjskih težav (zadružništvo, medgeneracijsko sodelovanje itn.).
- Na dolgi rok urediti pošten in enostaven davek na nepremičnine.
- Omogočiti enostavne in učinkovite rešitve prevoza s podeželja v mestna središča ter s tem decentraliziran razvoj Slovenije.
- Ustvariti stimulatивно delovno okolje za mlade.
- Olajšati dostop do zdrave in polnovredne prehrane za študente.

- Ustrezno urediti davke in prispevke pri delu mladih tudi v okviru študentskega dela.
- Nasloviti problematiko prekarnih zaposlitev.
- Zagotoviti podporo zagonskim podjetjem in spodbujevalnemu okolju zanje.
- Mladim olajšati vrnitev v slovensko okolje s spodbujanjem izmenjave znanj med slovenskimi strokovnjaki doma in po svetu ter s tem lažjo vrnitev iz tujine ter prehod na slovenski trg dela.

ZA! Univerzalni otroški dodatek

Otroški dodatek mora postati univerzalna pravica vsakega otroka do zaključka srednješolskega izobraževanja. Univerzalni otroški dodatek bomo izvzeli iz sistema socialnih transferjev. Uredili bomo, da z univerzalnim otroškim dodatkom ne bo mogoče poplačevati morebitnih terjatev do staršev oz. skrbnikov.

ZA! Takojšnje izplačilo preživnin

Spremenili bomo področno zakonodajo tako, da bo v primeru neplačevanja preživnin mladim omogočeno nadomestilo iz preživninskega sklada takoj po vložitvi izvršbe preživnine. Nadomestilo iz preživninskega sklada bo mogoče koristiti do zaključka srednješolskega izobraževanja in ne zgolj do dopolnjenega 18. leta starosti.

ZA! Uvedbo državljanske vzgoje

Uvedli bomo državljansko vzgojo v srednjih šolah. Z državljansko vzgojo želimo mlade ustrezno pripraviti na življenje v naši družbi. Učni načrti bodo zato usmerjeni v spodbujanje politične participacije mladih, finančno in funkcionalno pismenost, medijsko kritiko (razumevanje statistike in kritičnega pristopa do vsebin ter politične propagande), digitalnih kompetenc (urejanje upravnih zadev z elektronskimi vlogami, podpisi itn.) in okoljske pismenosti (identifikacija zavajajočih okoljevarstvenih praks, npr. *greenwashing*).

ZA! Manj nestrpnosti

V programih obveznega izobraževanja bomo naslovili nestrpnost do drugačnosti. V predmetnik bomo vključili vsebine o spolnih in drugih stereotipih.

ZA! Več tujih študentov

Popravili bomo nepravičen Zakon o tujcih glede izkazovanja dohodkov za preživljanje med študijem. Trenutna ureditev, ki od tujih študentov zahteva izkaz 5000 EUR gotovine na transakcijskem računu za preživljanje, mnogim onemogoča dostop do študija v Sloveniji. To pomeni manj različnosti, mednarodnih stikov in nepotrebno izključevanje študentov iz manj premožnih držav.

ZA! Več mednarodnih izmenjav

Želimo povečati delež mladih, ki se bodo udeležili mednarodne izmenjave (posebej Erasmus+), in poenotiti sistem odobritev izmenjav po kriterijih EU. Naš cilj je povečati število študentov, ki se med študijem udeležijo vsaj ene od izmenjav, na 50 %.

ZA! Boljše stike med delodajalci, dijaki in študenti

Vzpostavili bomo platformo za profesionalno mreženje med delodajalci in zainteresiranimi dijaki oz. študenti.

ZA! Učinkovitejše in pravičnejše dodeljevanje štipendij

Postopki oddaje štipendijskih vlog morajo biti v celoti elektronske. Preverjanje upravičenosti do štipendij mora biti avtomatizirano po zgledu državnih štipendij. Odpravili bomo tudi nesmiselno izključevanje državne in Zoisove štipendije.

ZA! Naslavljanje duševnih težav

Usposobili bomo dodaten zdravstveni kader ter poskrbeli za osveščanje mladih o pomenu duševnega zdravja. Uvedli bomo psihološko svetovanje študentov psihologije na fakultetah pod ustreznim nadzorom mentorjev. Treba je zagotoviti sistemsko financiranje specializacij iz klinične psihologije ter zagotoviti financiranje za vsaj 30 specializantov letno. Naš cilj je destigmatizacija duševnih težav ter proaktivno preventivno odkrivanje stisk vseh ljudi.

ZA! Varno urbano infrastrukturo po meri mladih in najmlajših

Zagovarjali bomo najnaprednejše varnostne standarde načrtovanja cest in urbanega okolja. V ta namen bomo posodobili politiko umirjanja prometa, kar bo bistveno izboljšalo varnost naših najranljivejših udeležencev v prometu. Z izgradnjo varne in učinkovite infrastrukture bodo mladi do svojih šolskih ali obšolskih dejavnosti prišli samostojno bodisi peš ali s kolesom. S tem bomo bistveno izboljšali njihovo osebno avtonomijo in z več gibanja poskrbeli za zdravje.

ZA! Več javnih stanovanj in stanovanjske zadruga

Pripravili bomo ustrezne politike za naslovitev stanovanjskega problema. Med pomembnimi rešitvami vidimo tudi uvedbo alternativnih modelov gradnje npr. stanovanjske zadruga. Politike so podrobneje razložene v prihajajočem poglavju o stanovanjski problematiki.

ZA! Boljšo regulacijo kratkoročnih oddajanj

Zagovarjamo boljši nadzor ter regulacijo kratkotrajnih najemov (npr. nadzor in omejevanje platforme Airbnb po vzoru Amsterdama, Pariza ali Barcelone) in pripravo zakonske podlage, ki bo lokalnim skupnostim omogočila tak nadzor.

ZA! Medgeneracijsko bivanje

Začeli bomo s pilotnimi projekti medgeneracijskih skupnosti, kjer mladi pomagajo starejšim, starejši pa mladim nudijo svoje znanje in izkušnje. Tovrstni modeli bivanja so se v tujini izkazali kot izjemno uspešni.

ZA! Državne garancije mladim

Uvedli bomo državne garancije za kredit za nakup prvega stanovanja. S tem bodo mladi lažje dosegli pogoj Banke Slovenije, da osebi ostane 76 % minimalne plače po odplačanem obroku.

ZA! Vrnitev mladih na podeželje

Uredili bomo subvencije za obnove starejših hiš na podeželju in mladim omogočili, da izkoristijo obsežen stanovanjski fond, ki bi z obnovo postal ponovno zanimiv za nove generacije družin. Z uvedbo naprednih urbanističnih konceptov bodo tudi podeželski kraji postali privlačni za življenje mladih.

ZA! Gradnjo študentskih domov

Za gradnjo javnih študentskih domov bomo povečali sredstva iz integralnega proračuna ter drugih javnih virov. Pri gradnji bodo upoštevani najsodobnejši standardi bivanja. Preučili bomo možnost vzpostavitve kampusa – območja s fakultetami in študentskimi domovi.

ZA! Spodbujanje sopotništva

Skupinske prevoze do postavitve bolj učinkovitih železniških in avtobusnih linij vidimo kot smiselno začasno rešitev za prevoze iz pogostih točk v Sloveniji. Zato bomo nasprotovali dodatni regulaciji ali obremenjevanju sopotništva.

ZA! Moderen sistem javnega potniškega prometa (JPP)

Uvedli bomo poenotene sheme JPP v medkrajevem in železniškem prometu. Vsak avtobus in vlak bosta imela svojo številko, ki bo označevala točno določeno linijo s postajami, kar bo olajšalo načrtovanje poti ter morebitne prestopne. Uvedli bomo enotno nacionalno aplikacijo za sledenje avtobusom in vlakom po zgledu lokalnih dobrih praks (npr. aplikacija Travana). Podatke bomo sinhronizirali in integrirali tudi v aplikacije za navigacijo (Google Maps). Naš končni cilj je optimizacija trenutnih shem JPP v smeri najhitrejših možnih poti ter prometne prioritizacije avtobusnega in železniškega prevoza.

2. STANOVANJSKA POLITIKA

Stanovanjsko področje zaznamuje izrazito pomanjkanje strateškega premisleka. Govorimo lahko o neustrezni stanovanjski politiki in odsotnosti zadostnih denarnih virov. Posledice se danes kažejo v nevzdržni rasti cen lastniških stanovanj. Priča smo velikemu pomanjkanju neprofitnih stanovanj, netrajnostni razpršeni suburban gradnji enodružinskih hiš in postaranem stanovanjskem fondu. Dve tretjini vseh stavb je starejših od 40 let. Posledično približno tretjina vseh gospodinjstev v Sloveniji živi v premajhnih in neakovostnih stanovanjskih prostorih. Cilj Gibanja Svoboda je vzpostaviti vse mehanizme za trajno zagotavljanje pravice do dostojnega stanovanja vsem prebivalkam in prebivalcem Slovenije. Verjamemo, da varen in stabilen dom predstavlja osnovo za samouresničitev in aktivno ter uspešno vključevanje v družbo.

Zato moramo:

- Nemudoma pripraviti krizni načrt reševanja stanovanjske krize s poudarkom na območjih z najvišjimi cenami najemnin ter zemljišč.
- Zagotoviti strateški premislek glede poenotenja stanovanjske politike skupaj s trajnostno in strateško aktivno zemljiško politiko. Izdelati je treba celoviti načrt za prenovo stanovanjskega fonda.
- Nameniti zadostna sredstva za izvajanje stanovanjske politike.
- Podpreti alternativne in inovativne stanovanjske skupnosti.
- Ponovno uvesti Stanovanjski svet kot organ za koordinacijo stanovanjske politike, vključno z nalogami spremljanja izvajanja politike, stanja in potreb.
- Poskrbeti za pravno varnost najemnikov in najemodajalcev.
- Sprejeti strategijo za obnovo stavbnega fonda.
- Odpraviti neživljenjske omejitve Banke Slovenije in vzpostaviti ustrežnejši prag pri izračunu kreditne sposobnosti.
- Določiti jasno investicijsko politiko za izgradnjo zadostnih bivanjskih kapacitet za študente in študentske družine.

ZA! Alternativne in inovativne stanovanjske skupnosti

Sprejeli bomo zakonsko podlago, ki bo omogočila gradnjo stanovanj preko stanovanjskih zadrug. Zagotovili bomo tudi podporo in nepovratna sredstva EU za pilotni projekt medgeneracijske najemne stanovanjske zadruge. Načrtujemo tudi vzpostavitev ustrezne garancijske sheme, povratnih in nepovratnih sredstev za stanovanjske zadruge.

ZA! Zagotovitev varnega najema

Spremenili bomo področno zakonodajo s ciljem zagotovitve večje pravne varnosti najemnikov in najemodajalcev.

ZA! Prenovo dotrajanega stanovanjskega fonda

V sodelovanju med državno, lokalno skupnostjo, civilno družbo in gospodarstvom bo sprejeta strategija in oblikovane smernice za celovito prenovo stanovanjskega fonda. Cilj prenove bo energetska učinkovitost, potresna varnost stavb ter v nekaterih primerih (večnadstropne stavbe) dostop z dvigali. Za prenovo bomo zagotovili ustrezna povratna in nepovratna sredstva EU.

ZA! Odprava neživiljenjskih kreditnih pogojev Banke Slovenije

Z vodstvom Banke Slovenije bomo izpogajali nove pogoje kreditiranja prebivalstva na področju nepremičninskih kreditov.

ZA! Več študentskih ter dijaških domov

Določili bomo jasno investicijsko politiko za izgradnjo zadostnih bivanjskih kapacitet za študente in študentske družine. Bistveno bomo povečali tudi sredstva za namenski fond investicij v študentske domove.

3. TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE

Tretje življenjsko obdobje prinaša naši družbi številne izzive. Treba je zagotoviti dostojne pokojnine. Delavkam in delavcem moramo omogočiti postopno prehajanje v pokoj. Upokojitveno obdobje mora biti čim bolj aktivno, saj so upokojenci še vedno vitalni in izjemno pomemben del naše skupnosti. Aktivno moramo pristopiti k aktivaciji vseh starejših, ki še vedno želijo tvorno pomagati naši družbi. Vsem upokojencem moramo zagotoviti tudi ustrezno in današnjim standardom primerno dostopnost ter izbiro socialnovarstvenih programov. Pomemben vidik tretjega življenjskega obdobja je tudi kakovost bivanja starostnikov, ki si zasluži še posebno pozornost. V Gibanju Svoboda razumemo pomen tretjega življenjskega obdobja in želimo vsem starejšim zagotoviti dostojno starost.

Zato moramo:

- Zagotoviti dostojne pokojnine.
- Delavcem in delavkam omogočiti postopno prehajanje v pokoj in aktivno upokojitev.
- Omogočiti upokojencem, da se ponovno zaposlijo in ob tem ohranijo pridobljeno pokojnino.
- Aktivirati vitalno starejšo populacijo.
- Zagotoviti dostopnost ter izbiro socialnovarstvenih programov.
- Poskrbeti za dostojno ter kvalitetno bivanje v tretjem življenjskem obdobju.

ZA! Dostojne pokojnine

Najnižja pokojnina mora biti zajamčena v višini vsaj 10 % nad pragom revščine. Preučili bomo možnost uvedbe UTD za upokojence z najnižjimi pokojninami.

ZA! Aktivno predupokojitveno obdobje

Vsem delavcem moramo omogočiti postopen prehod v upokojitev ter aktivno vključevanje v predupokojitvene programe (npr. prostovoljski programi).

ZA! Ponovno aktivacijo upokojencev

Ljudje, ki izpolnijo pogoje za upokojitev, morajo imeti možnost ponovne zaposlitve. Zdrava delovna okolja in učinkovit nadzor zdravja delavcev sta nujna.

ZA! Aktivno upokojensko življenje

Pripravili bomo razpise za (so)financiranje programov, ki bodo spodbujali aktivno življenje v starosti (rekreacija v starosti, pridobivanje osnovnih digitalnih veščin ipd.).

ZA! Dostopnost socialnovarstvenih programov

Razširili in okrepi bomo ponudbo skupnostnih socialnovarstvenih programov (medgeneracijski skupnostni centri, dnevni centri za starejše, centri za duševno zdravje ...), ki razvijajo skupnostno podporo in predstavljajo podporne preventivne in druge programe za ranljive skupine.

ZA! Dostojno bivanje v tretjem življenjskem obdobju

Razvili bomo modele alternativnih bivanjskih skupnosti za starejše, ki temeljijo na čim bolj samostojnem in dostojanstvenem življenju v starosti.

4. DOLGOTRAJNA OSKRBA PO MERI LJUDI

Naša skupnost se vse bolj stara. Po podatkih mednarodnih organizacij smo ena najhitreje starajočih se družb na svetu, kar prinaša številne izzive za našo medgeneracijsko solidarnost. Starejši so vse bolj odvisno od skrbi mladih. Razvoj novih bolezni zahteva prilagoditev obstoječih programov ter tudi povsem nove načine oskrbe. Ključnih vprašanj o dolgotrajni oskrbi ne smemo puščati odprtih, zato v Gibanju Svoboda menimo, da je nujno novo medgeneracijsko zavezništvo z dolgotrajno oskrbo po meri ljudi.

Zato moramo:

- Medsebojno uskladiti vse demografske politike.
- Uskladiti nedorečenosti v Zakonu o dolgotrajni oskrbi.
- Nasloviti pomanjkljivosti Zakona o dolgotrajni oskrbi.
- Dvigniti kakovost domov za starejše ter poskrbeti za njihovo dostopnost.
- Prispevati k omilitvi posledic demence.
- Vzpostaviti ustrezno zdravstveno in socialno preventivo za starejše.
- Okrepiti procese deinstitucionalizacije in vključevanja ranljivih skupin v družbo.
- Ohranjanjati tudi zavodske oblike oskrbe.
- Zagotoviti dostojno življenje tudi starejšim invalidom.

ZA! Usklajeno demografsko politiko

Dolgotrajna oskrba bo obravnavana enotno, v okviru ministrstva, ki bo združevalo vse demografske politike, s čimer bo omogočen enoten pristop k dodeljevanju pravic.

ZA! Uskladitev Zakona o dolgotrajni oskrbi s preostalo zakonodajo

Sprejeti zakon o dolgotrajni oskrbi bomo uskladili s ključnimi deležniki, zlasti strokovnjaki, predstavniki starejših, področnimi civilnodružbenimi organizacijami, izvajalci dolgotrajne oskrbe. Usklajeni zakon bo ustrezno umeščen v celovito demografsko politiko. Storitve dolgotrajne oskrbe, osebne asistence in storitve, ki jih ureja Zakon o socialnem vključevanju invalidov, bomo povezali z Zakonom o dolgotrajni oskrbi in jih naredili komplementarne.

ZA! Ureditev nedorečenosti ter pomanjkljivosti Zakona o dolgotrajni oskrbi

Pripravili bomo finančno konstrukcijo za izvajanja Zakona o dolgotrajni oskrbi, ki bo vsem omogočila enak dostop do storitev. Zagotovili bomo dovolj usposobljenega kadra za dobro

delovanje dolgotrajne oskrbe. Uvedli bomo družinskega pomočnika tudi za starejšo osebo (ne samo za invalida), ki potrebuje nego in varstvo.

ZA! Dvig kakovosti in povečanje dostopnosti domov za starejše

Zagotovili bomo periodično neodvisno ocenjevanje kakovosti življenja v domovih. Prenovili bomo tudi metodologijo izračuna cene institucionalne oskrbe za starejše.

ZA! Omilitev posledic demence

Za osebe z demenco ter njihove svojce ali skrbnike bomo z različnimi programi pomagali ustvariti okolje za kar najbolj kakovostno življenje z demenco.

ZA! Ustrezno zdravstveno ter socialno varnost starejših

Poskrbeli bomo za posodobljen sistem strokovnih socialnih in patronažnih služb za oskrbo v skupnosti. Ponovno bomo vzpostavili kakovostno, konsistentno in vzdržno terensko socialno delo in varstvo, ki bo blizu ljudem. Vseskozi bomo spodbujali digitalizacijo in uporabo opreme IKT za učinkovitejšo oskrbo in pomoč starejšim pri neodvisnem življenju.

ZA! Kvalitetno bivanje invalidov

Vzpostavili bomo nove skupnostne storitve za invalide ter z različnimi ukrepi (npr. ustrezno prilagojeno grajeno okolje) zagotovili ljudem z ovirami polno udeležbo v našem vsakdanu.

5. DOSTOJNO ŽIVLJENJE

Delavcem moramo omogočiti kakovostne delovne pogoje in okolje, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ter dostojno plačilo za opravljeno delo. Prekarne zaposlitve je treba omejiti z bolj strogim nadzorom inšpekcijskih služb, država pa mora postati pozitiven zgled in prekarne zaposlitve v javnem sektorju odpraviti. Dostojno življenje zahteva tudi stalno izpopolnjevanje na delovnem mestu in med prostim časom, zato moramo vsem vedoželjnim ljudem omogočiti kakovostne programe vseživljenjskega učenja. Ne smemo pozabiti na pogosto spregledano duševno zdravje, ki marsikomu bistveno otežuje ali celo onemogoča normalno življenje, zato moramo zagotoviti ustrezne preventivne programe na tem področju. V Gibanju Svoboda smo jasni: vsi si zaslužimo dostojno življenje.

Zato moramo:

- Zagotoviti dostojno plačilo za dobro opravljeno delo.
- Olajšati usklajevanje zasebnega in službenega življenja in zagotoviti več prostega časa.
- Zagotoviti zdrava delovna okolja in učinkovit nadzor zdravja delavcev.
- Odpraviti prekarlost.
- Omogočiti učinkovito vseživljenjsko učenje.
- Blažiti duševne stiske in nuditi psihosocialno pomoč.
- Narediti dostopnejše programe socialnovarstvenega zdravja.

ZA! Dostojno zaposlitev

S stimulatивно obdavčitvijo bomo spodbujali nagrajevanje delavcev. Delavkam in delavcem moramo omogočiti ustrezno ravnovesje med službo in prostim časom. Po vzoru iz tujine se bomo zavzeli za vpeljavo pravice do odklopa od službenih komunikacijskih sredstev (telefon, e-pošta) v prostem času.

ZA! Odpravo prekarnosti

Javni sektor bomo postavili za pozitiven zgled in v njem odpravili prekarlost. Vlada bo s ciljem odprave prekarnosti v javnem sektorju skupaj s stroko razvila standarde za odpravo prekarnosti in zagotavljanje odgovornega dela ter ukinila *outsourcing* na mestih, kjer delo izkazuje elemente delovnega razmerja. Vlada bo nemudoma prevzela koordinacijo priprav in nadzor nad izvajanjem ukrepov zoper prekarlost ter pripravila strategijo z jasnimi časovnimi roki za izvajanje ukrepov za odpravo prekarnosti. Na podlagi evalvacije negativnih učinkov

enega največjih generatorjev prekarnosti, študentskega dela, bomo pripravili ustrezne korekcijske ukrepe in po potrebi ciljno usmerili inšpekcijske ukrepe.

ZA! Učinkovito vseživljenjsko učenje

Spodbujali bomo usposabljanja za uspešno spoprijemanje z izzivi prihodnosti. Zaposlene bomo usmerjali v vseživljenjska usposabljanja, ki jih bodo opremila z ustreznim znanjem in spretnostmi za prihodnost (več v programskem stebru Vzgoja, izobraževanje, visoko šolstvo, znanost in šport).

ZA! Manj duševnih težav

Za hitrejše odkrivanje in preprečevanje stisk otrok bomo povečali število svetovalnih delavcev v šolah. Okrepili bomo delo svetovalnih centrov za otroke in starše za kratko čakalno dobo na obravnavo. Pospesili bomo implementacijo Resolucije Nacionalnega programa duševnega zdravja in zagotovili kadrovske pokritost Centrov za mentalno zdravje na primarni ravni. Razširili bomo tudi socialnovarstvene programe, ki niso namenjeni izključno ljudem s težavami v duševnem zdravju, za preprečevanje poglobljanja stisk.

6. DOSTOJNA UPOKOJITEV

Izzivi, povezani z upokojitvenim sistemom, so se zadnji dve desetletji kopičili, rezultat pa je sprejem kratkoročnih in nezadostnih rešitev, ki so povzročile nevzdržno finančno stanje pokojninske blagajne. Zato vsako leto iz državnega proračuna plačujemo vse višje transferje v pokojninsko blagajno. Nujno je treba zagotoviti finančno vzdržnost pokojninske blagajne, hkrati pa tudi varno in dostojno starost. Negativni učinek je vse manjše zaupanje v solidaren pokojninski sistem, ki dodobra načenja naše medgeneracijsko zavezništvo. V Gibanju Svoboda menimo, da je potreben drugačen pristop. Naš pristop bo zagotovil dostojno upokojitev vsem trenutnim in bodočim upravičencem.

Zato moramo:

- Zagotoviti vzdržen pokojninski sistem.
- Spodbuditi alternativne načine pokojninskega varčevanja.
- Zagotoviti nove vire financiranja pokojninske blagajne.
- Razširiti nabor pokojninskih shem.

ZA! Dostojne pokojnine

Pokojninski sistem je potreben prenove, tako da bo pravičen in vzdržen. Višina pokojnine mora omogočati dostojno življenje, zato ne sme biti nižja od 10 % nad pragom revščine.

ZA! Finančno vzdržen pokojninski sistem

Vzpostavili bomo jasnejšo vlogo kapitalskih stebrov pokojninskega zavarovanja, drugi pokojninski steber bo postal obvezen. Dodatno bomo spodbujali vključevanje zavezancev v tretji. steber pokojninskega zavarovanja.

ZA! Dodatne vire financiranja pokojnin

V javnih financah bomo zagotovili dodatne vire za financiranje pokojninske blagajne. Del sredstev bomo pridobili tudi z reformo državnega upravljanja s premoženjem.

ZA! Večjo izbiro pokojninskih shem

Omogočili bomo več shem pokojninskega zavarovanja. Cilj je zavarovancem zagotoviti izbiro tako pokojninskih shem kot njenih upravljalcev. Za optimalno vodenje pokojninskih shem bomo upravljalce izbirali tudi na mednarodnem natečaju.

6. ZA ŽIVLJENJE BREZ OVIR

Invalidi so pogosto pozabljena skupina prebivalstva. Dostopnost javnega prostora ter trga dela za invalide in ljudi v rehabilitaciji nista samoumevna. Vsakodnevno tem prebivalcem postavljamo nove ovire, kar v najboljšem primeru zmanjšuje, v najslabšem pa celo onemogoča njihovo udeležbo v skupnosti. Trg dela je pogosto neprizanesljiv do zaposlovanja vseh, ki se soočajo s fizično ali duševno oviro. V Gibanju Svoboda menimo, da mora vsako življenje potekati brez ovir.

Zato moramo:

- Krepite bomo pozitiven odnos do invalidov po načelu »nič o invalidih brez invalidov«.
- Investirati v dostopno in invalidom prilagojeno varno infrastrukturo.
- Zagotoviti učinkovitejšo rehabilitacijo.
- Povečati zaposljivost invalidov.
- Izboljšati sistem priznavanja pravic na področju osebne asistence.
- Zagotoviti učinkovit sistem za pridobitev in ohranjanje zaposlitve osebam z začasnimi ali trajnimi omejitvami (invalidom, migrantom ...).
- Vzpostaviti učinkovit sistem poklicne rehabilitacije s krepitvijo preostalih zmožnosti za delo obolelega.

ZA! Upoštevanje načela „nič o invalidih brez invalidov“

Ključnih odločitev na področju invalidske tematike ne bomo sprejemali brez usklajevanja z zainteresiranimi invalidskimi organizacijami.

ZA! Avtonomijo in svobodo vseh ljudi z ovirami

Pri izgradnji trajnostne in varne prometne infrastrukture bomo upoštevali najsodobnejše standarde načrtovanja po meri ljudi z ovirami. S spremembo Zakona o cestnoprometnih predpisih bomo ljudem na invalidskem vozičku dovolili uporabljati vso od avtomobilov ločeno prometno infrastrukturo (npr. kolesarsko omrežje), ko bo infrastruktura dosegla zadostno stopnjo varnosti. Sprememba bo bistveno izboljšala njihovo prometno varnost ter mobilnostno avtonomijo v urbanih okoljih. Zagotavljali bomo enake možnosti za invalide in spodbujali sprotno odstranjevanje fizičnih in družbenih ovir.

ZA! Lažjo vrnitev invalidov na trg dela

Združili bomo sistem poklicne in zaposlitvene rehabilitacije, ki bo zavarovancem omogočal čim krajši čas odsotnosti s poudarkom na njihovi preostali zmožnosti za delo.

ZA! Večjo zaposljivost invalidov

Povezali bomo izvedenske organe za ocenjevanje začasne oziroma trajne nezmožnosti za delo in zaposljivosti invalidov. Pri tem bomo koordinirali delo treh različnih javnih organizacij: Zavoda za zdravstveno zavarovanje (ZZS), Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ) ter Zavoda za zaposlovanje (ZRSZ). S spodbudami bomo motivirali delodajalce za trajno zaposlovanje ljudi s trajnimi ali začasnimi omejitvami.

ZA! Preglednejši sistem invalidskega zavarovanja

Vzpostavili bomo preglednejši sistem in poenostavili definicije na področju invalidskega zavarovanja.

7. BITKA ZA TALENTE

Slovenija je izjemna država. Imamo raznoliko pokrajino, neokrnjeno naravo, zanimive kraje in izjemne ljudi. Žal naše prednosti ostajajo neizkoriščene, saj tog administracijski sistem in majhno gospodarstvo številne tujce preprosto odvrne od dela v Sloveniji. Številna slovenska podjetja, zlasti v visokotehnoloških sektorjih, so zato soočena z nepremostljivim izzivom iskanja in privabljanja delovne sile. Zaradi plačnih in drugih omejitev v javno raziskovalno-inovacijskem sektorju imamo težave s privabljanjem mednarodnih strokovnjakov. Premalo je tudi mednarodnega podjetništva, kjer bi naši podjetniki lahko skupaj s tujimi lažje nastopali na največjih globalnih trgih. Medgeneracijsko zaveznitvo nujno potrebuje nov, bolj sistematičen pristop za privabljanje tujih talentov.

Zato moramo:

- Ustaviti beg možganov.
- Zagotoviti vrnitev čim več Slovenkam in Slovencem, ki delajo v tujini.
- Zagotavljati mednarodno mobilnost naših raziskovalcev.
- Spodbujati mednarodno podjetništvo.
- Zagotoviti najboljši mednarodni kader za Slovenijo.
- Pripraviti zakonodajo za privabljanje talentov.
- Spodbujati zaposlovanje tujih visokokvalificiranih strokovnjakov.

ZA! Beg možganov spremeniti v kroženje možganov

Z ustvarjanjem dobrih pogojev za delo in ustreznim nagrajevanjem bomo ustavili beg možganov, predvsem mladih, ki končajo dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje. Z uvajanjem najboljših urbanističnih praks bomo bistveno dvignili kakovost bivanja in poskrbeli, da bo več mladih želelo dolgoročno ostati v Sloveniji.

ZA! Privabljanje naših strokovnjakov, ki delajo v tujini

Zagotovili bomo namenske spodbude institucijam znanja in gospodarstvu za zaposlitve, namenjene strokovnjakom in drugim kadrom iz Slovenije, ki se želijo vrniti v Slovenijo. Sprejeli bomo posebne programe pomoči in integracije za repatriacijo Slovencev izseljencev.

ZA! Ureditev statusa raziskovalcev

Uredili bomo poseben status davčnih rezidentov za raziskovalce na začasnem delu v tujini.

ZA! Mednarodno podjetništvo

Spodbujali bomo ustanavljanje mešanih podjetij ali ustanov, ki jih bodo vodili ljudje, ki živijo v Sloveniji, ter tujci. Cilj spodbud bo povečanje kapacitet za mednarodno trženje in povečanje kompetenc znanja ter ustvarjalnosti.

ZA! Več mednarodnih strokovnjakov in talentov

Zagotovili bomo spodbude institucijam znanja in gospodarstvu za zaposlitve strokovnjakov in drugega kadra, ki bo v Slovenijo prišel na podlagi povabila. Vzpodbude bodo vezane na delovna mesta, ki ustvarjajo višjo dodano vrednost in nadpovprečno plačo. Pripravili bomo tudi ustrezen zakonski okvir za konkurenčno privabljanje talentov iz držav EU in iz tretjih držav. Spodbujali bomo zaposlovanja mednarodno preizkušenih kadrov na vodilnih delovnih mestih v javnem sektorju in gospodarstvu. Raziskovalno-inovacijski sektor bomo naredili bistveno bolj privlačen za tuje strokovnjake.

8. MIGRACIJSKE POLITIKE

Slovenija potrebuje aktivno demografsko politiko, ki vključuje tudi migracije in ustvarja vključujočo medkulturno in medgeneracijsko skupnost. Tujci, tudi tisti, ki jim Slovenija dodeli status begunca ali subsidiarne zaščite, potrebujejo učinkovite programe integracije in hiter vstop na trg dela. Zgolj tako si namreč zagotovijo ustrezno stopnjo ekonomske in socialne varnosti. Slovenija mora zato postati bolj odprta, svobodna in vključujoča družba z ničelno toleranco do kakršnekoli diskriminacije in sovražnega govora. Migrante moramo vključiti v kakovostne integracijske programe, naloga države pa je spodbuditi hitro in uspešno integracijo, ki temelji na spoštovanju in sodelovanju. V Gibanju Svoboda menimo, da je to edini način za zagotovitev resnično celovitega medgeneracijskega zavezništva.

Zato moramo:

- Pripraviti usklajeno migracijsko in integracijsko politiko.
- Ustrezno prilagoditi izvajanje integracijskih programov.
- Poskrbeti za mirno reševanje medkulturnih sporov.

ZA! Jasno migracijsko politiko

Pripravili bomo strategijo zaposlovanja tujcev iz EU in tretjih držav, ki bo usklajena s potrebami gospodarstva in storitev javnega sektorja.

ZA! Celovito integracijo

V sodelovanju z nevladnimi organizacijami bomo oblikovali celovit sistem učinkovite integracije tuje delovne sile in njihovih družinskih članov. Za tujce v osnovnih in srednjih šolah bo uvedeno večje število ur slovenskega jezika. Integracijski programi bodo upoštevali prilagojeno učenje jezika za različne stopnje pismenosti.

ZA! Medgeneracijski in medkulturni prenos znanja

Spodbujali bomo medgeneracijski in medkulturni prenos znanja še posebej v deficitarnih poklicih (mojstrska mentorstva tujcem). Oblikovali bomo posebne programe za usposabljanje migrantov (poseben poudarek na ženskah) za zaposlitve v deficitarnih poklicih.

ZA! Boljšo azilno politiko

Spremenili bomo azilno politiko tako, da bodo begunci hitro vključeni v programe usposabljanja, postopne integracije in zaposlovanja in to ne glede na končni izid azilnega procesa.

ZA! Kulturno mediacijo

Za reševanje sporov bomo uvedli sistematično kulturno mediacijo.

Vzgoja, izobraževanje, visoko šolstvo, znanost in šport

1. PREDŠOLSKA VZGOJA IN OSNOVNO ŠOLSTVO**2. SREDNJE IN VIŠJE ŠOLSTVO TER VSEŽIVLJENJSKO UČENJE****3. ZNANOST IN VISOKO ŠOLSTVO****4. ŠPORT KOT NAČIN ŽIVLJENJA**

1. PREDŠOLSKA VZGOJA IN OSNOVNO ŠOLSTVO

Vzgoja in izobraževanje sta ključno področje za uspešen razvoj države, saj je znanje glavni nosilec razvoja in uspeha pri majhnih narodih. Pri tem je najpomembnejše javno šolstvo, ki je glavni nosilec izobraževanja. Področje vzgoje in izobraževanja v Sloveniji potrebuje celovito prenovu, saj je bila zadnja narejena pred petindvajsetimi leti. Zato bo prva naloga vzpostaviti sistem prenove celega sistema, ki bo vključeval vse relevantne deležnike. Pri tem bodo upoštevana izhodišča, ki jih je določil Unesco. Prenova bo zajemala dolgoročne rešitve in bo poleg tradicionalnih vsebin vsebovala seznanjanje z naslednjimi področji: 1. ogroženost planeta, 2. zelena ekonomija, 3. digitalizacija, 4. državljanska vzgoja in človekove pravice, 5. sodelovanje in solidarnost. Prenova celega sistema bo upoštevala različnost otrok, ki je posledica pridobivanja znanja izven šole. Današnji osnovnošolci in bodoče generacije potrebujejo znanja, spretnosti in vrednote, s katerimi se bodo učinkovito spoprijemali s hitro spreminjajočimi se razmerami sodobne družbe. Pri tem je posebej pomembno zagotavljati enake možnosti za vse, kar še zlasti velja za ranljive skupine in otroke iz depriviligiranih okolij. Vzgoja in izobraževanje mladih generacij morata temeljiti na vrednotah, kot so strpnost, solidarnost, spoštovanje in sprejemanje drugih in drugačnih, sobivanje, kolegalnost, odgovornost do sebe, okolja in do drugih ter integriteta.

Zato moramo:

- Zagotoviti ustrezen strokovno izobražen kader.
- Zagotoviti več strokovne pedagoške podpore staršem, vzgojiteljem in vodstvenim delavcem.
- Povezati vrtce in šole z lokalnimi pridelovalci hrane in omogočiti dostopno ekološko pridelano hrano vsem otrokom.
- Zagotoviti ustrezno opremljenost vrtcev z digitalno tehnologijo.
- Zagotoviti državno financiranje programov za otroke, ki prehajajo med vrtcem in osnovno šolo.
- Postaviti novi koncept šolanja na domu, ki bo v celoti zahteval enak izobrazbeni standard kot v šoli.

- Zagotoviti kakovosten učni proces, v katerem bo imel učitelj večjo strokovno avtonomijo in manj administrativnih obremenitev.
- Sistematično razvijati in implementirati pristope učenja in poučevanja, s katerimi se bodo učitelji in učenci ustrezno odzivali na potrebe družbe.
- Razvijati pristope, ki temeljijo na medpredmetnosti, participativnosti in ustvarjalnosti.
- Učencem omogočiti brezplačen dostop tako do kakovostnih učnih gradiv in virov kot tudi interesnih dejavnosti na različnih področjih.
- Skozi vzgojno-izobraževalni proces vzgajati prečne kompetence, kot so trajnostni razvoj, digitalna pismenost, inovativnost, podjetnost, kritično mišljenje, večjezičnost, medkulturnost ipd. Spodbujati moramo vrednote, kot so skrb za okolje in zdravje, državljanska vzgoja in sobivanje v različnosti.
- Zagotoviti kakovostno izobraževanje bodočih učiteljev in vzpostaviti učinkovit sistem vseživljenjskega strokovnega usposabljanja za učitelje.
- Zagovarjati ničelno stopnjo diskriminacije otrok v vseh osnovnih šolah in vrtcih.
- Nameniti sredstva za posodobitev šolske infrastrukture s poudarkom na sodobni opremljenosti šol, vključno z ustrezno digitalno tehnologijo.
- Spodbujati brezplačne športne dejavnosti, kar bo omogočalo uresničevanje zdravega življenjskega sloga.

ZA! Posodobitev sistema vzgoje in izobraževanja

Posodobili bomo temeljne dokumente s področja vzgoje in izobraževanja. S celovito prenovo zakonodaje bomo omogočili uresničevanje ključnih kakovostnih sprememb na področju vzgoje in izobraževanja. Posebno pozornost bomo namenili prehajanju študentov pedagoških ved iz izobraževanja v zaposlitev, kjer zagovarjamo ureditev pogojev za pripravništvo in mentoriranje.

ZA! Zdravo in odgovorno prehranjevanje ter lokalno hrano na mizah vrtcev ter osnovnih šol

Uvedli bomo obvezen brezmesni dan v vrtcih in šolah. Preoblikovali bomo davčne politike za spodbujanje zdravega in uravnoteženega načina prehranjevanja. Pri javnih naročilih prehrane bomo striktno zahtevali nakup hrane od lokalnih slovenskih pridelovalcev hrane.

ZA! Digitalno opremo vrtcev ter osnovnih šol

Pri gradnji ali obnovi vrtcev ter osnovnih šol bomo zagotovili zadostna sredstva za ustrezno opremljenost vseh prostorov z najsodobnejšo digitalno opremo in infrastrukturo. Vsak šolski prostor bo povezan z najhitrejšimi internetnimi povezavami Akademске in raziskovalne mreže Slovenije (ARNES).

ZA! Sistemsko financiranje predšolske vzgoje

S spremembo zakonodaje in integralnimi proračunskimi sredstvi bomo zagotovili financiranje programov za otroke eno leto pred vstopom v šolo.

ZA! Ureditev šolanja od doma

S spremembo Zakona o osnovni šoli bomo postavili nov koncept šolanja na domu, ki bo v celoti zahteval enak izobrazbeni standard kot v šoli.

ZA! Ustrezno plačan ter zadovoljen pedagoški in podporni kader

S spremembo plačnega sistema bomo zagotovili pravično plačilo vsem učiteljem ter podpornemu kadru glede na specifikke in zahtevnost njihovega dela.

ZA! Več kompetenc strokovnega kadra v vzgoji in izobraževanju

Spremenili bomo področno zakonodajo, da bo učitelj imel večjo strokovno avtonomijo in manj administrativnih obremenitev. Poleg tega bodo učitelji lahko lažje implementirali nove pristope učenja in poučevanja, s katerimi se bodo ustrezno odzivali na potrebe družbe.

ZA! Kakovosten pedagoški kader

Ob sodelovanju s pristojno akreditacijsko agencijo (NAKVIS) bomo dvignili kakovost izobraževanja pedagoških študentov. Poskrbeli bomo tudi za učinkovit sistem vseživljenjskega strokovnega usposabljanja za učitelje, kjer bo vodilo dvosmerni prenos znanja med starejšo in mlajšo generacijo.

ZA! Priznavanje doseženega neformalnega znanja

Uvedli bomo obvezno mapo učnih dosežkov in priznavanja neformalno pridobljenih znanj v obšolskih dejavnostih.

ZA! Uvedbo učnih vsebin, ki krepijo dolgoročne kompetence

V učne vsebine bomo vnesli vsebine s področja trajnostnega razvoja, digitalne pismenosti, inovativnosti, podjetnosti, kritičnega mišljenja, večjezičnosti, medkulturnosti.

ZA! Javno šolstvo brez diskriminacije

Javno financiranje vseh osnovnih šol ne glede na ustanovitelja bomo pogojevali z doslednim principom ničelne tolerance do diskriminacije tako v šolskih klopeh kot v učnih vsebinah.

ZA! Okrepitev telesne dejavnosti in osebne avtonomije otrok ter mladostnikov

Poskrbeli bomo za več športnih vsebin v učnih načrtih in brezplačne športne vsebine. Hkrati bomo gibanje otrok spodbujali tudi z zagotovitvijo varne infrastrukture, ki omogoča trajnostno mobilnost (hoja in kolo). S tem bomo bistveno izboljšali tudi osebno svobodo vseh otrok ter mladostnikov.

2. SREDNJE IN VIŠJE ŠOLSTVO TER VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

Nove tehnologije, novi poslovni modeli, digitalizacija, umetna inteligenca, demografske in podnebne spremembe zahtevajo prilagodljive odzive sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja z ustreznim upravljanjem. Fleksibilno in odporno poklicno izobraževanje in usposabljanje (PIU) se lahko prilagaja spremembam in pretvarja izzive v priložnosti ter tako omogoča inovativnost, produktivnost in odpornost naših gospodarstev in družb na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni. Tako kot PIU državljanom omogoča soočanje s spremembami, jim mora prav tako omogočiti tudi oblikovanje sprememb. Inovacije v PIU so tesno povezane z vprašanji novih znanj, orodji za napovedovanje, učnimi načrti, izobraževalnimi metodologijami, organizacijskimi modeli ter modeli partnerstva. Izvedena bo prenova gimnazijskega programa, ki bo sledila usmeritvam Unescovega poročila in poročila OECD. Takšna prenova zahteva širši pogled in konsenz. Zato bodo pri pripravi sodelovali strokovnjaki različnih področij in institucij. Želimo si postati inovativna, mednarodno odprta, okolju prijazna Slovenija. Kakovostno izobraženi in usposobljeni posameznik je ključ za doseganje te vizije. Zato potrebujemo sistem izobraževanja, ki se bo hitro odzival na spremembe ter posamezniku omogočal hitro prilagajanje ter osebni in profesionalni razvoj.

Zato moramo:

- Spremeniti kriterije omejitve vpisa, saj trenutni upoštevajo izključno ocene, pridobljene v okviru pouka.
- Uvesti financiranje dela z nadarjenimi dijaki.
- Dati enako težo vsem predmetom pri maturi.
- Dosledno spoštovati zakonsko rešitev, ki omogoča univerzitetni vpis dijakov s poklicno maturo po vertikali (5. predmet poklicne mature).
- Nasloviti pomanjkanje kadra z ustreznimi veščinami in znanjem, saj podjetja in institucije ne najdejo več ustreznega kadra predvsem za vse potrebne transformacije. Mlade in odrasle učeče se osebe je treba opolnomočiti z ustreznimi veščinami za gospodarstvo in družbo nove dobe ter miselnostjo za krmarjenje po priložnostih vseživljenjskega učenja in samozavestno oblikovanje boljše prihodnosti.
- Zagotoviti fleksibilno in odporno poklicno izobraževanje in usposabljanje, ki se lahko prilagaja spremembam in pretvarja izzive v priložnosti ter tako omogoča inovativnost, produktivnost in odpornost naših gospodarstev in družb na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni.

- Vzpostaviti aktivno in učinkovito koordinacijo med resorji izobraževanja. Politika bi morala imeti strokovno podporo skupine vrhunskih strokovnjakov, ki bo sledila globalnim in nacionalnim trendom, izvajala nenehne raziskave uporabnikov, analizirala podatke ter usmerjala in svetovala resorjem izobraževanja, ponudnikom poklicnega izobraževanja in usposabljanja z namenom omogočanja nenehnih izboljšav.
- Pripraviti reformo izobraževanja za odrasle, ki mora postati resnično vseživljenjsko učenje.
- Financirati in razvijati mednarodna inovacijska partnerstva na področju skupnega razvoja inovativnih praks poklicnega in strokovnega izobraževanja.
- Pripraviti digitalno platformo za analitiko trga dela, napovedovanje kompetenc, trendov, zahtevanih profilov na slovenskem trgu dela, ki bo podlaga za vzpostavitev novodobnega poklicnega in strokovnega izobraževanja.
- Uvesti nove pilotne modele poklicnega in strokovnega izobraževanja v okviru centrov poklicne odličnosti in medpodjetniških izobraževalnih centrov.
- Urediti sodobne demonstracijske laboratorije za prototipiranje (kreativni, interdisciplinarni prostori), kjer bodo dijaki, študentje, učitelji in strokovnjaki iz podjetij skupaj razvijali ideje ter iskali konkretne rešitve za svoje regije ter tako ustvarjali gospodarstvo, družbo in okolje naslednje generacije.
- Povečati število sob v dijaških domovih na nacionalni ravni.

ZA! Nove kriterije omejitev vpisa na srednje šole

Spremenili bomo področno zakonodajo, ki določa omejitve vpisov, in sicer tako, da bo poleg ocen upoštevan tudi rezultat, dosežen na standardiziranem eksternem preverjanju znanja (NPZ). Prilagodili bomo tudi kriterije omejitve vpisa v športne oddelke.

ZA! Spodbujanje naših najbolj nadarjenih otrok

Uvedli bomo financiranje dela z nadarjenimi dijaki, ki bodo s tem imeli brezplačen dostop do dodatnih obšolskih vsebin.

ZA! Izboljšanje mature

Uvesti želimo izpite izbirnih maturitetnih predmetov na dveh ravneh in moderirati interni del mature. Dosledno bomo spoštovali zakonsko rešitev, ki omogoča univerzitetni vpis dijakov s poklicno maturo po vertikali (5. predmet poklicne mature).

ZA! Bolj ciljno usmerjeno poklicno izobraževanje s poudarkom na praksi ter mednarodnem sodelovanju

S posodobitvijo področne zakonodaje, ki ureja poklicno izobraževanje, bomo v izobraževalne procese aktivneje vpeli deležnike iz gospodarstva. S tem bodo podjetja pridobila ustrezno usposobljen kader, udeleženci izobraževanja pa ustrezno praktično podlago za preizkus ter

prilagoditev svojih znanj. Poklicni izobraževalni sistem bo glede na rezultate in odziv vsake generacije pripravil korekcije svojih teoretičnih programov. Spodbujali bomo tudi mednarodna inovacijska partnerstva na področju skupnega razvoja inovativnih praks poklicnega in strokovnega izobraževanja.

ZA! Učinkovito medresorsko koordinacijo šolskih politik

Vzpostavili bomo učinkovit profesionalni razvoj načrtovalcev politike na področju poznavanja nacionalnih in globalnih trendov izobraževanja, gospodarstva, družbe, okoljske problematike. Dobre prakse in inovacije bodo zbrane v skupnosti praktikov na področju izobraževanja in usposabljanja. Njihov namen bo spodbujanje medsebojnega deljenja izkušenj in prenosa znanja.

ZA! Reformo izobraževanja za odrasle

Naredili bomo evalvacijo trenutnega stanja na področju izobraževanja za odrasle. Po pridobitvi rezultatov bomo pripravili shemo razpisov za t. i. nadaljevalne projekte na področju vseživljenjskega poklicnega izobraževanja in usposabljanja v skladu s potrebami trga dela, trendov, zelenih in digitalnih transformacij z namenom vzpodbujanja nenehne izboljšave dobrih in inovativnih praks.

ZA! Napovedovanje kompetenc in veščin prihodnosti

V sodelovanju MDDSZ, MIZŠ, MGRT ter drugimi relevantnimi deležniki bomo postavili orodje za napovedovanje kompetenc glede na trenutne in prihodnje potrebe slovenskega trga dela. Orodje bomo povezali z ustreznimi obstoječimi statističnimi bazami v Sloveniji ter vzpostavili povezavo z bazami EU in njenih držav članic z namenom mednarodne primerljivosti.

ZA! Pilotne centre poklicne odličnosti

Vzpostavili bomo 12 regijskih centrov poklicne odličnosti na ključnih področjih razvoja gospodarstva, družbe, okolja ter jih z ustrezno vsebinsko prenovo in reorganizacijo smiselno umestili v okvire medpodjetniških izobraževalnih centrov.

ZA! Nove demonstracijske laboratorije za izdelavo prototipov

Uredili bomo infrastrukturo sodobnih demonstracijskih laboratorijev za prototipiranje novega izdelka ali storitve z namenom potrditve poslovne ideje.

ZA! Povečanje števila sob v dijaških domovih

Zagotovili bomo sredstva za gradnjo novih dijaških domov.

ZA! Ustrezno plačan ter zadovoljen pedagoški in podporni kader

S spremembo plačnega sistema bomo zagotovili pravično plačilo vsem učiteljem ter podpornemu kadru glede na specifikne in zahtevnost njihovega dela.

ZA! Priznavanje doseženega znanja

Uvedli bomo obvezno mapo učnih dosežkov in priznavanja neformalno pridobljenih znanj v obšolskih dejavnostih.

3. ZNANOST IN VISOKO ŠOLSTVO

Slovenija bo delovala veliko bolje, ko bo imela urejen inovacijski sistem, v katerem se dopolnjujejo država, EU, gospodarstvo in akademski prostor v urejeni medsebojni interakciji. Namesto o problemih bega možganov bomo govorili o prednostih kroženja možganov, o prihodih odličnih profesorjev in raziskovalcev v Slovenijo. Naš cilj je, da Slovenija postane družba znanja, ustvarjalnosti in inovativnosti. Na tej poti bomo prednostno razvijali ter na nivoju države, EU in sveta pospeševali povezovanje ekosistemov visokega šolstva, znanstvenoraziskovalnih ekosistemov, inovacijskih ekosistemov ter kroženje možganov. Za odlično in odprto visoko šolstvo bomo pospešeno investirali v infrastrukturo, zlasti v modernizacijo tehnološke opremljenosti laboratorijev na fakultetah in raziskovalnih inštitutih, ki morajo postati ključna visokotehnološka stičišča povezovanja gospodarstva, raziskovalne in akademske sfere na konkretnih projektih z visoko dodano vrednostjo. Podpirali bomo odprto inoviranje, urejene prenose znanj iz javnih znanstvenoraziskovalnih in visokošolskih zavodov v gospodarstvo ter ustanavljanje skupnih gospodarskih družb.

Zato moramo:

- Ustrezno organizirati naše visoko šolstvo ter znanost.
- Tvornejše povezati visokotehnološko gospodarstvo z visokošolskim sistemom.
- Nasloviti predolgo trajanje študija.
- Prilagoditi programe novim vsebinam (digitalizacija, staranje prebivalstva, tehnologije, ki podpirajo zeleni prehod), novim metodam poučevanja in preverjanja znanja, ki omogočajo sprotno opravljanje obveznosti študentov.
- Oceniti vpliv študentskega dela na visokošolski sektor ter po potrebi sprejeti ukrepe za odpravo anomalij.
- Povečati število sob na nacionalni ravni za študentske domove in druge bivalne enote.
- Prenoviti koncept štipendijske politike, ki trenutno žal ne dosega svojega osnovnega poslanstva.
- Zagotoviti ustrezno financiranje visokega šolstva.
- Zagotoviti zakonsko določeno povečevanje sredstev za znanost in zagotoviti dodatna sredstva za inovacijsko dejavnost in digitalizacijo.
- Omogočiti in spodbujati prihod tujih študentov, študentk, predavateljic in predavateljev ter povratek slovenskih znanstvenic in znanstvenikov iz tujine.

- Urediti rabo slovenskega jezika v visokem šolstvu tako, da bodo načini uporabe angleškega jezika razdelani ob stalni skrbi za slovenski jezik.
- Spremeniti področje koncesij tako, da bodo razmerja med javnim in zasebnim šolstvom bolje opredeljena.
- Urediti ocenjevanje kakovosti v visokem šolstvu ter omogočiti sodelovanje ključnih slovenskih akreditacijskih organizacij v mednarodnem prostoru.
- Poskrbeti za pravično plačilo kadra, ki je zaposlen v pedagoškem in znanstveno-raziskovalnem sektorju.
- Zagotoviti pogoje za izboljšanje kakovosti poučevanja, predvsem pridobivanja pedagoških veščin.
- Zagotoviti ustrezne materialne pogoje za umetniške akademije.
- Ustrezno preoblikovati sistem financiranja znanosti. Pri tem bomo veliko pozornost namenili poenostavitvi instrumentov financiranja Agencije za raziskovanje (ARRS).
- Poskrbeti za večjo vključenost raziskovalcev iz javnih visokošolskih zavodov v pedagoški proces in hkrati povečati raziskovalno delo na univerzah.

ZA! Ustrezno organizacijo visokega šolstva in znanosti

Znotraj enega ministrstva bomo povezali vse ključne gradnike slovenskega inovacijskega sistema - visoko šolstvo, znanost, tehnologijo in digitalizacijo.

ZA! Povezovanje visokotehnoloških podjetij in visokega šolstva

Pospeshevali bomo organiziranje visokotehnoloških stičišč ter spodbudili gospodarstvo za skupno investiranje v najsodobnejšo tehnološko opremljenost laboratorijev na fakultetah in raziskovalnih inštitutih.

ZA! Evalvacijo učinkov dijaškega in študentskega dela na izobraževalni sistem

Pripravili bomo celovito evalvacijo učinkov dijaškega in študentskega dela na srednješolsko in visokošolsko izobraževanje. Glede na rezultate evalvacije bomo pripravili ustrezne korekcijske ukrepe.

ZA! Primerne bivanjske kapacitete študentov

Sredstva za študentske domove bomo zagotovili s povečanjem sredstev namenskega proračunskega sklada za investicije v študentske domove. Cilj je doseči bistveno povečanje sredstev brez negativnih učinkov na javne finance.

ZA! Kroženje znanja

Zagotovili bomo finančne spodbude za pritegnitev najboljših tujih raziskovalcev ter akademikov. Z izboljšanjem kakovosti našega visokošolskega prostora računamo tudi na povečanje števila tujih študentov. Uvedli bomo tudi dodatne stimulacije slovenskim

študentom za odhod na eno izmed ponujenih mednarodnih izmenjav. Cilj je povečati število vseh slovenskih študentov, ki so uspešno opravili izmenjavo, na 50 %.

ZA! Prenovo sistema štipendiranja

Odpravili bomo izključevanje državne in Zoisove štipendije, saj pokrivata različni področji. Državne in Zoisove štipendije bi morale ponujati nagrado v višini izplačila celoletne dodatne štipendije vsem študentom, ki uspejo študij dokončati v predvidenem času brez ponavljanja oz. uporabe instrumenta absolventskega statusa. Pripravili bomo resnejšo analizo razlogov za izjemno nizke stopnje kadrovskega štipendiranja ter na podlagi izsledkov predlagali primerne spodbude ter zakonske spremembe. Dohodke iz kadrovskega štipendiranja je treba izvzeti iz dohodninske obdavčitve. Naš cilj je, da bo kadrovske štipendije prejemale vsaj 30 % študentov.

ZA! Ustrezno financiranje visokega šolstva

Delež BDP za visoko šolstvo bomo povečali na vsaj 1,5 % BDP. Uredili bomo transparentno sistemsko financiranje investicij v nove pametne stavbe in veliko raziskovalno opremo ter zagotavljali finančno avtonomijo univerz in inštitutov.

ZA! Zmanjševanje statusnih razlik med visokošolskimi učitelji in učiteljicami ter raziskovalci in raziskovalkami

Raziskovalci na inštitutih in visokošolski učitelji na univerzah imajo različne statuse (različni plačni razredi), kar urejata visokošolski in raziskovalni zakon. Potrebna je posodobitev in poenotenje krovne zakonodaje – Zakona o univerzah in inštitutih.

ZA! Slovenski jezik v visokošolskem prostoru

Zakonsko bomo uredili rabo slovenskega jezika v visokem šolstvu tako, da bodo načini uporabe angleškega jezika razdelani ob stalni skrbi za slovenski jezik. Ministrstvo bo posebna sredstva namenilo financiranju slovenskih učbenikov, prevodov tujih učbenikov in razvoju slovenske terminologije.

ZA! Sodelovanje slovenskih univerz v evropskih univerzitetnih zvezah

Bodoči razvoj visokošolskega prostora bo temeljil na aktivnem vključevanju slovenskih univerz v evropske univerzitetne zveze. To sodelovanje bomo spodbujali z dodatnimi sredstvi v okviru osnovnega financiranja univerz.

ZA! Jasno razmejitev med javnim in zasebnim visokim šolstvom

Zakonsko bomo uredili področje koncesij tako, da bo jasno opredeljeno razmerje med javnim in zasebnim visokim šolstvom. Pomemben kriterij pri podeljevanju koncesij mora postati kakovost ponujenih programov ter akademska in raziskovalna odličnost predavateljev.

ZA! Boljše ocenjevanje visokega šolstva

Zakonsko bomo uredili kakovost v visokem šolstvu, saj je sedanja zakonska rešitev pomanjkljiva in ima veliko nedoslednosti. V skladu z evropskimi dobrimi praksami je NAKVIS-u treba omogočiti tudi možnost sodelovanja v mednarodnih akreditacijah.

ZA! Pravičnejše plačilo

Prenovili bomo plačni sistem, ki mora postati enostaven in stimulativen za nagrajevanje izjemnih znanstvenih, umetniških in pedagoških dosežkov ter dosežkov, povezanih s prenosom znanja.

ZA! Zagotovitev ustreznih pedagoških veščin zaposlenih v visokem šolstvu

Zagotoviti je treba pogoje za izboljšanje kakovosti poučevanja, predvsem na področju didaktike visokošolskega izobraževanja in uporabe novih digitalnih tehnologij.

ZA! Boljše pogoje dela zapostavljenim umetniškim akademijam

Skupaj z Ministrstvom za kulturo bomo v okviru ciljnih raziskovalnih projektov namenili sredstva za izboljšanje materialnih pogojev za umetniške akademije.

ZA! Pregledno in transparentno Agencijo za raziskovanje (ARRS)

S spremembo Zakona o raziskovalni dejavnosti bomo spremenili način razdeljevanja sredstev za raziskovalne projekte tako, da se bo vnaprej določil le razrez sredstev po raziskovalnih vedah, ne pa po raziskovalnih področjih znotraj ved. Poenostavili bomo tudi instrumente financiranja ARRS, ki bi morali biti usmerjeni predvsem v kakovostno izvedbo postopkov za financiranje raziskovalnih projektov in izdelavo mehanizmov za prenos znanja.

ZA! Prenos znanja med raziskovalnim in akademskim kadrom

Uvedli bomo nove mehanizme za povečanje vključenosti raziskovalcev z javnih visokošolskih zavodov v pedagoški proces in hkrati povečali raziskovalno delo na univerzah.

ZA! Sodelovanje naših vrhunskih raziskovalcev ter akademikov pri digitalizaciji naše skupnosti

Poskrbeli bomo za vključenost slovenske akademske skupnosti na vse ravni odločanja o digitalizaciji Slovenije, zato bo področje digitalizacije obravnavano v okviru enotnega ministrstva.

ZA! Slovenščino kot pomemben jezik digitalnih rešitev

Z razvojem slovenske znanstvene diplomacije bomo poskrbeli, da bo slovenščina ostala pomemben jezik v vmesnikih vseh ključnih programskih rešitev. Med konkretnimi cilji znanstvene diplomacije bo polnopravno članstvo Slovenije v Evropski vesoljski agenciji. V ta namen bo jasno določena vertikala znotraj ministrstva za gospodarstvo.

4. ŠPORT KOT NAČIN ŽIVLJENJA

Šport povezuje, motivira, disciplinira, ohranja naše zdravje in kondicijo, hkrati pa spodbuja pozitivne navade in vrednote.

Slovenija v športu izrazito pozitivno odstopa od svetovnega povprečja, zato bi veljalo bolje izkoristiti človeške in naravne danosti, ki so nam na voljo. Športni turizem je eden izmed segmentov, ki jih moramo razviti ter šport obravnavati kot gospodarsko panogo in priložnost za vlaganje v športni turizem in infrastrukturo.

Vrhunski športniki so naši najboljši ambasadorji. Poskrbeli bomo, da bodo vrhunski športniki tudi po koncu profesionalne kariere lahko svoje znanje podajali naprej, zato bomo vzpostavili programe, ki jim bodo omogočali ustrezen prehod v nova delovna okolja – kot dobrodošlo pomoč športnim zvezam. Trenerji in športni delavci morajo biti vključeni tudi v amaterske zveze, društva in klube.

Športna vzgoja in otroški šport sta izrednega pomena za psihofizični razvoj otrok, njihovo motoriko in krepitev odgovornosti, moštvenega duha in discipline. Povezava izobraževalnega sistema s športom je ključna, zato bomo povečali sredstva ter število ur športne vzgoje v osnovnih ter srednjih šolah, več bo vlaganj v športno infrastrukturo. Mreža javnega šolstva namreč omogoča dostop do športa vsem otrokom ne glede na materialni status družin.

Zato moramo:

- Promovirati šport kot način življenja v duhu tekmovalnosti, moštvenega duha, discipline in principa *fair play*.
- Povečati vlaganja v šport in športno infrastrukturo.
- Spodbujati športni turizem kot gospodarsko panogo.

ZA! Šport kot način življenja.

S pomočjo promocije duha olimpizma in strokovno usposobljenega kadra bomo razširjali tradicijo, vrednote in principa *fair play* med športnike, trenerje in športne organizacije. Zavzeli se bomo za ničelno toleranco glede dopinga in nelegalnih športnih stav.

ZA! Boljše podporno okolje za šport

Sredstva, namenjena športu v okviru Ministrstva za šport, bomo povečali z 1 % na 2,5 %. Sredstva bomo zagotavljali tudi z davčnimi olajšavami podjetjem in jih namenili ustreznemu razvoju kadrov za potrebe tekmovalnega športa, pomoč športnikom (priprava različnih modelov in primerov poslovanja športnikov in športnic za pomoč pri organizaciji njihovega dela, urejanju socialnega statusa, zaposlitvi ...). Uredili bomo statusne pravice športnikov v času aktivne tekmovalne kariere in po njenem zaključku (štipendije, izobraževanje in

usposabljanje, zaposlovanje, zavarovanje, skrb za socialni status športnikov, dvojna kariera). Zagotovili bomo večjo mrežo medicinskih, specialističnih in rehabilitacijskih centrov.

ZA! Promocijo Slovenije kot zelene destinacije s pomočjo športnega turizma

Bolje bomo izkoristili človeške in naravne danosti Slovenije in šport razvijali kot pomemben element turistične gospodarske panoge. Z našim znanjem in vlaganjem v potrebno infrastrukturo bomo gostili športne aktivnosti, mednarodna tekmovanja, priprave športnikov, itd. Tako bomo zagnali nov turistično-gospodarski potencial.

Zeleni preboj

1. ZELENİ PREHOD**2. OBNOVLJIVI VIRI SO NAŠA VARNA ENERGETSKA PRIHODNOST, FOSILNA GORIVA SO STVAR PRETEKLOSTI****3. ODGOVORNO DO ZANAMCEV, ETIČNO DO NARAVE****4. PODJETNIŠTVO IN INOVATIVNOST****5. NIZKOOGLJIČNO IN DIGITALIZIRANO GOSPODARSTVO****3. INFRASTRUKTURA IN TRAJNOSTNA MOBILNOST****4. DRUŽBENA ODGOVORNOST**

1. ZELENİ PREHOD

»Vedno se zdi nemogoče, dokler ni narejeno.« (Nelson Mandela)

Narava in planet Zemlja, kot ju poznamo, se nepovratno spreminjata. Že desetletja vemo, kakšno okoljsko in podnebno škodo povzročamo z našim načinom življenja, a dejanja, ki bi ublažila ali preprečila nadaljnje spremembe, prihajajo prepozno in premalo odločno. Čas je za streznitev. Vse napore bo v prihodnjih desetletjih treba usmeriti v prizadevanja za znižanje našega ekološkega odtisa in emisij toplogrednih plinov, hkrati pa v spremenjenih geopolitičnih razmerah poskrbeti za energetska varnost, ki bo odsevala tudi okolju bolj prijazno izrabo virov. Ozavestiti moramo, da je ukrepanje potrebno tako na ravni posameznika kot tudi na ravni skupnosti in sistemov. Kot je zapisano v zadnjem poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe (IPCC): šteje vsaka tona emisij manj. Ključna vodila, ki nas bodo pri tem usmerjala, so:

Narava je naše bogastvo, varujmo jo!

Obnovljivi viri so naša varna energetska prihodnost, fosilna goriva pa stvar preteklosti.

Odgovorno do zanamcev, etično do narave.

Zato moramo:

- Skrbno varovati naravo, a hkrati pametno in trajnostno izkoriščati dane naravne vire.
- Okrepiti ustavno pravico do čiste vode.
- Bolje gospodariti z državnimi gozdovi.
- Ustrezno urediti naš naravni prostor.

ZA! Okrepitev izvajanja ustavne pravice do čiste pitne vode

Nadaljevali bomo z vzpostavljanjem ustreznih sistemov javnih gospodarskih služb za izvajanje ustavne pravice do čiste pitne vode.

ZA! Skrbno upravljanje voda

Zagotovili bomo skrbno in učinkovito upravljanje voda in spodbujali trajnostno rabo vode v gospodinjstvih, industriji, kmetijstvu in javnih gospodarskih službah.

ZA! Boljše gospodarjenje z gozdovi

Spodbujali bomo trajnostno, sonaravno in mnogonamensko gospodarjenje z gozdovi ter izboljšali delovanje družbe Slovenski državni gozdovi. Podprli bomo vzpostavitev novih gozdnih rezervatov in regijskih parkov v Kočevskem Rogu, Kamniško-Savinjskih Alpah ter na Pohorju, izboljšanje upravljanja zaščitenih območij ter bolj učinkovito spremljanje in nadzor nad stanjem okolja in narave.

ZA! Bolj urejen naravni prostor

Uvedli bomo boljše upravljanje prometa v naravnem okolju in urejanje dostopa do zavarovanih območij na trajnosten način. Zavzemali se bomo za sistemsko ureditev sanacije v preteklosti onesnaženih okolij in starih okoljskih bremen v Celjski kotlini in drugih onesnaženih območjih. Ta izhajajo še iz časov rudarjenja ter pozneje delovanja težke industrije (Jesenice, Zasavje in druga območja). Zavzemali se bomo tudi za strožjo regulacijo oglaševanja v prostoru, zmanjšanje svetlobnega onesnaževanja in hrupa, spodbujanje ozelenitve v urbanih okoljih in prometnih koridorjev po načelih dobrega urbanističnega načrtovanja (več v poglavju Policentričen regionalni razvoj in prostorska politika).

2. OBNOVLJIVI VIRI SO NAŠA VARNA ENERGETSKA PRIHODNOST, FOSILNA GORIVA SO STVAR PRETEKLOSTI

Slovenija ima na ravni strateških odločitev že začrtano pot k zeleni, podnebno nevtralni in odporni družbi, a manjka ji odločnosti za sprejem bolj ambicioznih stališč, drznejših velikopoteznih korakov in zmogljivosti za učinkovito izvajanje že sprejetih okoljskih in energetsko-podnebnih ciljev in politik. Globalni megatrendi bodo na oblikovanje in izvajanje naših politik imeli velike učinke, prav tako bo na naš prostor vplival nadaljnji razvoj politik v okviru EU. Ključne bodo odločitve, ki jih bomo sprejeli v tem desetletju, in vse ne bodo lahke ali enostavne, kot npr. uspešno naslavljanje sobivanja narave s pospešenim umeščanjem obnovljivih virov energije v prostor. Posebno zahtevni bodo napori razogljíčenja na področju energetike in prometa. Gibanje Svoboda zato postavlja vizijo zelenega prehoda v ospredje svojih politik, ob tem pa gradi na znanju in izkušnjah ter svoje ukrepe in cilje prilagaja posebnostim našega prostora.

Zato moramo:

- Pospešiti investicije v obnovljive vire energije s ciljem zagotavljanja energetske varnosti in samozadostnosti.
- Zmanjšati rabo fosilnih goriv in s tem uvozno odvisnost.
- Spodbujati razvoj novih tehnoloških rešitev, ki prispevajo k podnebni nevtralnosti.
- Preoblikovati način zbiranja in porabe finančnih virov za doseg zastavljenih ciljev.

ZA! Državo, ki daje zgled

Omogočili bomo rabo javnih površin, zemljišč in objektov za spodbujanje obnovljivih virov energije s posebnim poudarkom na rabi območij ob infrastrukturnih objektih in degradiranih območjih. Odpravljali bomo administrativne in postopkovne ovire za nadaljnji razvoj obnovljivih virov energije (OVE). V dialogu z lokalnimi skupnostmi bomo pospešili razogljíčenje sistemov daljinskega ogrevanja ter spodbujanje ukrepov učinkovite rabe in OVE na lokalni ravni.

ZA! Bistveno povečanje rabe obnovljivih virov energije

Zastavili si bomo bolj ambiciozne cilje in jih tudi uresničevali. Obnovljivi viri energije imajo praktično neomejen potencial tako pri proizvodnji električne energije kot tudi v sektorju ogrevanja, s katerim lahko zagotavljamo večjo energetska samozadostnost in hkrati dosegamo razogljíčenje. Posebej pomembno vlogo lahko obnovljiva in sintetična pogonska

goriva odigrajo pri zmanjšanju emisij v prometu. Zato bomo sprejeli nov zakon o prednostnem umeščanju OVE v prostor, prenovili energetske in okoljske zakonodaje s ciljem olajšati izvajanje investicij ter spodbujali projekte na tistih tehnologijah, ki so bile v preteklosti zanemarjene. Pospešili bomo solarizacijo vseh ustreznih površin in podpirali samopreskrbo vseh oblik tudi z namenom blaženja energetske revščine. S preoblikovanjem elektrodistribucijskega sistema bomo intenzivirali investicije v omrežje. Omogočili bomo rabo stojećih vodnih, obvodnih in kmetijskih zemljišč za naložbe v OVE.

ZA! Pravičen prehod pri opustitvi rabe premoga

Sprejeli bomo ustrezne ukrepe in zakonodajo za dosledno izvajanje opuščanja rabe premoga v skladu z načelom pravičnega prehoda.

ZA! Cenovno dostopno energijo za gospodinjstva in gospodarstvo

Z vsemi razpoložljivimi ukrepi na ravni države bomo omilili učinke rastoćih cen energentov in energije za gospodinjstva in gospodarstvo, ki izvirajo iz geopolitićnih nestabilnosti in drugih motenj na globalnih trgih. Ob tem bomo upoštevali usmeritve zelenega energetskega prehoda. Pomagali bomo zlasti tistim posameznikom, ki so zaradi svojega socialnega statusa najbolj prizadeti, in tistim podjetjem, ki odgovorno prispevajo k razvoju.

ZA! Zmanjšano vlogo zemeljskega plina

Pospešili bomo izvajanje ukrepov za energetske učinkovitost s posebnim poudarkom na javnih stavbah. Ukinili bomo obvezen priklop na plinsko omrežje za ogrevanje v individualnih novogradnjah ter intenzivirali spodbujanje zamenjave ogrevalnih naprav na fosilna goriva z napravami na OVE.

ZA! Preobrazbo rabe fosilnih goriv v prometu

Spodbujali bomo rabo alternativnih goriv in dosledno izvajanje strategije trajnostnega razvoja prometa.

ZA! Bolj pametno in podnebno prijazno upravljanje finanćnih sredstev

Poskrbeli bomo za večjo preglednost in boljše upravljanje z javnimi sredstvi, ki se namenjujejo za ukrepe na področju podnebnih in energetske politik. Prevetrili bomo davćno in fiskalno politiko na področju rabe fosilnih energentov ter obnovljivih virov in zelenih tehnologij. Dobićke podjetij, ki so v lasti države, bomo preusmerili v nove investicije v OVE. Već sredstev EU bomo namenili za zeleni prehod.

3. ODGOVORNO DO ZANAMCEV, ETIČNO DO NARAVE

Naša neokrnjena narava ni samoumevna. Kmalu bomo soočeni z vrsto pomembnih okoljskih vprašanj, ki bodo odločila, ali bo naše okolje v prihodnosti prekomerno onesnaženo z različnimi nevarnimi in nenevarnimi odpadki. V Gibanju Svoboda zato zagovarjamo odgovorne politike do naših zanamcev, ki bodo hkrati etične do našega okolja.

Zato moramo:

- Odgovorno pristopiti k razvoju dolgoročnega jedrskega programa države.
- Zmanjšati nastajanje odpadkov in smiselno obvladovati tiste, ki nastajajo.

ZA! Odgovorno odločitev o gradnji nove jedrske elektrarne

Poskrbeli bomo za transparentnost in neodvisnost pri vodenju investicijskih odločitev ter spoštovali odločitev ljudi na referendumu. Sprejemljive bodo le tiste jedrske tehnologije, ki jih obvladuje zahodni svet. Analizirali bomo tudi možnost vpeljave novih jedrskih tehnologij (npr. majhnih modularnih reaktorjev).

ZA! Obvladovanje odpadkov

Dosledno bomo spodbujali hierarhijo ravnanja z odpadki s poudarkom na preprečevanju nastajanja odpadkov, ponovni uporabi in recikliranju ter možnosti, da se jih v omejenem obsegu energijsko predela ali odlaga v skladu z najstrožjimi okoljskimi standardi in predhodnim sortiranjem. Zagotovili bomo učinkovito ravnanje z blatom iz komunalnih čistilnih naprav in podprli strožje kazni za povzročitelje okoljskih škod. Razširili bomo kavcijski sistem za ravnanje z odpadki in spodbujali zmanjšanje odpadne hrane.

ZA! Bolj trajnostno kmetovanje in zaščito živali

Spodbujali bomo trajnostno in ekološko kmetovanje, podpirali mlade, ki vstopajo v kmetovanje, ekoturizem in uporabo novih tehnologij. Povečali bomo nadzor nad rabo fitofarmaceutskih sredstev in spodbujali večji delež samopreskrbe. Podprli bomo ukrepe za bolj humano ravnanje z živalmi.

4. PODJETNIŠTVO IN INOVATIVNOST

Raven produktivnosti je v Sloveniji pod povprečjem EU. Na produktivnost in konkurenčnost vplivajo raziskave, razvoj in inovacije kot tudi nove tehnologije, ki zahtevajo prilagajanje ali oblikovanje novih delovnih mest, poslovnih modelov, proizvodnih procesov ter pridobivanje novih znanj in veščin. Ključni sta spodbujanje podjetniške miselnosti in podjetniških projektov ter krepitev sposobnosti razvijanja proizvodov in storitev z visoko dodano vrednostjo. Da bi bile naše socialne zahteve uresničljive in izvedljive, Slovenija potrebuje premišljen nadaljnji razvoj gospodarskega okolja in gospodarstva. Prepričani smo, da se Slovenija do leta 2030 zmore uvrstiti med 20 globalno najkonkurenčnejših držav na svetu glede na metodologijo WEF. Ciljamo na to, da bomo 2-4-% letno rast BDP povečali na 3-5-% letno rast v naslednjih desetih letih. Trudili se bomo soustvarjati poslovno okolje, ki bo omogočalo ustvarjanje delovnih mest z neto dodano vrednostjo nad 60.000 € na zaposlenega.

Razvoj podjetništva temelji na učinkovitem naslavljanju potreb in izzivov gospodarstva kot tudi na oblikovanju ustreznih ukrepov. Z namenom povečanja dodane vrednosti na zaposlenega bodo aktivnosti usmerjene v nadgradnjo in razvoj podpornega okolja za podjetništvo in razvoj poslovne infrastrukture, zagonskih podjetij in hitro rastočih podjetij, podporo investicijam ter uvajanje novih proizvodov, storitev in poslovnih procesov v segmentu malih in srednjih podjetij (MSP). Spodbujali bomo mednarodne raziskovalno-razvojne projekte, podpirali MSP-je pri raziskavah, razvoju in skupnih inovativnih projektih, predvsem tistih, ki imajo predviden kratek čas vstopa na trg. Izvajali bomo tržno naravnane raziskovalno-razvojno-inovativne projekte (vključno z industrijskimi raziskavami in eksperimentalnim razvojem) v povezovanju z mednarodnimi konzorciji z namenom ustvarjanja višje dodane vrednosti izdelkov in storitev. S krepitvijo raziskovalno-razvojno-inovacijskega sodelovanja neodvisnih deležnikov (gospodarstva, raziskovalnih organizacij in drugih razvojnih deležnikov) in njihovim sistematičnim povezovanjem v mednarodne verige vrednosti bomo prispevali k dvigu produktivnosti ter ustvarjanju novih delovnih mest z višjo dodano vrednostjo.

Zato moramo:

- Podpirati podjetnike na začetku poslovne poti in spodbujati rast in širitev poslovanja zagonskih podjetij.
- Razvijati programe za spodbujanje podjetniške miselnosti in promocijo inovativnih podjetniških idej ter digitalno preobrazbo podjetij.
- Spodbujati nove, inovativne podjetniške modele poslovnega delovanja.
- Podpirati razvoj skladov zagonskega in tveganega kapitala za razvoj inovacij in projektov s področja zelenega in digitalnega prehoda.
- Povezati investitorje in podjetniške projekte.

- Spodbujati razvoj pametnih mest, vasi in skupnosti.
- Zagotoviti spodbude za dostop do mednarodnih resursov na področju visoke tehnologije.
- Krepite mednarodno poslovanje malih in srednjih podjetij (MSP).
- Urediti tržne dejavnosti v javnih raziskovalno-inovacijskih ustanovah za poglobljeno sodelovanje z gospodarstvom.
- Poskrbeti za promocijo strateških razvojno-inovacijskih partnerstev za boljše povezovanje subjektov raziskovalno-inovacijskih organizacij (javnih in zasebnih) z gospodarskimi subjekti.
- Vključiti raziskovalno-inovacijski sistem ter gospodarstvo v pripravo vseh regulatornih ukrepov s širšega področja gospodarstva.
- Podpirati oblikovanje močnih multi- in interdisciplinarnih raziskovalno-razvojnih centrov okrog institucij znanja.
- Poskrbeti za podatkovno odličnost vseh javnih servisov ter gospodarstva.
- Bolje ščititi našo intelektualno lastnino.
- Javna sredstva nameniti v zagon večjih demonstracijskih projektov s področja pametne specializacije.

ZA! Digitalno in zeleno preobrazbo podjetij in uvedbo novih podjetniških modelov

Razvili bomo programe za povečevanje podjetniške miselnosti in promocijo inovativnih podjetniških idej ob upoštevanju novih možnosti, ki jih ponujata digitalni in zeleni prehod. Podpirali bomo razvoj inkubatorjev, pospeševalnikov in živih laboratorijev (*living labs*) za inovacije na področju zelenih in digitalnih tehnologij.

ZA! Več spodbud podjetnikom na začetku poslovne poti

Podpirali bomo razvoj tehnoloških parkov za enostavnejši začetek podjetniškega delovanja. Pomemben del teh parkov bodo mreže za izmenjavo podjetniških izkušenj. Poskrbeli bomo tudi za učinkovito koordinacijo delovanja vseh institucij za podporo razvoju podjetništva in segmentu malih in srednjih podjetij (MSP). Razvili bomo tudi enotno platformo za povezovanje investorjev in podjetniških projektov s ciljnim delovanjem na področjih razvoja, kjer ima Slovenija primerjalne prednosti, in ki prinašajo višjo dodano vrednost.

ZA! Več zagonskih podjetij

Spremenili bomo področno zakonodajo in poskrbeli, da bodo vlaganja v razvoj digitalnih in zelenih zagonskih podjetij bolj privlačna. Spodbujali bomo vlaganja v vseh fazah razvoja in rasti podjetij, posebno podporo pa bomo namenili zagotavljanju zagonskega in tveganega

kapitala. S poenostavitvijo sistema javnega naročanja želimo spodbuditi sodelovanje zagonskih podjetij in MSP pri različnih javnih projektih. Spodbudili bomo tudi mednarodno širitev in podpirali komercializacijo inovacij.

ZA! Sistemsko ureditev tržnih dejavnosti v javnih raziskovalno-inovacijskih institucijah

S spremembo področne zakonodaje bomo uredili financiranje tržnih dejavnosti javnih raziskovalno-inovacijskih in izobraževalnih institucij. Cilj je učinkovitejši prenos znanja iz javnega v zasebni sektor z namenom spodbujanja inovacij in razvoja v gospodarstvu. Zagovarjali bomo stališče, da tržna dejavnost javnih zavodov ni del javne službe.

ZA! Več strateških partnerstev med raziskovalno-inovacijskimi organizacijami in gospodarstvom

Uskladili bomo visokošolske izobraževalne in raziskovalne kapacitete z raziskovalnimi in inovacijskimi potrebami slovenskega gospodarstva. Spodbujali bomo sodelovanje raziskovalno-inovacijskih organizacij z gospodarstvom tudi z namenom učinkovitega črpanja evropskih sredstev za ključna razvojna področja.

ZA! Močne multi- in interdisciplinarne raziskovalne grozde

Na temeljih trenutne infrastrukture okrog institucij znanja želimo vzpostaviti nove, močne multi- in interdisciplinarne grozde.

ZA! Naložbe v tehnologije prihodnosti

Preko državnih razpisov ter javnih investicij bomo spodbujali naložbe v tehnologije prihodnosti. Vse javno financirane naložbe bodo morale imeti merljive učinke za družbo. Priložnost vidimo zlasti v investicijah v umetno inteligenco (UI), kvantne tehnologije, kibernetiko varnost, tehnologije veriženja podatkovnih blokov (*blockchain*), robotiko itn. Vseskozi bomo z javnimi razpisi in prikazom dobrih praks spodbujali aplikativno uporabo teh tehnologij pri razvojnih projektih.

ZA! Boljšo zaščito intelektualne lastnine

Omogočili bomo enostavnejšo zaščito intelektualne lastnine podjetij za boljše dolgoročne konkurenčne sposobnosti gospodarstva na mednarodnih trgih.

ZA! Več koristnih, visokotehnoloških tujih investicij

Z domišljeno prostorsko politiko bomo dosegli hitrejše umeščanje investicij v prostor. Vsi investitorji bodo tako dobili preglednejši sistem in jasnejšo sliko o poteku investicije. Prizadevali si bomo, da bo k nam prišlo čim več tujih zelenih naložb, zato bomo Slovenijo predstavljali kot privlačno naložbeno destinacijo.

ZA! Zagon večjih projektov pametne specializacije

Javna sredstva bomo usmerili v večje projekte, ki bodo na področju celotne države prikazovali pozitivne učinke novih tehnologij. Med potencialnimi področji vidimo hrambo energije, avtonomno mobilnost ter razvoj medicinske tehnologije.

5. NIZKOOGLJIČNO IN DIGITALIZIRANO GOSPODARSTVO

Na dvig konkurenčnosti in produktivnosti vpliva tudi zeleni prehod v nizkoogljično gospodarstvo, ki je okoljsko vzdržno in zahteva učinkovito rabo surovin. Podpirali bomo podjetja pri prilagajanju njihovih poslovnih modelov zahtevam poslovanja z nizkim ogljičnim odtisom, hkrati pa spodbujali tudi iskanje novih priložnosti v okviru konceptov krožnega gospodarstva. Usmerjeni bomo v spodbujanje inovativnih krožnih modelov proizvodnje z visoko dodano vrednostjo ter delitvene ekonomije. Posebne priložnosti za mednarodno razlikovanje vidimo tudi v trajnostnem turizmu, ki je leta 2019 skupaj z vsemi povezanimi dejavnostmi ustvarjal že desetino BDP in zaposloval 6,5 % celotne delovne sile. Slovensko turistično gospodarstvo bo izkoristilo naravni in kulturni potencial z oblikovanjem mednarodno konkurenčne turistične ponudbe in doseganjem premijskih cen na vodilnih turističnih destinacijah. S spodbujanjem digitalnega prehoda in inovativno uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) bomo krepili razvojno-inovacijsko sposobnost gospodarstva, spodbujali večjo konkurenčnost, povečevali prisotnost na globalnih trgih, krepili kompetence zaposlenih in vodstvenega kadra ter spodbujali uvajanje robotizacije in avtomatizacije. Oblikovali bomo spodbude za mala in srednja podjetja (MSP), ki želijo preko e-poslovanja internacionalizirati svoje poslovanje in s pomočjo digitalizacije vstopiti na tuje trge.

Zato moramo:

- Pripraviti nacionalno strategijo kako postati ena od 20 najkonkurenčnejših držav na svetu in jo uskladiti z infrastrukturno, gospodarsko in fiskalno politiko Slovenije.
- Sistemsko podpirati aktivnosti zelenega in digitalnega prehoda slovenskih podjetij.
- Podpirati razvoj kompetenc zaposlenih na področju digitalnih in zelenih tehnologij.
- Intenzivno podpirati uvajanje načel krožnega gospodarstva na vse ravni podjetniškega in gospodarskega delovanja.
- Gospodarsko politiko usmeriti v krepitev naših največjih primerjalnih prednosti.
- Krepiti destinacijski in zeleno naravnani turizem ter spodbujati lastništvo slovenske turistične infrastrukture s strani slovenskih institucionalnih investitorjev.
- Spodbujati trajnostno kmetijstvo in vzpostavljati zelene dobavne verige (povezovanje manjših kmetijskih pridelovalcev in končnih kupcev, tudi turistov).
- Aktivirati souporabo razvojnih sredstev v javnem in zasebnem sektorju z namenom doseganja skupnih razvojnih ciljev.

- Vzpostaviti centralni servis za podporo podjetjem, lokalnim skupnostim in ostalim deležnikom za informiranje o razpoložljivih sredstvih, pripravi projektov in črpanju sredstev iz skladov EU.
- Podpirati ohranitev slovenskega jezika v najpomembnejših digitalnih storitvah.
- Zagotoviti visokokvalificirano delovno silo.

ZA! Sistemski pristop k spodbujanju razvoju krožnega gospodarstva

Pripravili bomo nov akcijski načrt krožnega gospodarstva in ga v najkrajšem času začeli izvajati. Vzpostavili bomo sistem pregleda nad izvajanjem krožnih politik in identificirali področja s potencialom za boljši izkoristek krožnega gospodarstva. Prioriteta načrta bo spodbujanje inovativnih krožnih modelov proizvodnje z visoko dodano vrednostjo ter delitvene ekonomije.

ZA! Ukrepe za zmanjšanje ogljičnega odtisa podjetij

Sofinancirali bomo ciljno usmerjene programe zelenega prehoda podjetij z namenom zniževanja njihovega ogljičnega odtisa. Spodbujali bomo izboljšanje upravljanja zalog z namenom zmanjšanja neprodanih ali vrnjenih izdelkov, njihovega ponovnega umeščanja v dobavne verige ter podaljševanja njihove življenjske dobe. Podprli bomo rešitve, ki omogočajo učinkovit nadzor nad dobavno verigo in celovito vrednotenje vpliva izdelkov in storitev. Izvajali bomo ukrepe za povečanje deleža uporabe recikliranih materialov v določenih proizvodih (npr. gradbenih materialih, embalaži). Podpirali bomo širitev pravic potrošnikov do popravila naprav v ključnih skupinah. Sistemsko bomo podpirali vse druge prioritete ukrepe v okviru akcijskega načrta krožnega gospodarstva.

ZA! Učinkovit digitalni prehod

Sofinancirali bomo ciljno usmerjene programe digitalnega prehoda podjetij in podjetnikov ter gradnje kompetenc zaposlenih na tem področju. Z uvedbo modelov za enostavno izmenjavo in souporabo resursov med gospodarstvom ter javnim in zasebnim raziskovalno-inovacijskim ekosistemom bomo razširili dostop do dobrin ter storitev, ki omogočajo tehnološki preboj in inovacije ter pretok izkušenj. S tem bo zeleni in digitalni prehod slovenskih podjetij hitrejši in učinkovitejši.

ZA! Podatkovno odličnost

S pomočjo namenskih javnih razpisov, ki bodo sofinancirani tudi iz namenskih sredstev EU, bomo spodbujali investicije v razvoj in uvedbo varnih rešitev za zbiranje velikih količin podatkov, njihovo analiziranje in pretvarjanje v koristne informacije. Razpisi bodo spodbujali uporabo podatkov za krožne in druge inovativne modele gospodarstva prihodnosti.

ZA! Spodbujanje primerjalnih in konkurenčnih prednosti Slovenije

S podpiranjem podjetniških aktivnosti, zelenega in digitalnega prehoda ter zagotavljanjem stabilnega poslovnega okolja za delovanje podjetij bomo spodbujali razvoj njihovih primerjalnih prednosti in prispevali k sistemskemu povečanju sposobnosti dolgoročnega

razvoja in rasti ter mednarodne konkurenčnosti slovenskega gospodarstva in posledično celotne družbe.

ZA! Zeleni destinacijski turizem

Država bo pripravila ustrezno strokovno podprto strategijo upravljanja s svojim turističnim premoženjem. Spodbujali bomo vlaganje sredstev v infrastrukturo, ki ima minimalne negativne učinke na okolje (npr. kolesarske in sprehajalne poti, športni parki, rekreacijske površine itn.). Javna sredstva bomo usmerjali v turistične segmente z visoko dodano vrednostjo, ki zaposlenim omogočajo dostojno življenje in so sprejeti v lokalni skupnosti. Podprli bomo destinacijski turizem (npr. poslovni, športni, kulturni, gastronomski in zdravstveni turizem), ki ima jasno določen profil turistov ter najvišjo dodano vrednost.

ZA! Zelene prehranske dobavne verige

Lokalnim kmetovalcem bomo omogočali večjo dostopnost možnosti prodaje pridelkov lokalnemu prebivalstvu. S tem bodo dobavne verige bistveno skrajšane, ljudje bodo dobili dostop do kakovostnih slovenskih pridelkov, kmetje pa bodo dobili pomemben alternativen prihodek, s katerim bodo neodvisni od velikih trgovcev z nizkimi odkupnimi cenami.

ZA! Učinkovito uporabo sredstev EU kot ključne razvojne podpore našim podjetjem

Vzpostavili bomo centralni servis za podporo podjetjem, lokalnim skupnostim in ostalim deležnikom pri obveščanju o razpoložljivih sredstvih, pri pripravi in prijavi na projekte ter črpanju sredstev iz skladov EU. Poenostavili in poenotili bomo tudi postopke pri izvajanju kohezijske politike.

ZA! Slovenščino kot pomemben jezik digitalnih rešitev

Z razvojem slovenske znanstvene diplomacije bomo poskrbeli, da bo slovenščina ostala pomemben jezik v vmesnikih vseh ključnih programskih rešitev. Podpirali bomo jezikovno in drugo lokalizacijo naprednih digitalnih storitev in rešitev.

ZA! Mobilnost visokokvalificirane delovne sile

Poenostaviti je potrebno postopke za zaposlovanje visoko kvalificiranih delavcev iz tujine in uvesti digitalne vizume za vse, ki bi želeli priti delati v Slovenijo.

6. INFRASTRUKTURA IN TRAJNOSTNA MOBILNOST

Brez učinkovite infrastrukture ni uspešnega in mednarodno konkurenčnega gospodarstva. Zato bomo domišljeno razvijali cestno in železniško infrastrukturo, a ob tem upoštevali tudi načela prehoda v zeleno družbo. Z namenom spodbujanja turistične dejavnosti in gospodarskega sodelovanja bomo spodbujali zagotovitev letalskih povezav s ključnimi destinacijami. Za uspešno delovanje v digitalni družbi morajo biti državljanom in podjetjem na voljo učinkovite in dostopne telekomunikacijske storitve, zlasti podatkovni prenos visokih kapacitet.

Evropska kohezijska sredstva so naša glavna razvojna sredstva. Prav zato je ključno, da jih znamo pravilno izkoristiti, predvsem pa ciljno usmeriti v tista področja, ki bodo omogočala zeleni prehod, digitalizacijo in rast dodane vrednosti slovenskega gospodarstva. Zato bomo poenostavili in poenotili postopke izvajanja kohezijske politike, optimizirali njeno izvajanje, hkrati pa podjetjem, lokalnim skupnostim in ostalim deležnikom zagotovili najboljši servis glede informiranja in pomoči pri njihovem pridobivanju.

Zato moramo:

- Preučiti možnosti vzpostavitve telekomunikacijske infrastrukture kot javne dobrine.
- Bistveno povečati vlaganja v železniško infrastrukturo.
- Zagotoviti kakovostno cestno infrastrukturo in izkoristiti njene maksimalne kapacitete.
- Podpreti razvoj trajnostne mobilnosti.
- Spodbujati vzpostavitev letalskih povezav s ključnimi destinacijami.
- Poenostaviti in poenotiti postopke pri izvajanju kohezijske politike.

ZA! Proaktivno vlogo države pri uvajanju novih tehnologij

Nova interdisciplinarna ekipa bo vladi nudila ustrezno podporo za hitro implementacijo regulatornih rešitev v povezavi z novimi digitalnimi tehnologijami.

ZA! Digitalizacijo znanja in kulture naše skupnosti

Posodobili bomo trenutne servise za digitalno izposajo (Cobiss) ter jih nadgradili z novimi funkcionalnostmi (npr. izposoja ali nakup e-knjige). Nadgrajena platforma bo ponujala tudi dodatne strokovne, izobraževalne in kulturne vsebine (npr. arhivske vsebine NUK, posnetke gledaliških predstav, strokovne članke itn.) ter zagotavljala brezplačen dostop do teh vsebin za državljanke in podjetja.

ZA! Pametna mesta in podeželske skupnosti

V luči zagotavljanja podatkovne odličnosti ter uvajanja tehnologij prihodnosti želimo lokalni samoupravi zagotoviti primerna sredstva za zbiranje in obdelavo podatkov za lažje, hitrejše, optimalno odločanje, zlasti pri prostorskem urejanju.

ZA! Povezano Slovenijo

Proučili bomo možnost vzpostavitve telekomunikacijskih povezav kot javne dobrine.

ZA! Učinkovito uporabo sredstev EU kot ključne razvojne podpore našim podjetjem

Vzpostavili bomo centralni servis za podporo podjetjem, lokalnim skupnostim in ostalim deležnikom za obveščanje o razpoložljivih sredstvih, pripravi projektov in črpanju sredstev iz skladov EU. Poenostavili in poenotili bomo tudi postopke pri izvajanju kohezijske politike.

ZA! Elektrifikacijo prometa

Pospeševali bomo elektrifikacijo in digitalizacijo prometa skozi spodbujanje zamenjave voznega parka, pametne in ustrezno hitre polnilne infrastrukture, uporabniku prijaznih storitev in pametne mobilnosti s poudarkom na urbanih območjih. Uvedli bomo nizkoemisijske cone in regulirali pretočnosti območij. Zahtevali bomo opremljanje novogradenj in prenovljenih stavb z ustrezno polnilno infrastrukturo.

ZA! Pospešen razvoj železnic in zeleno železniško logistiko

Podprli bomo razvoj železnic s posebnim poudarkom na razvoju uporabnih hitrih železniških povezav med večjimi mesti, med primestnimi naselji in večjimi mesti ter čezmejne povezave med večjimi mesti v širši regiji. Med prednostnimi nalogami države mora biti izgradnja dvotirne proge do Luke Koper po obstoječi trasi Divača-Koper. Poleg tega je treba še naprej posodabljati železnice s ciljem povečanja železniškega tovornega prometa. Naš cilj je doseči, da bo večina tovora na daljše in srednje dolge razdalje pripeljana po tirih in ne po cesti. Železniška vozlišča ter lokalni industrijski tiri bodo ponovno postali del prostorskega načrtovanja.

ZA! Učinkovit cestni transport

Zagovarjamo dokončanje tretje razvojne osi. Poskrbeti moramo za maksimizacijo kapacitet slovenskega cestnega omrežja. V urbaniziranih predelih lahko obstoječe kapacitete bistveno povečamo z uvedbo realnih alternativ avtomobilu ob povečanju varnosti ranljivih udeležencev – pešcev in kolesarjev.

ZA! Javni potniški promet

Spodbujali bomo rabo javnega potniškega prometa, in sicer z uskladitvijo voznih redov, poenotenjem shem in informacijskimi sistemi (več v poglavju Mladi ste naša prihodnost). Uvedli bomo zeleno vozovnico za cenejše in okolju prijazne prevoze uporabnikov ter spodbujali uporabo okolju bolj prijaznih prevoznih sredstev.

ZA! Alternativne oblike mobilnosti

Podprli bomo razvoj kolesarjenja in sopotništva. Umeščanje kolesarskih poti bomo spodbujali z doslednim izvajanjem dobrih urbanističnih praks (več v poglavju Policentričen regionalni razvoj in razvojna prostorska politika). Kolesarji potrebujejo predvsem varno okolje in

kakovostno infrastrukturo. Veliko priložnost vidimo v povečanju mobilne avtonomije mladih (več v poglavju Mladi ste naša prihodnost) in dostopnosti invalidov (več v poglavju Za življenje brez ovir). Spremenili bomo način povračil stroškov prevoza na delo in potnih stroškov s poudarkom spodbujanja okolju prijaznih oblik prevozov. Podpirali bomo razvoj avtonomne mobilnosti.

ZA! Letalske povezave v Sloveniji

Pripravili bomo analizo, ki bo ugotovila smiselnost podpore zagotavljanju povezav s ključnimi destinacijami pod ekonomsko upravičenimi pogoji.

7. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Zavedamo se, da morajo vsi deli družbe delovati odgovorno do vseh ostalih in do zanamcev. Gospodarstvo se mora zavedati, da je del širšega družbenega in naravnega okolja, ki prispeva k njegovemu delovanju in se mora zato do njega vesti odgovorno. Prav tako se mora država vesti odgovorno do državljanov, gospodarstva in svojega premoženja. Vsi državljani in vsi deležniki v naši družbi morajo imeti enake možnosti in enake priložnosti za uresničevanje svojih ciljev, dostojno življenje in aktivno družbeno udejstvovanje. Visoka etika v vseh segmentih družbe je predpogoj za v prihodnost usmerjeno odgovorno vedenje, ki bo našim zanamcem omogočilo življenje v čistem naravnem okolju in blaginji.

Zato moramo:

- Zagotavljati preglednost in vzpostaviti standarde izvajanja okoljskih, socialnih in upravljavskih načel (ESG) pri investiranju podjetij in v podjetja.
- Stimulativno urediti delavsko solastništvo ter vzpostavitev alternativnih lastniških modelov.
- Podpirati kvotne sisteme za zagotavljanje uravnotežene spolne zastopanosti v organih vodenja in nadzora v zasebnem in javnem sektorju.
- Uvesti strožje ukrepe za preprečevanje družbeno škodljivih ravnanj gospodarskih subjektov.
- Zagotoviti pregledno in smiselno upravljanje državnega premoženja.
- Poskrbeti za ustrezne kompetence upravljavcev državnega premoženja, ki ne bodo temeljile na politični pripadnosti, temveč na njihovi sposobnosti.

ZA! Spoštovanje vseh deležnikov pri poslovnem delovanju

Zagotovili bomo preglednost in vzpostavitev standardov izvajanja okoljskih, socialnih in upravljavskih načel (ESG) pri investiranju podjetij in v podjetja.

ZA! Udeležbo zaposlenih v dosežkih kapitala

Uvedli bomo stimulativno obdavčitev prejemkov zaposlenih v obliki delnic in deležev podjetij ter udeležbo zaposlenih v dobičku, kar bo spodbujalo delavsko lastništvo, kapitalske trge in podjetniško delovanje.

ZA! Več žensk na vodilnih položajih

Spremenili bomo področno zakonodajo in uvedli obvezen minimalni delež žensk v vodstvenih ter nadzornih položajih podjetij. Enaka pravila bodo veljala tako v javnem kot zasebnem sektorju.

ZA! Preprečevanje družbeno škodljivih ravnanj gospodarskih subjektov

Uvedli bomo strožje ukrepe za preprečevanje družbeno škodljivih ravnanj gospodarskih subjektov zlasti na področju nepravilnega zaposlovanja in okoljskega obremenjevanja.

ZA! Učinkovito upravljanje državnega premoženja

Prenovili bomo strategijo upravljanja državnega premoženja. Pri tem bomo upoštevali spremenjene (geo)strateške okoliščine in druge dejavnike. Jasno bo treba določiti politiko upravljanja državnega premoženja glede na namen uporabe premoženja. Poskrbeli bomo za zmanjšanje vpliva politike pri aktivnem upravljanju premoženja in profesionalizirali korporativno upravljanje. Poskrbeti bo treba tudi za ustrezne kompetence upravljalcev državnega premoženja, in sicer z uvedbo zahtevanih minimalnih kompetenc za ključne kadre na področju upravljanja državnega premoženja. Prilagodili bomo tudi sistem nagrajevanja uspešnih upravljalcev.

Zdravje

ZDRAVJE

Vsem prebivalcem Sloveniji bomo zagotovili zdravstveno oskrbo najvišje kakovosti ob pravem času in čim bližje doma, upoštevajoč njihove potrebe in želje, ob tem pa bomo porabili ravno toliko virov, kot jih je na voljo. Hkrati je treba omogočiti javnozdravstvene programe za preprečevanje bolezni in izobraževanja o zdravem življenjskem slogu. Zdravje je ena najpomembnejših vrednot človeka in je opredeljeno kot stanje telesnega, duševnega in socialnega blagostanja, ne le odsotnost bolezni ali napake. Sodobna definicija opredeljuje zdravje kot celostno dinamično ravnovesje telesnih, duševnih, čustvenih, duhovnih, osebnih in socialnih prvin, ki se kaže v zmožnosti neprestanega opravljanja funkcij in prilagajanja okolju. Zdravje in skrb zanj ni le v interesu posameznika, medicinskih strok ali institucij zdravstvenega varstva, marveč odgovornost celotne skupnosti. Javno zdravstvo je pravica ljudi, pacientov do zdravljenja, ko ga potrebujejo. Zdravljenje mora biti pravočasno, strokovno, ustrezno in varno. Pacient se mora počutiti varnega (zaupanje v strokovnost) ter biti deležen pravočasne obravnave (pregled, diagnostična obravnava in zdravljenje) glede na njegovo zdravstveno stanje. Slovensko zdravstvo bo kakovostno, varno, dostopno in transparentno javno zdravstvo po meri pacienta. Zdravstveni sistem mora zagotavljati dostopnost do kakovostnih javnih zdravstvenih storitev v realnem času za vse državljane. Ključna težava slovenskega zdravstva je neurejen sistem, ki onemogoča kakovostno delo.

Temeljne prioritete v zdravstvu so:

- boljša dostopnost do zdravstvenih storitev na vseh ravneh,
- transparentno in stimulatивно financiranje,
- ekonomična nabava zdravstvenega materiala, zdravil in opreme,
- ureditev razmerij in pogojev za delo poklicnih skupin v zdravstvu,
- medgeneracijska solidarnost in odgovornost pri dolgotrajni oskrbi.

Program zdravstva je sestavljen iz dveh delov, ki potekata časovno vzporedno.

V prvem delu bomo takoj zagotovili bistveno boljšo dostopnost do zdravstvenih storitev v obstoječem zdravstvenem sistemu. Takoj bomo uredili razmere na primarnem zdravstvenem nivoju, skrajšali čakalne dobe za vse zdravstvene storitve, dosegli bomo večjo in boljšo izkoriščenost zdravstvene infrastrukture, optimizirali bomo porabo javnih sredstev in zagotovili transparentno poslovanje.

V drugem delu bomo skozi nadzor, analize, informacije, objektivne podatke ter širok družbeni dialog pripravili nov, moderen Zakon o zdravstvenem sistemu v Sloveniji najkasneje 18 do 24 mesecev po začetku mandata.

Tako bomo zagotovili depolitizacijo zdravstva v Sloveniji in dobili moderen zdravstveni sistem, kjer je pacient v središču sistema, denarni tok sledi opravljenim storitvam, vsi podatki so dostopni v modernem skupnem informacijskem sistemu.

PRVI DEL:

REŠEVANJE TRENUTNIH TEŽAV

- 1. IZHODNA COVIDNA STRATEGIJA
- 2. INTERVENTNI ZAKON O ZDRAVSTVU

1. IZHODNA COVIDNA STRATEGIJA

Zastavili bomo drugačno, regionalno usklajeno strategijo obravnave covidnih bolnikov tako, da umestimo zdravljenje covid-19 v obstoječi zdravstveni sistem in enakovredno obravnavamo vse paciente. V skladu s kriznim komuniciranjem bomo utrdili pravilno, pozitivno komunikacijo in oblikovali drugačno „krovno krizno multidisciplinarno strokovno skupino“. Ta skupina mora pripraviti nabor ukrepov za obvladovanje epidemije na osnovi temeljite analize napak med epidemijo covid-19, na tej osnovi bodo ustanovljene regionalne „covidne“ skupine. Opredeljen bo drugačen način obravnave in zdravljenja covidnih bolnikov tako, da bo zdravstveni sistem deloval nemoteno in se ne bo ustavljalo izvajanja zdravstvenih storitev.

Zato moramo:

- Celovito revidirati Zakon o nalezljivih boleznih (ZNB).
- Poskrbeti za rehabilitacijo bolnikov s postcovidnim sindromom (dolgi covid-19).
- Več pozornosti usmeriti v paciente z znaki hujših bolezni, ki v času epidemije covid-19 niso dobili pravočasne in ustrezne oskrbe.
- Povečali bomo osveščenost o zdravju in bolezni ter izboljšali zdravstveno pismenost.

ZA! Podpore zakonu o nalezljivih boleznih (ZNB), ki ga je pripravila civilna družba ob sodelovanju s stroko

Sprememba ZNB ne sme temeljiti samo na popravkih in predlogih pravne stroke, ampak ga mora oblikovati multidisciplinarna skupina za pripravo strokovnih predlogov. ZNB mora postaviti ustrezno institucionalno strukturo, ki bo poskrbela za spoštljivo komunikacijo z ljudmi. Zgolj tako lahko ljudem predstavimo, da je cepljenje proti covidu-19 prednost, ki prispeva k boljši kakovosti življenja in za katero se državljani sami odločajo. Vsi preventivni ukrepi zoper širjenje okužbe vključno s cepljenjem bodo morali biti podprti z znanstvenimi dokazi, ustrezno časovno omejeni in prilagojeni resnosti epidemiološke situacije in klinične slike nalezljive bolezni. V ta namen bomo kot osnovo vzeli zakon, ki ga je že pripravila Pravna mreža za varstvo demokracije v sodelovanju s stroko.

ZA! Rehabilitacijo prebolewnikov covid-19

Prebolewnike covid-19, ki imajo zaradi bolezni dolgotrajne posledice, moramo ustrezno rehabilitirati. Pripraviti moramo nove programe za zmanjševanje stresa, specifične vaje, različne oblike terapij in poklicno rehabilitacijo.

ZA! Sanacijo škode, ki je nastala z delno ustavitvijo izvajanja zdravstvenih storitev

Ministrstvo za zdravje bo oblikovalo krizno skupino, ki bo v najkrajšem možnem času pripravila operativni načrt za nadomestitev zamud na področju zdravstvenih storitev, ki so bile v zadnjih dveh letih večkrat ustavljene ali zmanjšane. Posebno pozornost bomo usmerili k potencialnim skupinam ljudi, ki imajo tveganje za nastanek hujših bolezni (zgodnja odkrivanja rakavih obolenj).

2. INTERVENTNI ZAKON O ZDRAVSTVU

Več kot 120.000 ljudi je brez dostopa do primarnega zdravstva, kar zahteva takojšnje ukrepanje. V interventnem zakonu bomo razbremenili družinske zdravnike in druge zdravnike, ki delajo v primarnem zdravstvenem varstvu, s čimer se bo povečala dostopnost do osebnega zdravnika. S tem želimo skrajšati čakalne vrste na vseh nivojih, racionalizacijo stroškov zdravstva kot celote, dvig zanimanja za družinsko medicino, doseči razbremenitev administrativnih nalog, ohranitev javne mreže na primarni ravni in krepitev njene vloge v zdravstvenem sistemu.

Zato moramo:

- Uveljaviti in ovrednotiti standarde in normative v zdravstvu.
- Debirokratizirati in digitalizirati zdravstveni sistem s poudarkom na primarnem zdravstvu.
- Ustrezno nadzirati vodenje državnih in občinskih zdravstvenih ustanov.
- Takoj dodatno finančno stimulirati medicinski kader.
- Urediti nadzor plačnika nad financiranjem opravljenih zdravstvenih storitev.

ZA! Posodobljene standarde in normative v zdravstvu

Na podlagi ugotovitev revizije Računskega sodišča o Skrbi za učinkovit vstop zdravnikov na trg dela ter drugih relevantnih podatkov bomo v interventnem zakonu ustrezno opredelili poklicne standarde ter normative zdravnikov in ostalega zdravstvenega osebja na različnih ravneh zdravstvenega sistema. Ukinili bomo sočasno delo zdravnikov na več deloviščih ter pripravili dodatne spodbude za medicinski kader.

ZA! Takojšnje skrajšanje čakalnih dob

Na podlagi Interventnega zakona o zdravstvu bomo sprejeli Aneks k Splošnemu dogovoru, v katerem bo določeno, da se vse storitve plačujejo po opravljenih storitvah. Storitve lahko opravijo vsi izvajalci, ki se prijavijo v sistem. Zaradi ogromnega števila ljudi, ki nimajo primerne oskrbe, je treba aktivirati vse potenciale zdravstvenega sistema, ki so na voljo. Vsi zdravniki, ki so sposobni izvesti storitve, lahko konkurirajo za izvedbo, pri čemer je treba določiti in upoštevati pravila izvajanja „javnih zdravstvenih storitev“. Ukrep bi veljal začasno, torej do upada čakalnih vrst na dopustno raven.

ZA! Učinkovitejšo izrabo medicinske opreme

Izkoristiti je treba vse kapacitete, ki jih ustanove imajo tako na ravni kadra kot proste opreme. Zasedovali bomo načelo, da morajo biti storitve opravljene kakovostno, in določili ustrezen nadzor nad opravljenimi storitvami.

ZA! Debirokratizacijo in digitalizacijo zdravstvenih storitev

Z uvedbo domišljenih digitalnih orodij bomo posodobili obstoječe sisteme ter jih integrirali v nov enovit sistem na vseh ravneh zdravstva. Naša prioriteta interventnega zakona bo elektronska debirokratizacija zdravstvenega sistema.

ZA! Nadzor plačil javnih storitev

Ministrstvo za zdravje bo v sodelovanju z zdravstvenimi zavarovalnicami in Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije vzpostavilo ažurni sistem za vsakodnevno sporočanje podatkov o finančni realizaciji posameznih programov po različnih nosilcih javne zdravstvene mreže. Na podlagi rezultatov bodo po potrebi sprejeti začasni ukrepi za odpravo zaznanih anomalij zlasti v primerih zaostankov pri opravljanju storitev.

DRUGI DEL:

POGLED V PRIHODNOST – MODEREN ZAKON O ZDRAVSTVENEM SISTEMU V SLOVENIJI

1. UREDITEV PACIENTOVIH PRAVIC
2. IZVAJANJE ZDRAVSTVENIH STORITEV
3. FINANCIRANJE ZDRAVSTVENEGA SISTEMA
4. KADRI V ZDRAVSTVU
5. DOBRO UPRAVLJANJE ZDRAVSTVENEGA SISTEMA
6. DOLGOTRAJNA OSKRBA
7. PALIATIVNA OSKRBA
8. DUŠEVNO ZDRAVJE
9. ZDRAVSTVENA PREVENTIVA
10. ALTERNATIVNA MEDICINA

1. UREDITEV PACIENTOVIH PRAVIC

Poskrbeti moramo za ustrezno varovanje pacientovih pravic. Vsak si zasluži hitro, strokovno ter celovito obravnavo znotraj našega zdravstvenega sistema. Prepoznavamo pomembno vlogo pro bono ambulant, zato želimo njihovo delovanje ustrezno umestiti v javnozdravstveno mrežo. Posebno skrb bomo posvetili tudi vsem z redkimi boleznimi, ki zaradi dragih zdravil pogosto ne pridejo do zdravljenja, ki bi jim lahko olajšalo ali celo rešilo življenje. V Gibanju Svoboda se zato zavzemamo za bolj zavzeto varovanje pacientovih pravic in zdravstveno oskrbo za vse ljudi ne glede na redkost njihovih bolezni.

Zato moramo:

- Poskrbeti za ustrezno varovanje pacientovih pravic.
- Urediti delovanje pro bono ambulant.
- Poskrbeti tudi za tiste z najredkejšimi boleznimi.

ZA! Ustrezno ustanovitev Urada pacientovih pravic

Trenutno institut varuha pacientovih pravic ni urejen v institucionalnem pomenu, kar varuhu ne daje dovolj moči. Zato bomo ustanovili Urad pacientovih pravic, ki bo financiran iz državnih virov in voden po regionalnem vzorcu. Zagotavljal bo boljše zakonsko varstvo pacientov.

ZA! Ureditev pro bono ambulant

Pro bono ambulante ne smejo več delovati na podlagi prostovoljnih prispevkov ter dobre volje zdravnikov, ampak morajo postati del javne zdravstvene mreže. Pro bono ambulante moramo vključiti v enotni informacijski zdravstveni sistem, saj bomo s tem pridobili podatke o številu ljudi brez ustreznega zdravstvenega zavarovanja.

ZA! Sklad za izjemne primere

Nekatere redke bolezni zahtevajo drago zdravljenje v tujini. V preteklih letih je bilo področje povsem nenaslovljeno, zato so ljudje velikokrat zbirali donacije za zagotovitev zdravljenja. To ni primerna rešitev, zato predlagamo oblikovanje sklada za izjemne primere (redke bolezni, operacije v tujini, druga mnenja v tujini).

2. IZVAJANJE ZDRAVSTVENIH STORITEV

Mreža javnih zdravstvenih storitev trenutno ni urejena na zadovoljiv način, saj vsi prebivalci nimajo enake možnosti dostopa do vseh storitev. Zato je treba dostop do kakovostnega zdravstvenega sistema urediti tako, da bodo imeli vsi prebivalci enake možnosti zdravljenja. Poseben poudarek bomo namenili gradnji kakovostne zdravstvene infrastrukture, ki omogoča boljše delovne pogoje za zdravstvene delavce ter bolj kakovostno obravnavo bolnikov. S tem bomo bistveno dvignili tudi uspešnost opravljenih zdravstvenih storitev.

Zato moramo:

- Urediti mrežo izvajanja javnih zdravstvenih storitev.
- Bolje opredeliti minimalne pogoje dela v zdravstvu.
- Povečati izkoriščenost medicinske opreme.
- Poenotiti informacijske sisteme v zdravstvu.
- Urediti hitro in nujno medicinsko pomoč.

ZA! Bolje organizirano mrežo javnih zdravstvenih storitev

Zagovarjamo regionalno načelo na ravni primarne in sekundarne zdravstvene mreže. Potrebujemo urejeno mrežo, ki bo omogočila trajni dostop do izvajalcev zdravstvenih storitev, programov, zdravstvenega kadra in drage medicinske opreme. Pri organizaciji te mreže bomo izhajali iz podatkov o opravljenih pregledih, preiskavah in posegih na posamezno bolnišnico in na zdravnika/tim in jih primerjali s priporočenimi smernicami.

ZA! Določitev minimalnih pogojev dela

Na vseh ravneh zdravstva bomo opredelili boljše materialne in prostorske standarde dela v zdravstvu. Pri tem bomo sledili tudi tujim primerom dobrih praks, kjer z inovativnimi arhitekturnimi rešitvami z obliko zdravstvene ustanove dvigajo kakovost bivanja bolnikov ter s tem tudi izboljšajo rezultate poteka zdravljenja.

ZA! Poenotenje informacijskih sistemov slovenskega zdravstva

Uvedli bomo enotni informacijski sistem v zdravstvu na primarnem, sekundarnem in terciarnem nivoju. V informacijski sistem bomo vključili tudi vse zasebne izvajalce, ki izvajajo javne zdravstvene storitve. Tako bomo zagotovili ustrezno raven podatkovne odličnosti celotnega zdravstva in pridobili podatke o dejanskih čakalnih dobah znotraj zdravstvenega sistema. Posebno pozornost bomo namenili enostavni uporabniški izkušnji tako za paciente kot zdravstveni kader.

ZA! Povečanje izkoriščenosti medicinske opreme

V Zakonu o zdravstvenem sistemu bomo jasno opredelili ukrepe za povečanje izkoriščenosti medicinske opreme. S pomočjo enotne digitalne platforme za celoten zdravstveni sistem bomo paciente lažje usmerjali v zdravstvene ustanove, kjer sta na voljo prosta medicinska oprema ter kader.

ZA! Urejen sistem nujne in hitre medicinske pomoči

Z določitvijo jasnih kompetenc in zdravstvenih storitev bomo uredili enotno delovanje in financiranje vseh urgentnih centrov (UC) v Sloveniji. Sistemsko bomo načrtovali rešitev dejavnosti helikopterskega reševanja v Sloveniji (HNMP). Pri tem bomo izhajali iz predpisov EU ter sledili načelu enakomerne časovne in regionalne pokritosti s HNMP.

3. FINANCIRANJE ZDRAVSTVENEGA SISTEMA

Dobro delujoč zdravstveni sistem zahteva stabilno financiranje. Zato moramo na eni strani zagotoviti zadostne javnofinančne vire, na drugi pa poskrbeti za čim višjo raven javnega zdravja. Ustrezno financiranje bomo uredili z zadostnim proračunskim financiranjem in drugimi javnofinančnimi viri za zdravstvene storitve. Pri javnem zdravju nas čaka več izzivov. Poskrbeti moramo za čim manj nedopustnih čakalnih dob, zaradi katerih se ljudem bolezensko stanje poslabša. Takšne čakalne dobe zdravstveni sistem še dodatno obremenjujejo, povečuje pa se tudi tveganje za nove zdravstvene zaplete. V Gibanju Svoboda verjamemo, da je zdravstvo vrednota, ki si zasluži primerno višino javnega financiranja.

Zato moramo:

- Preoblikovati dopolnilno zdravstveno zavarovanje.
- Urediti nadzor nad plačevanjem zdravstvenih storitev.
- Zagotoviti primeren obseg javnih sredstev za financiranje vseh zdravstvenih storitev.
- Racionalizirati administrativno obremenjujoče postopke v zdravstvenem sistemu.
- Zagotoviti učinkovitejše financiranje nadomestila za bolniško odsotnost.
- Zagotoviti zdravljenje po meri pacienta.
- Preoblikovati sistem financiranja našega zdravstva.
- Na področjih s predolgimi čakalnimi dobami moramo dodatno spodbuditi izvajalce zdravstvenih storitev.

ZA! Preoblikovanje dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja

Preoblikovali bomo dopolnilno zdravstveno zavarovanje (DZZ), ko bomo v okviru doseženega širokega družbenega konsenza zagotovili način zbiranja 600 milijonov letno in jih opredelili kot javna sredstva za zdravstvo.

ZA! Več nadzora nad plačevanjem zdravstvenih storitev

Zavod za zdravstveno zavarovanje (ZZZS) in zdravstvene zavarovalnice morajo bolj proaktivno pristopiti k nadzoru vseh zdravstvenih storitev. ZZZS mora postati aktivni plačnik in nadzornik plačila zdravstvenih storitev.

ZA! Več nadzora nad financiranjem nadomestila za bolniško odsotnost

Zavod za zdravstveno zavarovanje (ZZZS) si mora prizadevati, da se bolniški staleži skrajšujejo. Skrajšati je treba tudi postopke za oceno delazmožnosti.

ZA! Ustrezno financiranje zdravstvenih storitev

Za javne zdravstvene storitve (varstvo pri delu, paliativna oskrba, del storitev dolgotrajne oskrbe, storitve preventivne dejavnosti) moramo nameniti več sredstev kot jih sedaj namenjamo. Doseči želimo 10 % višine BDP za javno zdravstvo. V ta namen bomo preučili vključitev več različnih virov, med katerimi so tudi proračunska sredstva. Zdravstvene storitve se morajo financirati glede na potrebe bolnikov, zato moramo denar usmerjati glede na čakalne dobe posameznega zdravstvenega programa.

ZA! Sistemsko preoblikovanje financiranja zdravstvenih storitev

Opustiti moramo obstoječi sistem točkovnega plačevanja storitev in vpeljati moderen princip plačevanja opravljenih storitev po sistemu Skupin primerljivih primerov (SPP) za vse hospitalne in vse ambulantne zdravstvene storitve. Treba je tudi določiti temeljne kvote potrebnih storitev na državnem nivoju v javnem zdravstvenem sistemu.

4. KADRI V ZDRAVSTVU

V Gibanju Svoboda se zavedamo, da je velik del težav v zdravstvu povezan s kadrovskimi težavami. Veliko zaposlenih za svoje delo v zdravstveni mreži ne prejme pravičnega plačila. Nekateri to kompenzirajo z delom v zasebnih organizacijah ali nepregledno množico različnih dodatkov. Sistem je posledično vse manj transparenten ter vse bolj neučinkovit, kar znižuje zaupanje javnosti ter vseh ostalih relevantnih deležnikov v celotno javno zdravstvo. Reševanje kadrovske problematike je zato med pomembnejšimi javnozdravstvenimi prioritetami. Med pomembnimi ukrepi vidimo tudi bolj sistematično ureditev položaja zaposlenih v zdravstveni negi, ki so pomembni, a pogosto spregledani kader v našem zdravstvenem sistemu. Trenutno prav ta kader zaradi slabih pogojev dela ter plačila pospešeno odhaja v tujino, kar lahko že na krajši rok močno oteži delovanje celotnega zdravstvenega sistema. V Gibanju Svoboda menimo, da slovenski zdravstveni sistem nujno potrebuje drugačno kadrovsko politiko. Velik neizkoriščen potencial vidimo v kadrovskem štipendiranju zdravstvenega kadra, ki bi posebno na srednjih šolah spodbudila večje zanimanje za različne zdravstvene programe.

Zato moramo:

- Zagotoviti sistemski pristop k načrtovanju in upravljanju kadra.
- Urediti stimulativne pogoje dela.
- Urediti razmere za delo pri kadru zdravstvene nege.
- Spodbuditi dodaten vpis v izobraževalne programe preko kadrovskega štipendiranja.

ZA! Pravično plačilo zdravstvenega kadra

V okviru temeljite prenove obstoječega plačnega sistema javnih uslužbencev se bomo opredelili do možnosti izločitve plač celotnega zdravstvenega kadra iz sistema plač javnih uslužbencev. Odpravili bomo porušena plačna nesorazmerja in nagrajevali motivacijo ter rezultate dela.

ZA! Izboljšanje delovnih pogojev

Uvedli bomo krajši in fleksibilnejši delovni čas za vse kategorije zaposlenih v zdravstvu. Spodbujali bomo tudi integracije zdravstvenih delavcev in njihovih družinskih članov v okolje, v katerem opravljajo delo, z dostopnejšimi vrtci, šolami in stanovanji za mlade zdravnike itd. Ukrepi bi potekali v tesnem sodelovanju z lokalnimi skupnostmi.

ZA! Krepitev primarnega zdravstva

Okrepili bomo pristojnosti primarne ravni zdravstva (predvsem zdravnikov družinske medicine), ki morajo postati osnovni steber zdravstvenega sistema in tako zmanjšati trenutni pritisk na sekundarno raven. Z razbremenitvijo zdravnikov ter zaposlitvijo dodatnega kadra bomo omogočili, da zdravniki na primarni ravni zaradi časovnih stisk pri obravnavah

pacientov ne bodo prehitro pošiljali na preiskave v sekundarno zdravstvo, ampak že na primarni ravni postavili primerno diagnozo ter odločili o poteku zdravljenja.

ZA! Kadrovske štipendiranje zdravstvenega kadra

Zdravstveni sistem mora uvesti sistem kadrovskega štipendiranja na področju vseh zdravstvenih programov tako v srednjih kot visokih šolah oz. univerzah. V sistemu državnega kadrovskega štipendiranja zdravstvenega kadra vidimo prednosti za vse udeležence. Dijaki in študentje bodo pridobili zadostna sredstva za neoviran študij, ki bo zato bistveno bolj kakovosten. Zdravstveni sistem bo v zameno pridobil visoko usposobljen kader, ki bo že med študijem opravljal delo pri končnem delodajalcu.

ZA! Zagotovitev kadra v zdravstveni negi

S povrnitvijo ugleda poklica, izboljšanjem pogojev dela ter razbremenitvijo administrativnega dela bomo ohranili kader v zdravstveni negi. Zaposlenim v zdravstveni negi moramo omogočiti več izobraževanja in pridobivanja kadrovskega štipendij.

5. DOBRO UPRAVLJANJE ZDRAVSTVENEGA SISTEMA

Velik del težav našega zdravstvenega sistema izhaja iz njegove trenutne organiziranosti in upravljanja. Nejasna ločitev med javnimi (državnimi in občinskimi) izvajalci ter zasebno prakso močno načena transparentnost celotnega zdravstvenega sistema. Nabave medicinske opreme pogosto niso izpeljane skladno s pravili javnega naročanja, upravljanje zavodov pa je velikokrat pod vplivom političnih interesov. V Gibanju Svoboda menimo, da je potrebno upravljanje celotne javne službe zdravstvene oskrbe zastaviti drugače.

Zato moramo:

- Izboljšati učinkovitost vodenja zdravstvenih organizacij.
- Profesionalizirati upravljanje in nadzor zdravstvenih organizacij.
- Ustrezno urediti sistem enotnega naročanja zdravstvenega materiala.
- Poskrbeti za neodvisen nadzor nad kakovostjo zdravstvenih storitev.

ZA! Učinkovitejše vodenje zdravstvenih zavodov

Zavzemamo se za učinkovitejše vodenje in upravljanje državnih in občinskih zdravstvenih zavodov. Naš cilj je učinkovitejša poraba sredstev, racionalizacija poslovanja, boljša organizacija oziroma reorganizacija zdravstvenih zavodov in učinkovitejša izraba obstoječih kapacitet z ustrezno stimulacijo vseh zaposlenih. Pri ukrepih bomo izhajali tudi iz nedavnih ugotovitev Računskega sodišča o učinkovitosti ureditve javne službe.

ZA! Profesionalizacijo upravljanja zdravstvenih zavodov

Na vodilna mesta v zdravstvu bomo imenovali ugledne strokovnjake. Spremenili bomo sedanjo nadzorno vlogo svetov zavodov in skladno z najvišjimi standardi korporativnega upravljanja njihovo funkcijo nadomestili s profesionalnimi nadzorniki. S tem želimo depolitizirati celoten zdravstveni sistem. Vsakodnevno politiko je treba umakniti iz mehanizmov vodenja zdravstvenega sistema.

ZA! Centralizirano javno naročanje zdravstvenega materiala

Zagovarjamo centralizirano naročanje zdravstvenega materiala. Rešitev za trenutni sistem vidimo bodisi v uvedbi enovitega sistema na nacionalni ali regionalni ravni. Cilj bi bil v obeh primerih enak: transparenten in učinkovit model nabave medicinskega materiala, opreme in zdravil. Potrebovali bi tudi nov centralni register o referenčnih cenah zdravstvenega materiala in opreme. Okrepiti bi bilo treba tudi nadzor nad izvajanjem skupnih javnih naročil.

ZA! Politično neodvisen organ, ki bo presojal kakovost zdravstvenega sistema

Potrebujemo jasno vizijo ter prioritizacijo zdravstvenih investicij, ki bodo neodvisne od posameznih lokalnih interesov. Večje investicije morajo biti vodene transparentno, manjše pa morajo biti narejene skladno z dejansko stopnjo potreb vsakega lokalnega območja ter ostalih faktorjev. Zato bomo ustanovili Nacionalno agencijo za razvoj, investicije in kakovost v medicini. Agencija bo neodvisen organ izven neposrednega vpliva politike, njena naloga pa bo prevzeti skrb in nadzor nad kakovostjo in investicijami na nacionalni in regionalni ravni.

6. DOLGOTRAJNA OSKRBA

Epidemija je razkrila ključne pomanjkljivosti dolgotrajne oskrbe v Sloveniji. Nujno moramo urediti področje dolgotrajne oskrbe, saj si vsak državljan ne glede na starost zasluži dostojno življenje. Področje dolgotrajne oskrbe je bilo neupravičeno podvrženo različnim varčevalnim ukrepom ter krčenjem, zato je nujna sistemska ureditev področja in opredelitev dolžnosti deležnikov v sistemu.

Zato moramo:

- Sistemsko urediti dolgotrajno oskrbo.
- Smiselno organizacijsko ločiti različne modele dolgotrajne oskrbe.
- Okrepiti kakovostno izobraževanje za izvajalce dolgotrajne oskrbe.
- Povečati dostopnost in izbirnost zdravstvenih storitev v DSO.
- Dolgotrajno oskrbo zagotoviti vsem, ki jo potrebujejo.

ZA! Ureditev mreže domov za starejše (DSO)

Urediti je treba dolgotrajno oskrbo znotraj mreže javnega zdravstva. Pri tem moramo izhajati iz obstoječe infrastrukture DSO. V okviru dolgotrajne oskrbe je treba določiti tudi kriterije kakovosti za negovalne bolnišnice in negovalne oddelke v DSO ter jim zagotoviti stabilno financiranje. DSO–ji morajo postati bolj kakovostni in dostopnejši (več v poglavju Tretje življenjsko obdobje).

ZA! Jasno ločnico med dolgotrajno oskrbo in geriatrijo

Zaradi specifičnega zdravstvenega stanja starejše populacije je treba narediti jasno razmejitev med geriatričnim zdravljenjem ter dolgotrajno oskrbo. Dolgotrajna oskrba poskuša starejšim čim dlje omogočiti samostojno življenje, pri tem pa pomagajo družinski člani. Geriatrija skrbi za akutno bolne z več bolezenskimi stanji in velikim tveganjem za izgubo avtonomije do te mere, da ne bodo več zmožni samostojnega bivanja v domačem okolju. Oba pristopa imata skupne točke, ki jih je treba poiskati ob sodelovanju različnih strok ter upoštevati v okviru organizacije celostne mreže zdravstvene oskrbe starejše populacije.

ZA! Boljše usposobljen strokovni kader na področju dolgotrajne oskrbe

S posodobitvami izobraževalnih vsebin in vključitvijo zdravstvenega kadra v dodatna usposabljanja želimo zagotoviti več ustrezno usposobljenega zdravstvenega kadra.

ZA! Boljšo preventivo pri starejših

Več starejših želimo vključiti v preventivne programe (več v poglavju Tretje življenjsko obdobje v poglavju Medgeneracijski sporazum).

7. PALIATIVNA OSKRBA

Paliativna oskrba je osnovna pravica vsakega neozdravljivo bolnega in vključuje aktivno celostno obravnavo bolnikov z neozdravljivo boleznijo ter nudi podporo svojcem. V Gibanju Svoboda menimo, da si vsak zasluži tudi dostojen zaključek življenja.

Zato moramo:

- Poskrbeti za večjo regionalno dostopnost paliativne oskrbe.
- Zagotoviti javno mrežo paliativne oskrbe.
- Primerno ovrednotiti program paliativne oskrbe.
- Zagotoviti psihološko pomoč svojcem.

ZA! Ureditev paliativne oskrbe na primarnem nivoju

Po zgledu referenčnih ambulant v primarnem zdravstvu bi organizirali posebne paliativne ambulante, kjer bi strokovni kader vodil redne programe paliativne oskrbe.

ZA! Dostop do paliativne oskrbe ne glede na kraj bivanja

Organizirali bomo mobilne paliativne time, ki bodo omogočili dostop do paliativne oskrbe dostopen vsem ne glede na kraj bivanja.

ZA! Boljše vrednotenje paliativne oskrbe

Revidirali bomo trenutno vrednotenje storitev paliativne oskrbe na vseh ravneh zdravstva ter uredili ustrezno financiranje s strani države.

ZA! Psihološko pomoč svojcem pacientov, ki so vključeni v programe paliativne oskrbe

Vsem svojcem bomo organizirali dostopno psihološko pomoč med potekom paliativne oskrbe in tudi po njenem koncu.

8. DUŠEVNO ZDRAVJE

Duševne motnje so eden glavnih javnozdravstvenih problemov. Skrb za dobro duševno zdravje pomembno vpliva na vsa področja življenja. Motnje razpoloženja (povezane s stresom, depresija, tesnoba) so posledica življenjskega sloga in vplivov okolja. Skupine s povečanim tveganjem za razvoj duševnih motenj so zlasti otroci, mladostniki, starejši, osamljeni, ljudje z družbenega roba. Posledice motenj v duševnem zdravju so duševne, socialne in ekonomske (invalidnost, socialna izoliranost, brezposelnost, dolgotrajne bolniške odsotnosti).

Zato moramo:

- Posodobiti Zakon o duševnem zdravju ter ga uskladiti z načeli naše Ustave.
- Nasloviti problem pomanjkanja ustrezno izobraženih ter kompetentnih kadrov.
- Izboljšati dostopnost do virov pomoči.
- Izboljšati javno zavest o duševnih motnjah.
- Spremeniti psihosocialno paradigmo.

ZA! Ustavno ustrezen Zakon o duševnem zdravju

Skladno z našimi splošnimi usmeritvami glede uresničevanja odločb Ustavnega sodišča (glej poglavje Vladavina prava in pravična skupnost) bomo nemudoma ustrezno dopolnili Zakon o duševnem zdravju.

ZA! Strokovni nadzor ponudnikov storitev na področju duševnega zdravja

Vzpostavili bomo strokovni nadzor nad ponudniki storitev na področju duševnega zdravja. Poskrbeli bomo za boljši nadzor izvajalcev psihoterapevtskih storitev in razmislili o bolj strogih pogojih licenciranja po zgledu iz drugih zahodnih držav (npr. Avstrije, Francije ali Nemčije). Psihoterapevske in psihosocialne svetovalne dejavnosti je treba profesionalizirati skladno z medicinsko paradigmo ter ob tem upoštevati koncept integrativne medicine.

ZA! Dostopnejšo mrežo duševnega zdravja

Organizirali bomo mrežo centrov duševnega zdravja, kjer bo splošna populacija lažje dostopala do specialistov psihiatrov, kliničnih psihologov, licenciranih psihoterapevtov in psihosocialnih svetovalcev. Cilj mreže je bistveno zmanjšati neenakost regionalne dostopnosti do oskrbe duševnega zdravja, posebej pri ranljivih skupinah kot so otroci, mladostniki in starejši. Med priložnostmi vidimo tudi vključevanje specializantov psihiatrije in klinične psihologije za reševanje duševnih motenj pri mladostnikih in mladih odraslih. Vzpostaviti bi bilo treba tudi možnosti družinskih obravnav (tudi na domu).

ZA! Preventivo na področju duševnega zdravja

Spodbujali bomo organizacijo usmerjenih delavnic za osebe z duševnimi motnjami in poskrbeli za boljšo promocijo preventivnega obnašanja na področju duševnega zdravja. S pomočjo spremenjene zdravstvene vzgoje in kontinuiranega osveščanja v medijih moramo detabuizirati in destigmatizirati duševne motnje ter poskrbeti za njihovo prepoznavanje med splošno javnostjo.

9. ZDRAVSTVENA PREVENTIVA

V sklopu javnega zdravstvenega sistema že poznamo dobro delujoče preventivne in presejalne programe (npr. Svit, Dora), ki so bolj urejeni kot v mnogih zahodnih zdravstvenih sistemih. Tovrstne dobre prakse je nujno preseliti tudi na druga področja ter starostna obdobja, saj sta preventiva in skrb za zdravje osnova za preprečevanje bolezni, krepitev in ohranjanje zdravja in podaljševanja življenja. Ključno poslanstvo javnega zdravstvenega sistema je namreč iskanje kolektivnih rešitev za individualne zdravstvene probleme. Obenem je epidemija lažnih zdravstvenih novic razkrila, kako nujno je zdravstveno opolnomočenje prebivalstva z izobraževalnimi programi, ki promovirajo zdrav življenjski slog in ustrezno zdravstveno preventivno zlasti v odnosu do nalezljivih bolezni. V Gibanju Svoboda bomo zato posebno pozornost namenili vsem vrstam zdravstvene preventive.

Zato moramo:

- Razširiti dostopnost preventivnih programov.
- Aktivno preprečevati tveganja za zdravje.
- Spodbujati telesno aktivnost.
- Povečati zdravstveno pismenost.
- Poskrbeti za dodatne izobraževalne vsebine.

ZA! Hitrejše odkrivanje raka

Razširili bomo preventivne in presejalne programe za zgodnje odkrivanje obolenj (vse vrste raka, kardiovaskularne bolezni, sladkorna bolezen, arterijska hipertenzija).

ZA! Preprečevanje tveganega vedenja

Z različnimi javnimi razpisi bomo podprli osveščanje glede škodljivosti tveganega vedenja. Izpostavljali bomo zlasti vedenje z večjim negativnim učinkom na javno zdravstvo, npr. uporaba tobačnih izdelkov, prekomerno uživanje alkoholnih pijač, uživanje prepovedanih drog, prekomerno uživanje sladkorja itn.

ZA! Spodbujanje telesne aktivnosti

Z različnimi ukrepi bomo čim več ljudi spodbudili k zdravi telesni aktivnosti in uživanju zdrave hrane po priporočilih medicinske stroke. Med pomembnejšimi ukrepi izpostavljamo predvsem trajnostno prometno infrastrukturo, ki omogoča alternativo avtomobilu in spodbuja vsakodnevno hojo oz. kolesarjenje (več v poglavju Infrastruktura in trajnostna mobilnost).

ZA! Več šolskih vsebin s področja medicine

V osnovnih in srednjih šolah potrebujemo več vsebin iz področja t. i. zdravstvene pismenosti, ki mora sistematično spodbujati zaupanje v medicinsko znanost in na razumljiv način predstaviti pomen preventivnih javnozdravstvenih programov.

10. ALTERNATIVNA IN KOMPLEMENTARNA MEDICINA

Alternativna in komplementarna medicina se prakticira že tisočletja, a njena uporaba se je zmanjšala s pojavom konvencionalne medicine, danes pa ponovno postaja priljubljena. Zdravilstvo je namreč skozi dolgotrajen razvoj raznih metod zdravljenja razvilo mnogoštevilne terapije, ki omogočajo ljudem zdravljenje in lajšanje pri raznih obolenjih. Pacienti danes tako lahko izbirajo med sprejetimi uradnimi medicinskimi zdravljenji, alternativnimi terapijami, naravnimi zdravili in starodavnimi zdravilnimi praksami. Po nekaterih podatkih obstaja več tisoč t. i. zdravljenj in terapij CAM (complementary and alternative medicine), ki pacientom prinašajo koristi, hkrati pa prinašajo tudi zdravstvena tveganja. Zato potrebujemo sodoben zakonodajni okvir za dopolnilne, tradicionalne in alternativne oblike diagnostike, zdravljenja in rehabilitacije ter zakonodajni okvir za medicinsko rabo konoplje, saj nedostopnost, črni trg in nekakovostni ter zdravju škodljivi preparati iz kanabisa škodujejo zdravju pacientov.

Zato moramo:

- Urediti alternativno zdravljenje po modernih evropskih standardih.
- Uzakoniti medicinsko rabo konoplje.

ZA! Ureditev alternativne medicine

Sprejeli bomo ustrezen regulatorni okvir, s katerim bomo definirali alternativne in komplementarne oblike zdravljenja, določili minimalne standarde izvajanja dejavnosti in nadzor nad samim izvajanjem te dejavnosti.

ZA! Uzakonitev medicinske rabe konoplje

Podprli bomo zakonsko ureditev za pridelavo in predelavo ter nadzorovano rabo konoplje v medicinske namene.